

**2010 ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ KAPSAMINDA
HÂKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU**

Abdulvahit TAŞ

Yüksek Lisans Tezi

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Metin İKİZLER

2012

Her Hakkı Saklıdır

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Abdolvahit TAŞ

2010 ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ KAPSAMINDA HÂKİMLER VE
SAVCILAR YÜKSEK KURULU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Metin İKİZLER

ERZURUM - 2012

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

07/08/2012

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "2010 Anayasa Değişikliği Kapsamında Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[07.08.2012]

[Abdulvahit TAŞ]

F-83/00/22.02.2012

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yard. Doç. Dr. Metin İKİZLER danışmanlığında, Abdulvahit TAŞ tarafından hazırlanan bu çalışma 07. / 08. / 2012.. tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof.Dr. Önder BARLI

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Şafak Ertan ÇOMAKLI

İmza:

Jüri Üyesi : Yard. Doç. Dr. Metin İKİZLER

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

F-85/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VI
ABSTRACT	VII
KISALTMALAR	VIII
ÖNSÖZ.....	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HÂKİMLİK VE SAVCILIK MESLEĞİ, HÂKİMLER VE SAVCILARLA İLGİLİ KURULLARIN ORTAYA ÇIKIŞ ŞEKİLLERİ

1.1.HÂKİMLİK VE SAVCILIK MESLEĞİ	3
1.2. HÂKİMLİK VE SAVCILIK TEMİNATI	3
1.2.1.Hâkimlerin Azlolunamazlığı.....	3
1.2.2.Hâkimlerin 65 Yaşından Önce Emekliye Sevk Edilememezliği	4
1.2.3.Hâkimlerin Maaş ve Ödeneklerinden Yoksun Kılınamazlığı.....	4
1.2.4.Hâkimlerin Başka Bir Görev Yapamazlığı	5
1.2.5.Coğrafi (Yer Değiştirileme) Teminatı	6
1.3. 1876, 1921 VE 1924 ANAYASALARINDA HÂKİM VE SAVCILARIN DURUMU	8
1.3.1. 1876 Kanun-i Esasi de Hâkim ve Savcılarının Durumu.....	8
1.3.2. 1921 Anayasasında Hâkim ve Savcılarının Durumu	9
1.3.3. 1924 Anayasasında Hâkim ve Savcılarının Durumu	10
1.4.HUKUK DEVLETİ.....	12
1.5. HÂKİM VE SAVCILARLA İLGİLİ KURULLARIN ORTAYA ÇIKIŞ ŞEKİLLERİ.....	16
1.5.1.Hâkimlerin Halk Tarafından Seçilmesi.....	17
1.5.2.Hâkimlerin Yürütme Organı Tarafından Seçilmesi.....	19
1.5.3.Hâkimlerin Hâkimler Tarafından Seçilmesi.....	21
1.5.4.Hâkimlerin Yasama Organı Tarafından Seçilmesi	22
1.5.5. Hâkimlerin Özel Kurullar Tarafından Seçilmesi	24
1.6. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE YÜKSEK YARGI KURULLARI....	24

1.6.1.Almanya.....	25
1.6.2.Fransa	26
1.6.3.İngiltere.....	28
1.6.4.İtalya	29
1.6.5. İspanya.....	31
1.6.7.Hollanda.....	32
1.6.10.İsveç.....	33
1.6.11.Danimarka.....	35
1.6.13. Değerlendirme.....	35

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE HÂKİM VE SAVCILARLA İLGİLİ KURULARIN ORTAYAYA ÇIKIŞI

2.1. 2556 SAYILI HÂKİMLER KANUNU	39
2.1.1. Hâkim ve Savcı Adayı Olabilmek İçin Gerekli Şartlar.....	39
2.1.2.Ayrırma Meclisi	40
2.1.3.İnzibat Meclisi.....	41
2.1.4.Hâkimlik Teminatı.....	42
2.1.5.Adalet Bakanının Yetkisi	42
2.2.1961 ANAYASASI DÖNEMİNDEKİ YÜKSEK HÂKİMLER KURULU ...	44
2.2.1. Yüksek Hâkimler Kurulu, Oluşumu ve Üyelerin Seçimi.....	44
2.2.2.Yüksek Hâkimler Seçim Kurulu	45
2.2.3.Yüksek Hâkimler Kurulunun Organları ve Görevleri	46
2.2.3.1.Başkan	47
2.2.3.2.Başkanın Görev ve Yetkileri	48
2.2.4.Bölümler	48
2.2.4.1.Birinci Bölümün Görevleri.....	48
2.2.4.2.İkinci Bölümün Görevleri	49
2.2.4.3. Üçüncü Bölümün Görevleri	49
2.2.5.Genel Kurul.....	50
2.2.5.1.Genel Kurulun Genel Görevleri	50
2.2.5.2.Genel Kurulun Özel Görevleri.....	50

2.2.6.Yüksek Hâkimler Kurulunda Hâkimlerin Denetimi.....	51
2.2.7. Yüksek Hâkimler Kurulunun Bağımsızlığı.....	53
2.2.8. Yüksek Hâkimler Kurulu Kararlarının Niteliği.....	53
2.2.9.Yüksek Hâkimler Kurulunun Sekretaryası	54
2.2.10.Yüksek Hâkimler Kurulunda Adalet Bakanının Durumu	55
2.3.1961 ANAYASASI DÖNEMİNDEKİ YÜKSEK SAVCILAR KURULU.....	55
2.3.1.Yüksek Savcılar Kurulunun Oluşumu ve Üyelerin Seçimi.....	55
2.3.2.Yüksek Savcılar Kurulu Birinci Bölümünün Görevleri.	56
2.3.3.Yüksek Savcılar Kurulu İkinci Bölümünün Görevleri	56
2.3.4.Yüksek Savcılar Genel Kurulunun Görevleri.....	56
2.3.5.Yüksek Savcılar Kurulu Toplantı ve Karar Yetersayısı.....	56
2.3.6. Savcılık Mesleğine Atanma	57
2.3.7.Savcılık Teminatı	57
2.3.8.Savcıların Denetimi.....	58
2.4.1971 ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİNİN YÜKSEK HÂKİMLER VE	
YÜKSEK SAVCILAR KURULUNA YANSIMASI	60
2.4.1.Yüksek Hâkimler Kuruluyla İlgili Değişiklikler.....	60
2.4.2.Yüksek Savcılar Kuruluyla İlgili Değişiklikler	62
2.5.1982 ANAYASASI DÖNEMİNDEKİ HÂKİMLER VE SAVCILAR	
YÜKSEK KURULU	66
2.5.1.1981 Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun Oluşumu ve Üyelerin	
Seçimi	66
2.5.2.Kurulun Görevleri	67
2.5.3.Kurulun Toplanması, Toplantı ve Karar Yeter Sayısı.....	68
2.5.4. Kurul Kararlarına İtiraz	68
2.5.5.Kurulun Bağımsızlığı.....	69
2.5.6.Hâkim ve Savcıların Tarafsızlığı	69
2.5.7.Hâkimlik ve Savcılık Teminatı	70
2.5.8. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu İle İlgili Eleştiriler	70
2.5.8.1.Kurulun Hukuki Niteliği ve Yapısı İle İlgili Değerlendirme.....	71
2.5.8.2 Adalet Bakanı ve Müsteşarının Kurul Üyesi Olması.....	74
2.5.8.3.Kurul İle İlgili Diğer Sorunlar	78

2.5.9.Yüksek Hâkimler Kurulu İle Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Arasındaki Farklar	79
2.5.10.Bazı Sivil Toplum ve Meslek Örgütlerinin HSYK İle İlgili Önerileri.	84
2.5.10.1.TÜSİAD'ın Taslağı.....	84
2.5.10.2.Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Anayasa Önerisi.....	85
2.5.10.3.Türkiye Barolar Birliğinin Anayasa Önerileri.....	85
2.5.10.4.DİSK'in "Anayasa İçin Temel İlkeler" Raporu.....	86
2.5.10.5.Prof. Dr. Ergun Özbudun ve Beş Akademisyen Hukukçunun Hazırladığı Sivil Anayasa Taslağı.....	87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2010 ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİYLE YENİDEN DÜZENLENEN HÂKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU

3.1.Kurulun Oluşumu ve Görevleri	90
3.2. KURULUN YAPISI	92
3.2.1.Başkanlığın Oluşumu, Görev ve Yetkileri.....	92
3.2.2.Genel Kurulun Oluşumu ve Görevleri.....	93
3.2.3.Dairelerin Oluşumu ve Görevleri.....	95
3.2.3.1.Birinci Dairenin Oluşumu ve Görevleri	95
3.2.3.2.İkinci Dairenin Oluşumu ve Görevleri.....	95
3.2.3.3.Üçüncü Dairenin Oluşumu ve Görevleri.....	96
3.2.4.Genel Sekreterliğin Oluşumu ve Görevleri	97
3.2.4.1.Genel Sekreterin Atanması, Görev ve Yetkileri	98
3.2.4.2.Genel Sekreter Yardımcılarının Atanması, Görev ve Yetkileri.....	98
3.2.5.Tetkik Hâkimleri.....	98
3.2.6.Bürolar ve Personel.....	98
3.2.7.Teftiş Kurulunun Oluşumu ve Görevleri	99
3.2.8.Kurul Müfettişlerinin Görev ve Yetkileri.....	101
3.3. KURUL ÜYELERİNİN SEÇİMİ VE ÜYELİĞİN SONA ERMESİ	102
3.3.1.Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisinin Kurula Üye Seçimi	103
3.3.2.Adli Ve İdarî Yargı Hâkim ve Savcılarının Kurula Üye Seçimi	103

3.3.3.Üyelerin Seçim İşlemleri.....	104
3.3.5.Üyeliğin Sona Ermesi.....	106
3.4.GENEL KURUL TOPLANTI VE KARAR YETER SAYISI.....	107
3.5.DAİRELERİN TOPLANTI VE KARAR YETER SAYISI.....	108
3.6.GENEL KURUL VE DAİRELERDE KARARLARIN OYLANMASI	108
3.7.GENEL KURUL VE DAİRE KARARLARININ NİTELİĞİ	109
3.8.KURUL ÜYELERİNİN HUKUKİ DURUMLARI.....	110
3.9.ÜYELER HAKKINDAKİ SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMALAR	111
3.10. 1982 HSYK İLE 2010 HSYK’NIN KARŞILAŞTIRILMASI	114
3.10.1.Kurulun Yapısı ve Üyelerin Seçimi İle İlgili Karşılaştırma.....	114
3.10.2.Adalet Bakanı ve Müsteşarın Kuruldaki Durumu İle İlgili Karşılaştırma.....	118
3.10.3.Kurul Kararlarının Niteliği İle İlgili Karşılaştırma	120
3.10.4.Kurulun Özerkliği İle İlgili Karşılaştırma	121
3.10.5.Hâkim ve Savcıların Denetimi İle İlgili Karşılaştırma.....	122
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	125
KAYNAKÇA	128
ÖZGEÇMİŞ.....	131

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****2010 ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ KAPSAMINDA HÂKİMLER VE SAVCILAR
YÜKSEK KURULU****Abdolvahit TAŞ****Danışman: Yrd. Doç. Dr. Metin İKİZLER****2012 Sayfa, 141****Jüri: Yrd. Doç. Dr. Metin İKİZLER (Danışman)****Prof. Dr. Önder BARLI****Doç. Dr. Şafak Ertan ÇOMAKLI**

Hâkim ve savcılarla ilgili Türkiye’de oluşan tartışmaların büyük bir kısmını, hâkim ve savcılarının mensup oldukları kurulların yapısı, yürütme organıyla olan münasebetleri oluşturmaktadır.

Bu çalışmada Cumhuriyet tarihinden günümüze kadar olan süreçte bu kurulların nasıl oluştuğu, ülkedeki politik ve sosyal olaylardan ne kadar etkilendikleri, demokratik açıdan gelişmiş ülkelerle mukayese edildiğinde ne durumda oldukları irdelenmektedir.

Birinci bölümde öncelikle hâkimlik ve savcılık mesleğinin ne olduğu, hâkim ve savcılarının hangi teminatlara sahip oldukları hakkında bilgi verildikten sonra yargı bağımsızlığı ve hukuk devleti konusuna da kısaca değinilmektedir. Yine birinci bölümde, Türkiye’deki uygulamalarla kıyaslama yapılması amacıyla, batı demokrasilerinde hâkimler ve savcılarla ilgili kurulların ortaya çıkışları anlatıldıktan sonra Avrupa Birliği’nin bazı ülkelerindeki yüksek yargı kurullarından bahsedilmektedir.

İkinci bölümde, Türkiye’de hâkim ve savcılarla ilgili kurulların ortaya çıkışları anlatılmakta olup; 1961 Anayasası dönemindeki Yüksek Hâkimler Kurulu ve Yüksek Savcılar Kurulu ile 1982 Anayasasının geçerli olduğu dönemde oluşturulan Hâkimler Ve Savcılar Yüksek Kurulundan bahsedilmektedir. Yine ikinci bölümde bazı sivil toplum kuruluşlarının yeni Anayasa önerilerinde, hâkim ve savcılarla ilgili bir Kurulun nasıl olması gerektiği ile ilgili görüşleri de belirtilmektedir.

Üçüncü ve son bölümde ise 2010 Anayasa değişikliği ile yapısı değiştirilen Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Ayrıca Anayasaların geçerli oldukları dönemlerde hâkim ve savcılarla ilgili oluşan kurulların karşılaştırılmaları da yapılmış olup, tablo şeklinde gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hukuk Devleti, Hukuk Devletinin Temel İlkeleri, Yargı Bağımsızlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu

ABSTRACT

MASTER THESIS

**SUPREME COUNCIL OF JUDGES AND PUBLIC PROSECUTERS WITHIN THE
SCOP OF 2010 CONSTITUTIONAL AMENDMENT**

Advisor: Assist. Prof. Dr. Metin İKİZLER

2012- Page: 141

Jury: Asist Prof. Dr. Metin İKİZLER (Advisor)

Prof. Dr. Önder BARLI

Assoc Prof. Dr. Şafak Ertan ÇOMAKLI

The structure of the rules that judges and prosecutors are connected to and their relationship with the executive power constitutes the most part of the debates about the Judges and Prosecutors in Turkey.

In this study, the issues such as how these boards come into existence, to what extent they are affected by the political and social incidents in the country, and how they look like when compared to the developed countries, within the period since the history of the republic till today, are analyzed.

In the first chapter, after giving information about at first what judgeship and prosecution professions are and which securities and guarantees they have, judicial independence and state of law are mentioned briefly. In first chapter again, after giving information about emergence of councils related to judges and prosecutors in west democracies, high court judge councils in some countries of European Union are mentioned with the aim of comparison of practices in Turkey.

In the second chapter, emergence of boards related to judges and prosecutors in Turkey is represented; then Supreme Council of Judges and Supreme Council of Prosecutors in period of 1961 Constitution and Supreme Council of Judges and Public Prosecutors established in period which 1982 Constitution are mentioned. In the second chapter again, related opinions of some non-governmental organizations about how a council of judges and prosecutors should be in their proposal of new Constitution are indicated.

In the third and the last chapter, Supreme Council of Judges and Prosecutors whose formation and structure were changed with amendment of 2010 Constitution is analyzed in detail.

In addition, comparisons are made about the boards, which were related to judges and prosecutors when the aforementioned Constitutions were valid, and they are shown in charts.

Key Words: State of Law, the Basic Principles of the State of Law, Judicial Independence, the Supreme Board of Judges and Prosecutors

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AÜHFĐ	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi
AÜHFY	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Yayınları
Bkz.	: Bakınız.
DİSK	: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
HK	: Hâkimler Kanunu
HSYK	: Hâkimler Ve Savcılar Yüksek Kurulu
HSYKK	: Hâkimler Ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu
m.	: Madde
RG:	:Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S:	:Sayı
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TOBB	: Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri Ve İşadamları Derneği
YHK	: Yüksek Hâkimler Kurulu
YHKK	: Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu

ÖNSÖZ

Ülkemizde Cumhuriyet tarihinden günümüze kadar hâkim ve savcılarla ilgili kurullar gerek yapıları bakımından gerekse nitelikleri açısından sürekli eleştiri konusu yapılmıştır. Bu çalışmada söz konusu eleştiriler ışığında ve 2010 Anayasa Değişikliği kapsamında konu detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca, yaptığım çalışmalarda ve tezimin hazırlanması konusunda hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Metin İKİZLER'e, değerli hocalarım Prof. Dr. Önder BARLI ve Doç. Dr. Şafak Ertan ÇOMAKLI'ya şükranlarımı sunarım.

Erzurum – 2012

Abdulvahit TAŞ

GİRİŞ

Türkiye’de Cumhuriyetin kurulduğu yıllardan günümüze kadar hukuk, ekonomi demokrasi, siyaset ile ilgili tartışmalar ve yeni arayışlar hep süre gelmiştir. Yeni kurulan bir devlette bu tür tartışmaların da daha iyiyi yakalamak adına normal karşılanması gerekmektedir.

Yine çağdaş demokratik bir seviyeye ulaşmanın önemli koşullarından bir tanesi de hukuk devleti ilkesinin en temel ilke olarak ele alınması ve yapılan yeniliklerin de bu temel ilke çerçevesinde değerlendirilmesi olarak gözlemlenmektedir.

Ülkemizde etnik, dinsel, ideolojik, kültürel açıdan farklı kesimlerin olması hukuk devleti ilkesinin uygulanmasını zorlaştırmıştır. Yine 1960, 1970 ve 1980 darbelerinin de hukuk devleti ilkesinin uygulanmasını geciktirdiği söylenebilir.

Hukuk devleti ilkesinin uygulanması için belli başlı kurumlara ve kişilere ihtiyaç vardır. Bu kurumların yapısal ve fonksiyonel açıdan nasıl olması gerektiği son derece önemlidir. Yine hukuk adına hareket eden kişilerin nasıl bir mesleki eğitime sahip oldukları, hangi teminatlarla korundukları veya maddi açıdan tatmin olup olmadıkları da hukuk devleti ilkesinin uygulanması için önemlidir. Son olarak bu kurum ve kişilerin devletin diğer organları ile ilişkileri de hukukun gelişimi için belirleyicidir.

Ülkemiz açısından baktığımızda Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun yapısı, işleyişi ve görevleri bakımından hukuk devletinin arzu edilen yerlere gelmesi için çok önemli bir organ olduğu gözlemlenmektedir.

1921 Anayasası ile 1924 Anayasasının geçerli olduğu dönemlerde böyle bir kuruldun bahsetmemiz mümkün değildi. 1924 Anayasasının geçerli olduğu dönemde çıkarılan Hâkimler Kanununa göre hâkim ve savcılarının atanmaları ve özlük işleri ile diğer konularla ilgili bir yapıdan bahsedilebilir fakat bugünkü uygulamalarla karşılaştırıldığında bu yapının son derece dağınık ve eksik yönlerinin çok olduğu görülmektedir.

1961 ve 1982 Anayasalarının geçerli olduğu dönemlerde, eksik ve tartışmalı yönleri olsa da hâkim ve savcılarla ilgili kurullar oluşturulmuştur.

Bu çalışmada 1876 Kanun i Esasiden, 2010 yılında referanduma sunulularak kabul edilen Anayasa değişikliklerine kadar olan dönemde hâkim ve savcılarının

atanmaları, özlük işleri, güvenceleri gibi konuları düzenleyen kurulların yapısı, tarihsel süreçte meydana gelen değişiklikleri ve tartışmalı yönleri ele alınacaktır. Tarihsel süreçte yapılan bu inceleme aynı zamanda Türkiye’de hukuk devleti anlayışında meydana gelen değişiklikleri de göstermektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

HÂKİMLİK VE SAVCILIK MESLEĞİ, HÂKİMLER VE SAVCILARLA İLGİLİ KURULLARIN ORTAYA ÇIKIŞ ŞEKİLLERİ

1.1.HÂKİMLİK VE SAVCILIK MESLEĞİ

Hâkimler ve savcılarla ilgili kurulların ortaya çıkış şekillerine geçmeden önce, hâkimlik ve savcılık mesleğinin ne olduğu, hâkim ve savcıların hangi teminatlara sahip olduğu önem arz etmektedir. Özellikle hâkimlik teminatı, hukuk devleti ilkelerinin uygulanması için son derece önemlidir.

Hâkim, devlet tarafından atanan veya devletçe belirlenmiş usullerle seçilen, kendisine sunulan hukuki uyuşmazlıkları, hukuka uygun bir şekilde çözen, bağımsızlıkları ve teminatları, Anayasa veya kanunlarla garanti altına alınan bir kamu görevlisidir¹.

Bilindiği üzere yargılama faaliyeti, İddia, savunma ve karar olmak üzere üç unsurdan oluşmaktadır. Savcı bu unsurlardan iddia kısmında yer almaktadır. Dolayısıyla savcı, hukuka aykırı bir durum söz konusu olduğunda veya bir suç haberi aldığı anda kamu düzenini korumak adına araştırma ve soruşturma yapan ve bu soruşturma kapsamında iddianame düzenleyen, açılmış bulunan kamu davasını yürüten bir kamu görevlisidir.² Savcının yasaların uygulanmasını gözetmek, adaletin yerine getirilmesini sağlamak ve kamu yararını korumak gibi görevleri vardır.³

1.2. HÂKİMLİK VE SAVCILIK TEMİNATI

Hukuk devletinin önemli göstergelerinden biriside hukuk adına görev yapan kişilerin hangi teminatlara sahip olduğudur. Adalet mekanizmasının sağlıklı işleyebilmesi için bu teminatlar çok önemlidir. Bu teminatlardan en önemlileri şunlardır.

1.2.1.Hâkimlerin Azlolunamazlığı

Hâkim ve savcıların, görevlerini layıkıyla yerine getirebilmeleri için görevden çıkarılma korkusuna sahip olmaması yani azledilmeme teminatına sahip olmaları

¹ Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Ekin Kitabevi, (1.Baskı), Bursa 2010,s.387.

² Mustafa Kutlu, *Kuvvetler Ayrılığı, Temelleri, Gelişimi, Hukuk Devletinin Kökenleri*, Seçkin Yayın Evi, Ankara 2001,s.181.

³ Kutlu, s.180.

gerekir⁴.Hâkimlerin azledilemezliği ilkesi, hâkimlerin hiçbir sebep olmadan ve usulsüz olarak veya keyfi olarak görevden alınamayacaklarını ifade eder ancak mutlak değildir. Yani bu teminat hâkimlere keyfi davranma veya başına buyruk hareket etme, onların her hareketlerine göz yumulması anlamını taşımaz. Doğal olarak meslek ve sıfatlarıyla bağdaşmayan belirli tutum ve davranışlarının gerçekleşmesi halinde, hâkimlerin de azilleri mümkündür. 1982 Anayasasının 139. Maddesinde bu durum açıkça ifade edilerek, “hâkim ve savcılar azlolunamazlar” denilmiştir. Hâkimlik teminatı hâkimlerin azlolunamazlığı ile sağlanmaz. Yasama veya yürütme organı, azil dışında çeşitli yol ve yöntemlerle hâkim ve savcılarını mesleki hayatları bakımında ya da özlük hakları konusunda etkiliyorsa o zaman hâkimlik teminatı eksik kalmış olur⁵.

1.2.2.Hâkimlerin 65 Yaşından Önce Emekliye Sevk Edilememezliği

Adaletin hakkaniyetli bir şekilde dağıtılabilmesi için, hâkim ve savcılarının her türlü baskıdan uzak tutulması gerekmektedir. Hâkimlerin belirli bir yastan önce emekliye sevk edilmeleri, kendilerini baskı altında hissetmelerine sebep olacaktır. Dolayısıyla hâkimlerin belirli bir yastan önce emekliye sevk edilememeleri gerekmektedir⁶ 1982 Anayasasının 139 maddesinin ilk fıkrasında bu durum açıkça belirtilerek şöyle denilmiştir. “... Kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamazlar...” Yine 140. Madde de hâkimler ve savcılar altmış beş yaşını bitirinceye kadar hizmet görecekları ifade edilerek hâkim ve savcılarının emeklilik yaşları Anayasal güvence altına alınmıştır.

1.2.3.Hâkimlerin Maaş ve Ödeneklerinden Yoksun Kılınamazlığı

Hâkimlerin bağımsız olmaları onların bir bakımdan maddi anlamda tatmin edilmeleriyle de ilişkilidir⁷. Hâkimlerin aylık ve ödenekleri konusundaki en önemli hususu, yaptıkları bu önemli göreve paralel bir hayat düzeyi yaşamalarını sağlanması gerekmektedir. Yine onlardan kendilerini bu önemli göreve adanmalarını bekleyebilmek için, onları her türlü ekonomik sıkıntıdan uzak tutmak gerekmektedir. Maddi açıdan sıkıntı yaşayan, ailesinin günlük nafakasını düşünerek makamına giden bir hâkimden

⁴ Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Bursa 2010, s.389.

⁵ Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara 2005,s.359.

⁶ Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Bursa 2010, s.389.

⁷ Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Bursa 2010, s.389.

olgun, tarafsız ve adil bir karar beklemek biraz iyimserlik olacaktır⁸. Maddi açıdan sıkıntı çekmeyen bir hakim taraflarca sunulabilecek her türlü mükafat önerisi karşısında tamamen uzak ve ona karşı eğilimsiz davranacaktır⁹. Bununla birlikte hâkimin bilgi ve görgüsünü arttırması, hukukla ilgili konularda araştırma yapmasının sağlanması için kendisine her türlü imkân ve elverişli ortam sağlanmalıdır. Hâkimin kültür düzeyinin yükselmesi sadece onun yararına değil onunla birlikte adalet hizmeti alan toplumun bütün fertleri yararlanmış olacaklardır¹⁰.

Anayasanın 139. maddesinde, “hâkimlerin, bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamazlar” denilmiştir.

1.2.4.Hâkimlerin Başka Bir Görev Yapamazlığı

Hâkim ve savcılar, gerek bağımsızlıklarının teminat altına alınması gerekse kuvvetler ayrılığı ilkesince yargı görevi dışında başka bir görev alamazlar¹¹. Anayasamızın 140/ 5. “Hâkimler ve savcılar, kanunda belirtilenler dışında genel ve özel hiçbir görev alamazlar” denilmektedir. Ayrıca 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 48.maddesinde de “Hâkim ve savcılar bilimsel araştırma ve yayın yapabilirler, davet edildikleri veya yetkili makamlarınca görevlendirildikleri, ulusal ve uluslararası kurul, kongre, konferans ve benzeri bilimsel toplantılarla meslekleri ile ilgili diğer toplantılara, görevlerini aksatmamak koşulu ile katılabilirler. Mesai gün ve saatlerinde bu tür toplantılara katılmak izne tâbidir. Ayrıca Adalet Bakanının izin vermesi şartıyla, Adalet Yüksek Okulları ile hizmet öncesi, hizmet içi ve bir üst göreve hazırlama kurslarında meslek ile ilgili konularda ders ve konferans verebilirler” denilerek hâkim ve savcılarının yaptıkları işler belirtilmiştir.

⁸ Ünal, s.46

⁹ Hasan Dursun, “Erkler Ayrılığı ve Yargıç Bağımsızlığı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 80, 2009, s.52.

¹⁰ Ünal, s.46.

¹¹ Ünal, s.41.

1.2.5.Coğrafi (Yer Değiştirileme) Teminatı

1961 ve 1982 Anayasalarında yer almayan coğrafi veya yer teminatı, bir hâkim veya savcının kendi isteği dışında başka bir yere nakledilememe anlamını taşımaktadır¹².

Azledilemeyen ve maddi anlamda tatmin olan bir hâkimin görevini huzurlu bir şekilde yapması için görev yerinin değiştirilebileceğinden endişe duymaması gerekmektedir. Coğrafi açıdan birbirinden farklı özelliklere sahip bir ülkede görev yeri iyi olan bir hâkimin kötü bir bölgeye atanma ihtimali, o hâkim üzerinde bir baskı oluşturacaktır. Bundan dolayı hâkimin görev yerinin kendi isteği dışında değiştirilememesi gerekmektedir¹³

1982 Anayasası'nın 140. maddesinde "hâkim ve savcılarının görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre düzenlenecektir" hükmü yer almaktadır. Anayasanın bu maddesine dayanılarak, hâkim ve savcılarının, Atama ve Nakil Yönetmeliği çerçevesinde başka yerlerdeki eşit ve daha üst görevlere kazanılmış hak, aylık ve kadro dereceleriyle Hâkimler ve Savcılarının Yüksek Kurulu'nun hazırlayacağı kararname ile naklen atanmaları düzenlenmiştir.

Gözler'e göre hâkimlik Teminatı, hâkimlerin bağımsızlıklarını tam olarak gerçekleştirebilmek için her türlü maddi ve manevi baskıdan uzak kalarak huzur ve sükûnet içinde görevlerini yapabilmeleri için kendilerine tanınan kişisel güvencedir¹⁴.

Yine Gözler'e göre HSYK'ya verilen bazı yetkiler, hâkimleri bazı teminatlardan yoksun bırakmaktadır. Örneğin siyasi görüşleri veya eğilimleri HSYK tarafından beğenilmeyen bir hâkimin bu kurul tarafından başka bir yere tayını çıkartılarak davadan el çekmesi sağlanabilir ya da davadan sonra hâkim üzerinde baskı kurmak veya diğer hâkimlere gözdağı vermek amacıyla hâkimin yeri muvafakati alınmadan değişebilir¹⁵.

Hâkimin kendi isteği olmaksızın hâkimlik sınıfından alınıp savcılık sınıfına nakledilmesi hâkimlerin bağımsızlığına bir müdahale anlamı taşır. 2461 sayılı eski HSYK Kanununa göre, Kurul, rızası olmadan bir hâkimi savcılığa atayabilir. Yani hâkimler için savcılık sınıfına atanması yine bir teminatın olmadığını göstermektedir.

¹² Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Bursa 2010, s.389.

¹³ Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, s.391.

¹⁴ Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.853.

¹⁵ Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.853.

Ayrıca hâkimlerin alacakları maaş miktarının kanunla tespit edilmesi onların maddi anlamda da yeterli bir teminatlarının olmadığını göstermektedir¹⁶.

Tanör ve Yüzbaşıoğlu da Gözlerin görüşüne yakın bir görüşü savunmaktadırlar. Onlara göre hâkimlerin atanmaları, yükseltilmeleri, görevden alınmaları, yerlerinin değiştirilmesi ve maaşları gibi özlük haklarına ilişkin kararların yürütme organının takdirine bağlı olması hâkimler üzerinde bir baskı yaratacaktır. Bu nedenle bağımsızlıklarının tam olarak sağlanması için görevleri dışında özlük hakları ile ilgili kişisel bağımsızlığa da kavuşmaları gerekmektedir¹⁷.

Hâkim ve savcılarının görevlerini ideal bir biçimde yerine getirebilmeleri için en az yukarıda sayılan teminatlar kadar yargı bağımsızlığı da önemlidir. Çünkü devletin diğer temel organları olan yasama ve yürütme işlemlerini hukuka uygunluk açısından denetleyecek olan organ yargı organıdır. Eğer yargı organı yasama ve yürütmeye karşı bağımsız değilse o zaman hukuk devleti ilkesinin beklide en önemli unsuru işlevsiz ve etkisiz kalır¹⁸.

Erdoğan'a göre yargı yetkisini millet adına bağımsız mahkemelerin kullanması, bu mahkemelerin devlet organı olmalarından ziyade millet organı olmalarıyla açıklanabilir. Ayrıca bu mahkemeler Anayasaya göre yetkilerini bir Anayasal organdan veya kurumdan değil de doğrudan doğruya egemenliğin kaynağı olan millettten alırlar ve bu duruma bakılırsa bağımsızlığın kaynağı da budur.¹⁹

Yine Erdoğan'a göre hâkimlerin millet adına yargı yetkisini kullanmaları, kendilerini milletin yetkilendirdiği özel konumlu görevliler değil de devletin sıradan memurları gibi görmelerine sebep olmakta ve bundan dolayı birçok kararda yargı yetkisini kullanan kişiler yurttaşlar karşısında devleti kayıran bir tutum içine girmektedirler.²⁰ Bu tutum hâkimlerin devlet karşısında tarafsız kalmalarını güçleştirmektedir. Oysaki hâkimler devlete karşı olan durumlarda bile bağımsızlık ve tarafsızlıklarını yitirmemeli bu hukuk devleti ve yargı bağımsızlığı için son derece önemlidir²¹.

¹⁶; Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara 2000, s. 359; Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, s.171. Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.853.

¹⁷ Tanör, Yüzbaşıoğlu, s.431.

¹⁸ Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara 2000, s. 118.

¹⁹ Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, s.170.

²⁰ Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, s.171.

²¹ Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, s.171.

Benzer bir görüşe göre de yargının gücü bağımsızlığıyla orantılıdır. Adaletin gereği gibi dağıtılması için yargının bağımsız olması zorunludur. Yargı bağımsızlığındaki amaç, hüküm veren hâkimin herhangi bir etki altında kalmadan görevini tarafsız olarak yapabilmesini sağlamaktır. Bağımsızlık ve güvence, hâkimlerin kişisel rahatlık ve huzurlarını sağlamak onlara ayrıcalık tanımak değil, toplumdaki insanların haklarından emin olmaları, güvencede olmaları, gelişmeleri ve demokrasiden gereği gibi yararlanmalarınıdır. Toplumdaki en önemli tehlike yargının yürütme veya yasamaya bağlı kılınması veya onların güdümünde olmasıdır. Hâkimlerin güvence ve bağımsızlığı ilkesinden ayrılmak, toplum için devlet için telafi edilemez zararlara yol açar²².

1.3. 1876, 1921 VE 1924 ANAYASALARINDA HÂKİM VE SAVCILARIN DURUMU

Genel olarak bakıldığında gerek 1876 Kanun-i Esasi'den 2010 yılında referanduma sunulmuş kabul edilen Anayasanın bazı maddelerinde yapılan değişikliğe kadar olan süreçte gerekse bu Anayasaların geçerli oldukları dönemlerde çıkarılan kanunlarda hâkim ve savcılarla ilgili düzenlemelerde sürekli değişikliklerin yapıldığı gözlenmektedir. Ülkemizde değişik dönemlerde çıkarılan Anayasalarda hâkim ve savcılarının teminatlarından bahsedilmiştir. Dolayısıyla ülkemizde, hâkim ve savcılar Anayasal teminatlara sahiptir. Aşağıda 1876,1921 ve 1924 Anayasalarında hâkim ve savcılarının durumlarından kısaca bahsedilecektir. 1961 ve 1982 Anayasalarının geçerli oldukları dönemde konu çok daha ayrıntılı anlatıldığından burada ayrıca bahsedilmeye gerek duyulmamıştır.

1.3.1. 1876 Kanun-i Esasi de Hâkim ve Savcılarının Durumu

Türk tarihinin ilk Anayasası olarak kabul edilen Kanun-i Esasi, yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatını mehâkim(mahkemeler) başlığı altında işlemiştir. 1876 Anayasası yargıyı bir kuvvetten ziyade, bir hak olarak nitelendirmiş ve bu yargı yetkisini şeriye ve nizamiye olarak nitelendirilen mahkemelere bırakmıştır²³.

²² Turhan Derviş, *1983-1984 Adli Yılı Açılış Konuşması*, Aktaran, İlker Tahsin Duman, *Uygulamalı ve Karşılaştırmalı Türk Anayasa Hukuku*, (1.Baskı), Gaye Yayınları, İstanbul 1985, s.266.

²³ Hasan Tunç; Faruk Bilir; Bülent Yavuz, *Türk Anayasa Hukuku*, Asil Yayınları, Ankara 2009, s.217.

81.maddeye göre hâkimler görevden alınamaz ve hâkimlerin özlük işleri kanunla düzenlenir. 82.maddede yargılamanın aleniliği ilkesi kabul edilmiştir. 83. madde hak arama özgürlüğünden bahsederken 85. Madde, davanın sadece ait olduğu mahkemede görüleceği, kişiler ile hükümet arasındaki davaların bile genel mahkemelerde görüleceğini belirtmektedir. 86.maddeye göre mahkemelere baskı yapılamaz. 87.madde Mahkemelerin bağımsızlığına vurgu yapmaktadır. 88.maddede ise mahkemelerdeki sınıf görev ve yetki paylaşımının kanunla yapılacağı hükmü yer almaktadır. 89.maddeye göre hâkimlerin atanmaları kanunla yapılmaktadır. 90.madde hâkimlerin bağımsızlığını sağlamak amacıyla başka bir maaşlı işte çalıştırılmayacağını belirtmektedir. 91.madde ise savcılık kurumunu anayasalaştırmış ve savcılarının görev ve derecelerinin kanunla yapılacağı hükmünü getirmiştir²⁴.

Ayrıca 1876 Anayasasında Divan-ı Ali adı verilen bir yüce divandan bahsedilmiştir. Bu divanın 30 kişiden oluşacağı, bakanları ve yüksek yargı üyelerinin görevleriyle ilgili olan suçlardan dolayı yargılayacağı ve kararlarının da kesin olduğu belirtilmiştir²⁵.

Gözler' e göre Kanun-i Esasi'nin yargı ile ilgili güvenceleri günümüz Anayasalarından hiç de aşağı değil hatta 1924 Anayasasından ileri, 1961 ve 1982 Anayasalarından pek geri kalan yanı yoktur²⁶.

Ayrıca Gözler, 1876 Kanun-i Esasi'nin yargı ile ilgili kısmını o kadar beğenmekteki 1909 (ikinci meşrutiyet) Kanun-i Esasi değişikliklerinde, yargı ile ilgili kısımlarda bir değişiklik yapılmamasını, yargı ile ilgili hükümlerin iyi olmasına bağlamaktadır²⁷.

Özbudun' a göre ise monarşik bir sistemde egemenlik hükümdara ait olduğundan, yargının ayrı bir kuvvet olarak nitelendirilmesinin bir anlamı yoktur²⁸.

1.3.2. 1921 Anayasasında Hâkim ve Savcılarının Durumu

Anayasal doktrinde kuvvetler birliği olarak adlandırılan meclis hükümeti sistemini benimseyen 1921 Anayasasında yargı ile ilgili hükümler bulunmamaktadır.

²⁴ Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara 2000, s. 355; Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.35.

²⁵ Tunç; Bilir; Yavuz; *Türk Anayasa Hukuku*, 2009, s.217.

²⁶ Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.34.

²⁷ Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.40.

²⁸ Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara 2000,s.355.

1921 Anayasasındaki kuvvetler birliği ilkesinden yargı da nasibini almıştır. Bu anlayışta yargı yetkisinin de meclisin elinde olması gerektiği fikri ağırlık kazanmıştır. İstiklal Mahkemelerinin kurulması ve bu mahkemelerin üyelerinin meclis tarafından seçilmesi bu görüşü desteklemektedir. Dolayısıyla bu mahkemelerin oluşum tarzı hâkimlerin bağımsızlığı ilkesine ve kanuni hâkim güvencesine tamamıyla aykırıdır²⁹.

1.3.3. 1924 Anayasasında Hâkim ve Savcılarının Durumu

Meclis hükümeti ve parlamenter sistem özellikleri taşıyan 1924 Anayasası yargı fonksiyonunu yasama ve yürütmeden ayrı bir kuvvet olarak öngörmüştür³⁰.

1924 Anayasasının 8. Maddesinde yargılama yetkisinin millet adına bağımsız mahkemelerde olduğu ilkesi getirilmiştir. 53 maddeye göre mahkemelerin kuruluş görev ve yetkileri kanunla düzenlenir. 54. madde ise yargıçların bütün davaların görülmesinde ve hüküm vermede bağımsız olduklarını ve işlerine hiçbir şekilde karışılmayacağından bahsetmektedir. Ayrıca aynı maddeye göre mahkemelerin kararlarını TBMM ve Bakanlar Kurulu hiçbir şekilde değiştiremezler, başkalamazlar, geciktiremezler ve hükümlerin yerine getirilmesine engel olamazlar, 55.madde yargıçların kanunda gösterilen haller dışında görevlerinden çıkarılmayacaklarından bahsetmektedir. 56.maddeye göre yargıçların nitelikleri, hakları, görevleri, aylık ve ödenekleri, nasıl tayin olunacakları ve görevlerinden nasıl çıkarılacakları özel kanunla gösterilir. 57.madde de yargıçların kanunla gösterilenden başka genel veya özel hiçbir görev alamayacaklarını belirtmektedir. 58. madde ise mahkemelerde yargılamanın herkese açık olduğunu ve yargılamanın kapalı olmasına sadece mahkemelerin karar vereceğinden bahsedilmektedir. 59. maddeye göre herkes mahkemeler önünde haklarını korumak için gerekli gördüğü yasal araçları kullanmakta serbesttir. 60. madde, hiçbir mahkeme görev ve yetkisi içindeki davalara bakamazlık edemeyeceğini belirtmektedir. Yine bu maddeye göre görev ve yetki dışında olan davalar ancak bir kanunla reddolunabilir³¹.

²⁹ Tunç, Bilir, Yavuz, s.217. Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.52; Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, 2000, s.355.

³⁰ Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s. 65, s.32;Gözübüyük, *Yönetim Hukuku*, s.63; Tunç, Bilir, Yavuz, *Türk Anayasa Hukuku*, 2009, s.218.

³¹ Necmi Yüzbaşıoğlu, *Anayasa Hukukunun Temel Metinleri*, (1.Baskı), Beta Yayınları, İstanbul 2003 s.20.

Ayrıca 1924 Anayasası 15 asıl ve 6 yedek üyeden oluşan bir yüce divan da düzenlemiştir. Yine bu yüce divan bakanları, Yargıtay ve Danıştay başkan ve üyelerini, Cumhuriyet Başsavcısını görevlerinden dolayı yargılayabilecektir³².

Gözler'e göre 1924 Anayasasının yargı ile ilgili güvenceleri 1876 Anayasasındaki yargı ile ilgili güvencelerinden daha yetersizdir. Örneğin 1876 Anayasasında kanuni hâkim ilkesi eksiksiz kabul edilmiştir. Kanun-i Esasi, özel davalara bakmak için normal mahkeme haricinde başka bir mahkeme veya komisyonu yasaklamıştır oysa 1924 Anayasasında böyle bir hüküm yoktur. Bu basit bir unutmaya değerdir³³.

Gözler'e göre 1924 Anayasasında yargıya ait olan hükümler, yasama karşısında bir güvence vermekten uzaktır. Çünkü Anayasanın getirdiği güvenceler kanun dairesinde sınırlanmıştır. Örneğin, mahkemelerin görev ve yetkileri, hâkimlik teminatı ve hâkimlerin özlük hakları da kanunla düzenlenmekteydi. Dolayısıyla 1876 Anayasasında olduğu gibi yargı yolu teminatı ve genel savunma hakkı 1924 Anayasasında yoktu³⁴.

Erdoğan'a göre 1924 Anayasasında hâkimlerin hukuki statüleri ve özlük haklarının kanunla düzenlenmesi, yargının ve hâkimlerin anayasal konumlarını kanunla zayıflatıp, yargıya siyasetin karışmasının önünü açmaktaydı³⁵.

Gözübüyük'e göre ise 1924 Anayasası, mahkemelerin bağımsızlığını ve yargı güvencesini düzenleme yoluna gitmemiş, yargı ile ilgili ana ilkelere değinmekle yetinmiş ve düzenlemeleri kanuna bırakmıştır³⁶.

Hâkim ve savcılarla ilgili kurulların ayrıntılı incelenmesine geçmeden önce bir kavramın daha açıklanmasında fayda görmekteyiz. Çünkü gerek bu çalışma içerisinde gerekse mukayeseli hukukta, hâkimlik teminatı, yargı bağımsızlığı veya hâkim ve savcılarla ilgili kurulların oluşumu, hukuk devleti çerçevesinde ele alınmaktadır. Dolayısıyla hukuk devletinin ne anlama geldiğinin ve hangi ilkelere sahip olduğunun bilinmesi yararlı olacaktır.

³² Tunç, Bilir, Yavuz, *Türk Anayasa Hukuku*, 2009, s.218.

³³ Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.67.

³⁴ Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.67.

³⁵ Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, s. 140.

³⁶ Gözübüyük, *Yönetim Hukuku*, s.64.

1.4.HUKUK DEVLETİ

1982 Anayasasının 2. maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. Hukuk devleti, vatandaşların ortak iradesinin temsilcisi olan devlet tüzelkişiliğinin, yine bu vatandaşlarla olan her türlü ilişkisinde Anayasaya ve hukuk kurallarına uyması demektir³⁷.

Hukuk devleti, devletin faaliyetlerinde sahip olduğu kamu kudretini kullanırken herhangi bir yargısal denetime tabi olmayan, bu amaçla temel hak ve özgürlüklere müdahale etmekten çekinmeyen, vatandaşlarına ağır sorumluluklar yükleyen ve bunları yaparken de idaresi hukuka bağlı olmayan polis devleti anlayışının karşısında olan devlet anlayışıdır³⁸.

Bir başka deyişle hukuk devleti, kamu kudretine sahip olan devletin temel organlarından olan yasama, yargı ve yürütmenin her türlü eyleminde hukuka bağlılığı temel ilke olarak kabul ettikleri bir devlet anlayışıdır. Hukuk devletin en temel amaçlarından bir devlet adına yetki kullanan kişiler de dâhil olmak üzere, vatandaşların temel haklarını güvence altına almak ve bu hakların genişletilmesini sağlamaktır³⁹.

Hukuk devletinde, devletin kudretinin bir takım kurullarla sınırlandırılması soyut bir amaç olarak görmemek gerekir. Bu sınırlamanın mantığı, devlet adına yetki kullanan kişilerin değişmesi veya kurumlardaki güç dengelerinin değişmesi halinde vatandaşların ırk, din, cinsiyet, siyasi görüş ve mezhep ayrımlarına karşı korumak ve özgürlükleri belli ölçüde garanti etmektir⁴⁰.

Yine Hukuk devletinden bahsedebilmesi için devletin temel organlarının olması gerekir. Bu organların(yasama, yürütme ve yargı) varlığı, hukuk devletinin esas amacı olan birey güvenliğinin sağlanması ve devlet karşısında kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin korunması içindir⁴¹.

Burada altının çizilmesi gereken önemli bir husus da devletin bir takım kanunlara göre hareket etmesi hukuk devletinin ilkelerini gerçekleştirmez. Zira birçok

³⁷ Kemal Gözler, *İdare Hukuku Dersleri*, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa 2010, s.59; Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, (5.Baskı), Orion Kitabevi, Ankara 2009, s.164.

³⁸ Zehra Odyakmaz; Ümit Kaymak; İsmail Ercan, *Anayasa Hukuku, İdare Hukuku*, İkinci Sayfa Yayınları, (7.Baskı), İstanbul 2006, s.50; Dursun, s.46.

³⁹ Mustafa Erdoğan, *Anayasal Demokrasi*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2010, s.121.

⁴⁰ Mithat Sancar, *Devlet Akli Kısılcısında Hukuk Devleti*, (5. Baskı) İstanbul 2010, s.34

⁴¹ Hayrettin Ökçesiz, *Hukuk Devleti*, Alfa Yayınları, İstanbul 1998, s.34.

totaliter, monarşik ve faşist ülkelerde de kanunlar anayasalar vardır ama bunların birer hukuk devleti olduğundan bahsetmek mümkün değildir⁴².

Nihayet Anayasa Mahkemesi 12 Kasım 1991 tarih ve K. 1991/143 sayılı kararında şöyle demektedir: “Temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmadığı, hukukun evrensel kurallarına saygı gösterilmediği ve adaletli bir düzenin gerçekleşmediği bir ortamda hukuk devletinden söz edilemez”⁴³.

Ayrıca Anayasa Mahkemesi verdiği birçok kararda Hukuk devletini şöyle tanımlamaktadır. “Hukuk devleti, her eylem ve işlemi hukuka uygun yapan, insan haklarına saygı gösteren, hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir düzen kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayıp yargı denetimine açık olan, yasaların üstünde yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri ve Anayasa bulunduğu bilincinden uzaklaştığında geçersiz kalacağını bilen devlettir”⁴⁴.

Bir ülkede Hukuk devletinden bahsedebilmek için bir takım ilke ve kuralların olması gerekmektedir. Yani sadece kâğıt üzerinde devletin Anayasaya ve kanunlara göre hareket etmesi tek başına bir şey ifade etmemektedir. Bir devletin, dünya üzerinde demokratik açıdan standartların üzerine çıkmış birçok ülkede uygulanan ve uluslararası bir takım belgelerde yer alan hukukun temel ilkelerine uygun hareket etmesi ve bunu vazgeçilmez bir ilke olarak benimsemesi gerekmektedir. Bu ilkelerden bazıları şöyledir.

1. Devleti oluşturan temel organlardan olan, yasama, yürütme ve yargı organları hukuka bağlı olmalıdır. Bu organların yetki, görev ve sorumlulukları Anayasa ve kanunlarla sınırlanmalıdır⁴⁵.

2. Hukuk devleti temel hak ve özgürlükleri güvence altına almalıdır. Bunların sınırları evrensel hukuk kurallarına aykırı olmamak kaydı ile Anayasa ve kanunlarla çizilmelidir. Temel hak ve özgürlüklerin Anayasa ve kanunlarla sınırlanması, devlet adına yetki sahibi kişi ve kurumların kendi ideolojilerine, siyasi görüşlerine göre bu temel hak ve özgürlüklerle oynama imkânı vermeyecektir⁴⁶.

⁴² Bülent Tanör, Necmi Yüzbaşıoğlu, *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*, (7.Baskı), Beta Yayınları, İstanbul 2005, s.90.

⁴³ Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, Ekin Kitapevi, Bursa 2000, s. 172.

⁴⁴ Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.171.

⁴⁵ Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.173.

⁴⁶ Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.252-257.

Ayrıca temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması ve geliştirilmesi günümüz gelişmiş demokrasilerin en vazgeçilmez unsurlarından biridir.

3. İdarenin bütün iş ve eylemleri yargısal denetime tabi olmalıdır. Erdoğan'a göre bu konuda yani hukuki denetime sahip olma konusunda en ciddi tehditler genellikle devletin yürütme ve idari makamlarından gelmiştir. Çünkü devlet yetkilileri en çok bu alanda kendini gösterir. Yani devlet yetkilerinin uygulayıcı birimleri bunlardır. Günlük hayatta vatandaşlar en çok devletin bu yüzüyle karşılaşır⁴⁷. Bundan dolayı idari faaliyetlerin bağımsız mahkemelerce denetlenmesi vazgeçilmez bir temel ilkedir⁴⁸.

1982 Anayasası, Hukuk devletinin en temel ilkelerinden biri olan idarenin yargı denetimine tabi olması ilkesiyle açıkça çelişen düzenlemelere gitmiştir. Çünkü devlet adına yetki kullanan bir takım kişi ve kurumların bazı işlemleri yargı denetiminin dışında bırakılmıştır. Örneğin Cumhurbaşkanının tek başına yaptığı işlemler, 07.05.2010 tarih ve 5982 sayılı Anayasa değişikliğinden önce Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Yüksek Askeri Şura'nın bütün kararları yargı denetiminin dışındaydı⁴⁹.

4.İdarenin yargısal denetime sahip olmasının şartlarından biri de yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatının olmasıdır⁵⁰ Nihayet 1982 Anayasasının 138. Maddesinde “Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemeler ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz” ifadesi yer almaktadır. Oysa Gözübüyük'e göre 1982 Anayasasına göre HSYK' nın oluşumu ve Adalet Bakanına tanınan yetkiler Mahkemelerin bağımsızlığını ve hâkimlik teminatını büyük ölçüde zedelemektedir⁵¹. Bu konu yargı bağımsızlığı bölümünde biraz daha detaylı anlatılacaktır.

5. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin benimsenmesi de hukuk devletinin temel ilkelerinden biridir. Kuvvetler ayrılığı ilkesi, devletin temel organları (yasama, yürütme ve yargı) arasında bir denge sağlamak ve gücün tek elde toplanmasını önlemek amacıyla. Bir başka deyişle kuvvetler ayrılığı, devletin bir bütün olarak sahip olduğu

⁴⁷ Erdoğan, *Anayasal Demokrasi*, s.125.

⁴⁸ A. Şeref Gözübüyük, *Yönetim Hukuku*, (16.Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s.25; Erdoğan, *Anayasal Demokrasi*, s.124-125; Odyakmaz; Kaymak; Ercan, s.50; Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, s.64.

⁴⁹ Gözler, *İdare Hukuk Dersleri*, s.64.

⁵⁰ Metin Günday, *İdare Hukuku*, İmaj Yayınları, Ankara 2003,s.46.

⁵¹ Gözübüyük, *Yönetim Hukuku*, s.25.

gücün dengeli bir şekilde organlar arasında dağıtılması ve bu organlar arasında zorunlu bir işbirliğinin gerekli olmasıdır⁵².

Kaboğlu'na göre eğer yasama ve yürütme aynı kişide toplanmışsa özgürlük yok, yasama ve yürütme yargıya bağlı ise yine özgürlük yok eğer yargı yürütme ve yasamaya bağlı ise o zaman özgürlükler yargıçların keyfilğine ve vicdanlarına bırakılmış olur⁵³.

6. Hukuk devletinin ilkelerinden biri de eşitlik ilkesidir. Yani kanunun herhangi bir ayrıma gitmeden herkese eşit davranması demektir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine göre a insanlar, hukuk önünde din, dil, ırk, mezhep, cinsiyet, sınıf, felsefi ve siyasi görüş açısından farklı muameleye tabi olmamalıdır. Ancak hukuk devletinde farklı nedenler varsa farklı muameleler olabilir⁵⁴.

Gözler'e göre eşitlik ilkesi öncelikle devlet organlarını bağlar Yani yasama yürütme ve yargı organları faaliyetlerinde eşitlik ilkesine göre hareket etmelidirler. Aynı şekilde idari makamlar da eşitlik ilkesine göre hareket etmek zorundadırlar. Yine Gözler'e göre eşitlik mutlak eşitlik ve nispi eşitlik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mutlak eşitlik Anayasasının 10. Maddesi birinci fıkrasında yer alan herkesin din dil ırk mezhep vb. sebeplerle kanun önünde eşit olmasıdır. Nispi eşitlik ise farklı durumda bulunan kişilere farklı muamele yapılabilmesidir. Bir başka ifadeyle eşit olmayanlara farklı muamele yapılması eşitlik ilkesine aykırı değildir⁵⁵.

7. Hukuk devletinin gereklerinden biri de hak ve özgürlüklerin gerçek anlamda korunabilmesi için, bunların çiğnendikleri zaman veya ortadan kaldırıldıkları zaman, vatandaşların telafi için başvuracakları kanuni yolların açık olması gerekir. Nihayet 1982 Anayasasının 40.maddesinde, “tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir” ifadesi yer almaktadır. Ayrıca kişiler suç işledikleri zaman veya suçlandıkları zaman da masumiyet karinesi, suçların kanuniliği, cezaların kanuniliği, ceza

⁵², Ö.İbrahim Kaboğlu, *Anayasa Hukuku Dersleri*,(3.Baskı), Legal Yayıncılık, İstanbul 2006, s.100; Ergün Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, 6. Baskı), Ankara 2000, s.171-173.

⁵³ Kaboğlu, s.100

⁵⁴ Erdoğan, *Anayasal Demokrasi*, s.129

⁵⁵ Kaboğlu, s.366; Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.182;

sorumluluğunun şahsiliği, suç ve cezaların geçmişe yürümezliği gibi ilkelerden vazgeçilmemelidir⁵⁶.

8. Hukuk devletinin yine önemli ilkelerinden bir başkası da devletin bütün siyasi düşüncelere karşı objektif olması yani ideolojik tarafsızlığıdır. Erdoğan'a göre belli bir ideolojiye sahip devlette hukukun tek başına bir anlamı yoktur. Çünkü hukuk ideolojiye hizmet eden bir araçtan öteye gitmeyecektir. İdeolojik devlet toplumu kendi isteklerine göre biçimlendirmek istediğinden özgürlükleri daraltıp baskıyı arttırmaktadır. Yine Erdoğan'a göre ideolojik devletin ters düştüğü en önemli ilke eşitliktir. Çünkü böyle bir devlet yurttaşları arasındaki dünya görüşü, yaşam tarzı, inanç ve politik farklılıklar karşısında tarafsız kalmayıp kendi ideolojisine yakın grupları kayıracaktır⁵⁷.

9. Hukuk devletinde hukuk kurallarında yapılan değişikliklerin keyfilikçe dayanmaması yani hukuk kurallarının istikrarlı olması gerekmektedir. Buradaki istikrar hukuk kurallarının hiçbir zaman değişmeyeceği anlamına gelmez. Elbette ekonomik, sosyal, kültürel, teknolojik gelişmeler doğrultusunda hukuk kurallarının değiştirilmesi hukuk devleti anlayışına ters düşmez ancak, hukuk kuralları belli bir zümrenin siyasi, ekonomik veya ideolojik amaçlarına hizmet etmek üzere keyfi bir şekilde değiştirilirse işte o zaman hukuk devleti anlayışı zedelenmiş olur⁵⁸.

1.5. HÂKİM VE SAVCILARLA İLGİLİ KURULLARIN ORTAYA ÇIKIŞ ŞEKİLLERİ

Hâkimlerin mesleğe ne şekilde seçildikleri, atama ve terfilerinin nasıl yapıldığı hem hâkimlerin bağımsızlığı hem de yargı bağımsızlığı adına son derece önem arz etmektedir. Hukuk ile ilgili olmayan alanlarda bile her hangi bir kimseyi göreve getiren kişi veya organ göreve getirdiği bu kişi veya kişiler üzerinde bir şekilde etkili olmaktadır. Çünkü göreve gelen kişi veya kurul, onları seçenler karşısında bir vefa borcu duygusu içerisinde. Burada ki dengeyi yani kişi veya kurulun onları seçenlerden tamamen bağımsız olarak hareket etmesi ve sadece görevlerini yapması son derece zordur. Diğer mesleklerde veya diğer alanlarda bu ilişkinin yani seçen ve seçilen arasındaki ilişkinin belli bir düzeyde kalması belki önemli sakıncalar

⁵⁶ Erdoğan, *Anayasal Demokrasi*, s.131; Gözler, *İdare Hukuku Dersleri*, s.67.

⁵⁷ Erdoğan, *Anayasal Demokrasi*, s.122.

⁵⁸ Yavuz Atar, *Türk Anayasa Hukuku*, (5.Baskı), Mimoza Yayınları, Konya 2009, s.96.

yaratmayabilir ama hukuk alanında bu ilişkinin Anayasa veya kanunca çizilen sınırların dışında bir sonuç doğurması son derece önemli sakıncalar yaratmaktadır⁵⁹.

Diğer devlet görevlerinde olduğu gibi hâkimin göreve gelmesiyle birlikte kendisini göreve getiren kişi veya organ ile ister istemez bir ilişki içerisine girmektedir. Bu ilişkinin boyutu ise hâkimin görev yaptığı süre ile orantılıdır. Eğer hâkim ömür boyu görevlendirilmişse bu bağımlı ilişki az ve önemsiz olabilir fakat eğer seçilen hâkim veya savcı kısa bir süre için seçilmiş ve bir daha seçilme şansı var ise o zaman bu bağımlı ilişkinin boyutu daha önemli bir hal almaktadır. Bu bağımlı ilişkinin derecesini, atama organını hukuki niteliği ve devlet içindeki pozisyonu ile birlikte atayan ve atanmış kişilerin mesleki ve insanı ahlak tutum ve davranışları da belirlemektedir⁶⁰.

Hâkimlerin mesleğe seçilme şekilleri, ülkenin politik yapısından hukuki yapısına kadar birçok faktör tarafından belirlenmektedir. Şimdi bu sistemlerin ne olduklarını görelim.

1.5.1.Hâkimlerin Halk Tarafından Seçilmesi

Hâkimlerin halk tarafından seçilmesi düşüncesinin kaynağını demokratik ülkelerde egemenliğin halka ait olduğu düşüncesi oluşturmaktadır. Yargı mensupları halk adına yargı yetkisinin temsilcisi ve uygulayıcısı olduklarına göre, bu yetkinin meşruluğunu sağlamak ve diğer devlet organlarına karşı bağımsız kılmak için onların halk tarafından doğrudan doğruya seçilmeleri gerekir⁶¹.

Halk tarafından seçimin asıl gerekçesini hâkimleri yürütme organına karşı bağımsız kılma düşüncesi oluşturmaktadır⁶².

Birçok sistemde olduğu gibi bu sistemin de yararları ve sakıncaları vardır. Halk tarafından seçilerek göreve gelmiş bir hâkim yürütme organından tamamen bağımsız olacağından tayin, terfi gibi işlemlerden dolayı yürütme organı mensuplarından çekinmesine gerek kalmadan görevini rahatlıkla yapabilecektir⁶³. Yine halk tarafından seçimde yargı yetkisi halktan kaynaklanacağından yargıçlarla halk arasında karşılıklı

⁵⁹ Şeref Ünal, *Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı*, TBMM Kültür ve Sanat Yayınları, Ankara 1994, s.45.

⁶⁰ Atilla Özer, *Anayasa Hukuku Genel İlkeler*, (3.Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara 2009, s.261.

⁶¹ Ünal, s.45.

⁶² Ünal, s.47.

⁶³ Münci Kapani, *İcra Organı Karşısında Hâkimlerin İstiklali*, AÜHFY, Ankara 1956, s.26;Ünal, s.47.

iyi bir güven ilişkisi kurulabilir⁶⁴. Bunlar sistemin yararlı yönlerini oluşturmaktadır. Ancak sistemin sakıncalı yönleri de vardır. Bir kere halk tarafından seçimde adaletin siyasete karışması veya yargının siyasallaşması ihtimali oldukça yüksektir, her seçimde olduğu gibi siyasetin seçime karışması kaçınılmaz olacaktır, hâkimlerin seçiminde siyasi parti politikaları etkili olacaktır. Hâkimler tekrar seçilmek için siyasiler gibi bir takım vaatlerde bulunarak adaletin zarar görmesine neden olabilir, seçim maliyetli bir iş olduğundan maddi varlığı daha iyi olan kişiler seçim çalışmalarını daha etkili yapacağından niteliksiz insanların seçilmeleri mümkün olabilir, hâkimler kendilerini seçen kişiler karşısında vefa borcu duygusu ile hareket edebilme ihtimaline sahip olacaklarından karar vermede bağımsız davranmayabilirler, halk kendisinin oy vermediği bir hâkimin tarafsız ve adil davranmayacağı duygusuna kapılabilir, demokratik kültürün ve hukuk anlayışının gelişmediği halk propagandaların ve şahsi menfaatlerin etkisinde kalabilir⁶⁵.

Hâkimlerin halk tarafından seçilmesi sistemi ABD’de bazı eyaletlerde ve İsviçre’de uygulanmakta olan bir sistemdir⁶⁶.

Örneğin Amerika Birleşik Devletlerinde Federal Yüksek Mahkeme üyeleri ile sayıları 225 olan bölge mahkemesi hâkimleri Başkan tarafından atanır. ABD’de eyaletlerdeki adli yargı hâkimleri ya vali tarafından ya eyalet meclisleri ya da doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Yine ABD’deki 50 eyaletten 38’inde hâkimlerin seçimi halk tarafından yapılır. Hâkimlerin görev süreleri 4 ile 6 yıldır⁶⁷.

İsviçre’de eyaletlerin çoğunda(Cenevre, Ticino, Zürih, Bern Kantonları gibi) sulh mahkemeleri ile ilk derece mahkemelerinin hâkimleri halk tarafından seçilmektedir⁶⁸. İsviçre’de bu sistemin başarılı bir şekilde uygulandığı görülmektedir. İsviçre’nin siyasal açıdan daha ılımlı bir yapıya sahip olması, seçim çevrelerinin küçük olması nedeniyle seçmenlerin adayları daha yakından tanınması ve seçilenlerin bir daha seçilme ihtimalinin yüksek olması olarak gösterilmektedir⁶⁹.

⁶⁴ Ünal, s.47.

⁶⁵ Özer, s.262, Ünal, s. 47.

⁶⁶ Özer, s.262. Ünal, s. 47

⁶⁷ Hasan Tahsin Fendoğlu, *Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı*, Y etkin Yayınları, Ankara 2010, s.210-211.

⁶⁸ Onur Kerman, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2010, s.137.

⁶⁹ Kapani, s.49-50.

1.5.2.Hâkimlerin Yürütme Organı Tarafından Seçilmesi

Günümüzde Avrupa ülkelerinin bazılarında uygulanan bu sistemde yargı mensupları yürütme organı tarafından seçilmektedir. Ayrıca ABD’ de federal mahkemelerde görev yapan hâkimlerin tümü yürütme (Başkan) tarafından seçilmektedir⁷⁰.

Bir hukuk devletinde yürütme organının görevi kanun ve diğer hukuk kurallarını uygulamaktır. Yargı neticede kanun ve hukuk kurallarıyla ilgili bir alan olduğundan yürütme ve yargının görevleri birbirine benzer özellikler göstermektedir. Ancak yargıda kanun amaç halindeyken yürütmede politikaların uygulanması konusunda bir araç durumundadır⁷¹. Bundan dolayı yürütme organı ve yargı organı arasındaki ilişki yürütme organının aleyhine veya lehine sonuç doğurabilir. Örneğin eğer yürütme organının seçtiği kişiler kendi siyasi görüşüne yakın olan kişiler ise yürütme organı politikalarını daha rahat ve istediği biçimde uygulayabilir. Bu önemli bir avantajdır. Eğer yürütme organı objektif davranmayıp hukukun uygulanması konusunda sakınca doğuran kişiler seçerse bu durumda zararlı çıkan kendisi olur çünkü seçimlerde yanlış hukuki uygulamaların hesabını kendisi verecektir⁷². Yine bu sistemde yürütme organının yargı ile kararlarda etkin olması, yargı mesleği ile ilgili bilgi ve belgelerin daha düzenli olması imkânını sağlamaktadır.⁷³ Bu sistemin en büyük sakıncası yargının yürütmeye bir şekilde bağımlı olması ve adaletin olumsuz etkilenmesidir.⁷⁴

Yine bu sistemin demokratik kültürün ve hukuk anlayışının standartların üzerinde olduğu ülkelerde başarıyla uygulandığı gözlemlenmektedir.

Örneğin İngiltere’de kabinede, diğer hükümetlerde gördüğümüz bir adalet bakanı yoktur. Adalet bakanını görevini kabine dışından gelen ve görevi kabineyle sınırlı olmayan Lord Chanceler yapmaktadır. Lord Chanceler İngiliz hâkimlerin büyük bir bölümünü tek başına seçmektedir. Lord Chanceler Lordlar Kamarasının başkanı olarak kabine değişikliklerinden etkilenmez bu nedenle İngiliz kabinesinin en tecrübeli ismi konumundadır. Ayrıca Lord Chanceler Lordlar kamarasında kurulan mahkemenin de başkanıdır ve bu mahkeme İngiliz yargı sisteminin en yüksek mahkemesidir⁷⁵.

⁷⁰ Ünal, s.51, Özer, s.262.

⁷¹ Ünal, s.52.

⁷² Özer, s.262; Ünal, s.52.

⁷³ Ferman Demirkol, *Yargı Bağımsızlığı*, Kazancı Yayınları, İstanbul 1991,s.103.

⁷⁴ Ünal, s,52.

⁷⁵ Özer, s.263; Ünal, s.56.

İngiltere’de Sulh Mahkemelerinde görev yapan hâkimlerin çoğu hukuk kökenli değildir yani bunların hukuk fakültesi bitirme zorunluluğu yoktur. Çevrelerinde iyi karakterli, güvenilir kişiler Lord Chanceler tarafından sulh hâkimi olarak atanabilir. Sulh Mahkemeleri dışında kalan mahkemelerde görev yapan hâkimler ise hukuk fakültesini bitirdikten ve en az 15 – 20 yıl avukatlık yaptıktan sonra, mahkemenin derecesine göre Lord Chanceler veya Başbakanın teklifi üzerine kraliçe tarafından atanıp emekli olana kadar görevlerinde kalırlar ve hiç kimse tarafından da görevlerine son verilemez⁷⁶.

Görüldüğü gibi bu şekilde hâkimlerin daha bağımsız olmaları sağlanmıştır. Çünkü yüksek mahkemede yukarıda bahsedilen şekilde göreve gelen bir hâkim için terfi ve görevden alınma söz konusu olmadığı için daha bağımsız hareket edebilmektedir⁷⁷. Ancak İngiltere’de herhangi bir siyasi görüşü şiddetle savunan bir kişinin bile hâkimlik cübbesini giyerek adalet dağıtması muhtemeldir. Bu kişiler her ne kadar tarafsız karar verseler bile önemli olan hakimin yalnız tarafsız olması değil aynı zaman da toplum tarafından da tarafsız olduğuna dair genel bir kanaatin oluşmasıdır⁷⁸.

ABD’de Federal Yüksek Mahkemesi hâkimleri ile diğer federal mahkemeler hâkimleri Senatonun onayıyla Başkan tarafından atanmaktadır. Hâkimlik kadrosunun boşaldığı eyaletin senatörü ile Başkanın aynı partiden olması halinde atanacak hâkim o eyaletin senatörü tarafından önerilmektedir. Başkan senatörün önerdiği hâkimden başka bir adayı senatoya sunarsa, senato nezaketi (bütün senato üyelerinin Başkanın önerisine oybirliğiyle karşı çıkma durumu) gereğince Başkanın önerisi reddedilmektedir. Ancak eğer atanacak hâkimin eyaletindeki senatörün başkanın partisinden olmaması halinde ise, aday o eyaletteki başkanın mensup olduğu siyasi parti teşkilatı tarafından tespit edilmektedir. Her halde aday tespitinde son söz, kadronun boşaldığı eyaletteki başkanın mensup olduğu parti teşkilatıdır⁷⁹.

ABD’de 1893 yılında kurulan Federal Yüksek Mahkeme hâkimlerinin atamaları, Anayasaya göre senatonun onayı ile başkan tarafından yapılmaktadır. Ancak

⁷⁶ Fendoğlu, s.211; Ünal, s.56; Özer, s.263.

⁷⁷ Ünal, s.56.

⁷⁸ Kapani, s.66.

⁷⁹ Ünal, s.55.

senato başkan tarafından önerilen isimleri mesleki ve özel hayat bakımından titiz bir çalışmaya tabi tutmaktadır⁸⁰.

ABD’de federal hâkimlerin atanmasında yürütme organının bu önemli yetkisi terfi sistemi olmadığından, hâkimlerin bağımsızlığını fazla etkilememektedir. Ancak hukukçu olmayan kişilerin verdikleri bazı kararlarda siyasi eğilimlerin etkili olduğu ve gözlemlenmektedir⁸¹. ABD’de yürütmenin, hâkimlerin atanması konusunda bu şekilde söz sahibi olması adalete, siyasetin karışması ihtimalini güçlendirmektedir⁸². Yine ABD’de hakimlerin sahip olmaları gereken nitelikler konusunda bir kanun hükmü olmadığından özellikle hakimlikle hiç ilgisi olmayan kişilerin Yüksek Mahkemeye atandıkları görülmektedir⁸³.

Ayrıca Norveç, İsveç ve Finlandiya gibi İskandinav ülkelerde de hâkimlerin atanmasında yürütme organı söz sahibidir. Örneğin, Norveç’te bağımsızlıkları sağlanan bütün hâkimler memur sayılıp, Adalet bakanının önerisi üzerine kral tarafından emekli olana kadar (70 Yaş) görevde kalmak üzere atanırlar⁸⁴.

1.5.3.Hâkimlerin Hâkimler Tarafından Seçilmesi

Hukuk doktrininde hâkimlerin hâkimler tarafından seçilmesi durumuna kooptasyon (Cooptation) denilmektedir. Bu usuldeki mantık, hâkimlik mesleğinin en iyi hâkimler tarafından bilineceği ve bu mesleğe girmek isteyenlerin en isabetli seçiminin yine hâkimler tarafından yapılacağı mantığına dayanmaktadır⁸⁵.

Kuvvetler ayrılığı ilkesinin en katı biçimde uygulandığı sistem olarak kabul edilen kooptasyon sistemi, aynı zamanda yargı bağımsızlığını da en iyi sağlayan sistem olarak kabul edilmektedir⁸⁶. Çünkü hâkimlerin kendi meslektaşlarının mensup olduğu, terfi atama ve özlük işlerinde yürütmeden bağımsız hareket edebilen kurullar tarafından seçilmesi hâkimlerin bağımsız hareket etmesi ve yargı bağımsızlığı açısından önemlidir. Ayrıca kooptasyon sisteminde Adalete siyasetin karışması ve mesleki açıdan bilgi ve beceriden yoksun kişilerin seçilmesi sakıncası da ortadan kalkmaktadır⁸⁷.

⁸⁰ Ünal, s.55.

⁸¹ Ünal, s.55.

⁸² Kapani, s.70

⁸³ Kapani, s.70

⁸⁴ Özer, s.263; Ünal, s.58-59.

⁸⁵ Özer, s.265; Ünal, s. 59.

⁸⁶ Kapani, 52;Ünal, s.59.

⁸⁷ Ünal, s.60.

Kooptasyon sisteminin yukarıdaki faydalarının yanında bir takım sakıncalı yönleri de bulunmaktadır. Bir defa kooptasyon sistemi yargı bağımsızlığını en iyi sağlayan sistem olarak gözükebilir ancak hâkimler millet adına karar verdiklerine göre, hâkimler ile millet arasında doğrudan olmazsa bile bir bağın olması gerekir. Anayasada yer alan hâkimlerin millet adına yargı yetkisini kullanmaları onlara bu yetkiyi kullanırken bir meşruiyet kazandırıyor fakat kooptasyonda, millet gerek yasama organı vasıtasıyla gerekse bizzat kendisi doğrudan veya dolaylı söz sahibi olmadığından Anayasada da yer alan meşruiyet ortadan kalkmaktadır⁸⁸. Yine kooptasyon sisteminde atama terfi gibi kararlar hâkimlerden oluşan kurulların elinde olduğundan alt dereceli hâkimler bu kurullara karşı doğrudan bir bağımlı ilişki içerisine girmektedirler⁸⁹.

Kooptasyon sisteminde en fazla tartışılan konuların başında ise yargı organlarının kendileriyle ilgili her konuda söz sahibi olmaları bir yargı oligarşisi veya bir yargı kastı yaratacağı düşüncesi yer almaktadır. Yani yargı toplumdaki değişimlere kapalı ve duyarsız kalarak kendi kabuğuna çekilmiş ve toplumdan soyutlanmış bir duruma gelecektir⁹⁰.

Demokratik açıdan bakıldığında, toplumların zihinsel, düşünsel, siyasi ve kültürel açılardan gelişmelerinin devletteki bütün organlara yansımaları gerekmektedir. Yani demokratik açıdan gelişmiş bir ülkede devlet organlarının da halkın bu gelişimine göre şekillenmesi ve hareket etmesi gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında kooptasyon sistemi tek başına yargıyı bağımsız kılabilir fakat bu bağımsızlığın meşruiyeti açısından yetersiz kalmaktadır.

1.5.4.Hâkimlerin Yasama Organı Tarafından Seçilmesi

Yasama organı tarafından hâkimlerin seçilmesi, kuvvetlerin birbirini dengelemesi veya sınırlaması düşüncesinden ve temsili demokrasinin doğal bir sonucu olarak egemenliğin milletin temsilcisi olan yasama organında toplanması ilkesinden hareketle doğmuştur⁹¹.

⁸⁸ Ünal, s.60.

⁸⁹ Ünal, s.60.

⁹⁰ Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara 2000, s. 361; Özer, s.265.

⁹¹ Ünal, s.50.

Yasama organı tarafından seçim, mesleğe ilk giriş ile ilgili olmayıp meslekte ilerlemiş hâkimlerin yargı teşkilatı içerisinde oluşan organlara üye seçimi ile ilgili olmaktadır⁹².

Bu sistem milli hâkimiyetin devletin her alanına hâkim kılınması açısından ve toplumsal gelişmelerin parlamento aracılığıyla yargıya da yansıtılması konusunda başarılı bir sistem olarak gözükebilir fakat beraberinde bazı sakıncaları da ortaya çıkartmaktadır. Örneğin hâkimlerin uyguladıkları kanunların yasama organı tarafından yapılması yasama organının aşırı bir şekilde güçlenmesine sebep olmaktadır. Yine parlamento tarafından seçim, mahkemelerin siyasi parti mensupları veya sempatizanları tarafından doldurulmasına sebep olacaktır. Yasama organı tarafından seçimde, hâkimlerin siyasi partilere üyeliği şart olmasa da yine her parti kendi siyasi görüşüne yakın kişileri aday göstereceğinden adalete kuvvetle siyasetin karıştırılması muhtemeldir⁹³.

Hâkimlerin bağımsız ve tarafsız olarak hareket ettiklerine olan inancın en zayıf olduğu sistem olarak gözüke de bazı ülkelerde sorunsuz bir şekilde bu sistemin kullanıldığı gözükmektedir. Örneğin, Almanya'da Federal Mahkeme, Danıştay, Sayıştay ve diğer yüksek mahkemelere bu sistemle üye seçilmektedir⁹⁴. Alman Anayasasının 94/ 1 maddesine göre Federal Mahkeme üyeleri ve eyaletlerdeki Anayasa Mahkemesi hâkimleri parlamento tarafından seçilmektedir⁹⁵.

Yine İsviçre'de bazı kantonlarda yüksek derecedeki yargı yerlerinin üyeleri Parlamento tarafından seçilmektedir. Örneğin. Ticino Kantonunda Yargı Konseyi 7 asıl ve 5 yedek üyeden oluşmakta ve bu üyelere 4 asıl ve 3 yedek üye, parlamento tarafından eski yargı mensupları veya vatandaşlar arasından seçilmektedir. Yine Fribourg Kantonunda Yargı konseyinin üyelerinin tümü mensup buldukları kurum veya kuruluşlarca (Barolar, Üniversiteler, İlk derece yargı yerleri, Eyalet Konseyi vb.) önerilip parlamento tarafından seçilmektedirler⁹⁶.

⁹² Özer, s.265.

⁹³ Ünal, s. 51.

⁹⁴ Özer, s.265; Ünal, s.51

⁹⁵ Fendoğlu, s.211.

⁹⁶ Kerman, s.138-139.

1.5.5. Hâkimlerin Özel Kurullar Tarafından Seçilmesi

Hâkimlerin mesleğe girişte veya meslekte ilerlemelerinin Yasama, Yürütme ve Yargı erklerinin dengeli bir şekilde söz sahibi olduğu bir yöntem olarak ikinci dünya savaşından sonra birçok ülke tarafından uygulanmaktadır⁹⁷. Hakimlerin özel kurullar tarafından seçilmesinin temel gerekçesi, hakimlerin atanma, terfi ve diğer özlük işlerinde onları siyasetten uzak tutmak ve yargısal hizmetlerin daha yüksek nitelikte yapılmasını sağlamaktır.⁹⁸ Bu kurulların oluşumu ülkeden ülkeye farklılık arz etmektedir. Bazen iki kuvvet bazen de üç kuvvet temsil edilmektedir. Eğer Yasama Yürütme ve Yargı birlikte temsil edilirse o zaman hukuk devletinin gereği yerine getirilmiş olur. Ayrıca bu sistem, hâkimlerin kişilik ve mesleki yeteneklerinin de dikkate alınarak değerlendirildiği bir sistem olarak gözükmektedir.⁹⁹ Bu yöntem, Türkiye İtalya ve Fransa'da uygulanmaktadır.⁷⁸ Fransa ve İtalya'da bu kurulların nasıl oluştuğu, Avrupa Birliği Ülkelerinde Yargı Kurulları bölümünde anlatılacaktır.

1.6. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE YÜKSEK YARGI KURULLARI

Demokrasi, hukuk, siyaset, İnsan hakları konusunda Avrupa Birliğinin bazı ülkeleri standartların üzerinde bir gelişme göstermişlerdir. Yine Avrupa Birliğinin bazı ülkelerindeki yüksek yargı kurulları, birliğin dışındaki ülkelere örnek teşkil edecek şekildedir.

Avrupa Birliği ülkelerine bakıldığında, Yüksek Yargı Kurulları ile ilgili bir kuzey ve güney ayrımının mevcut olduğu gözlenmektedir. Fransa, İtalya, İspanya ve Portekiz gibi ülkelerin dâhil olduğu Güney Avrupa modelinde, yargı bağımsızlığını temel hedef seçen Yüksek Yargı Kurulları birer anayasal kurum olarak öngörülmüşlerdir. Bu modelde konseyler, hâkim ve savcılarının mesleğe kabulü, ataması, tayini, terfii, eğitimi ve disiplini ile ilgili önemli yetkilere sahiptirler¹⁰⁰.

İsveç, Danimarka ve Hollanda gibi ülkelerin dâhil olduğu Kuzey Avrupa modelinde ise konseylerin görevleri, mahkemelerin idaresi ve mali konulara ilişkindir. Bu modelde konseyler, yargısal faaliyetlerin denetimi, iş yükünün bölüştürülmesi,

⁹⁷ Ünal, s.62.

⁹⁸ Demirkol, s.107.

⁹⁹ Özer, s.264.

¹⁰⁰ Kasım Erdem, Mehmet Solak, "Bazı Ülkelerde Yargı Konseylerinin Oluşumu ve Görevleri", *Yasama Dergisi*, 2009, Sayı:13, s.125.

stratejik planlama, tesisler, otomasyon, eğitim, bilgi ve haberleşme teknolojileri gibi işlevleri yerine getirirler¹⁰¹.

Kısaca Kuzey Avrupa modelinde amaç, yargı hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamak iken, Güney Avrupa modelinde ise yargı bağımsızlığını yasama ve yürütme organlarından gelebilecek baskılara karşı korumaktır.¹⁰²

1.6.1.Almanya

Almanya’da Türkiye ve diğer bazı Avrupa ülkelerindeki gibi bir Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu benzeri bir oluşum bulunmamaktadır. Almanya’da hâkimlerin ataması veya özlük işleri ile ilgili konularda federal veya eyalet Adalet Bakanları yetkili olmaktadır. Federal düzeydeki Danıştay, Yargıtay, Sosyal Mahkeme ve Maliye Mahkemesi gibi yüksek mahkemelerde görevli üyelerin atanması, ilgili federal ve eyalet bakanlarının da katıldığı bir seçim komisyonu tarafından yapılmaktadır. Komisyon, federal bakanla birlikte 11 eyaletin ilgili bakanları ve diğer 11 üyeden oluşmaktadır. Komisyonun seçimle gelen 11 üyesi Federal Millet Meclisi tarafından seçilmektedir. Hâkimler ise komisyonda temsil edilmemektedir. Örneğin Federal Yargıtay üyelerinin seçimi söz konusu olduğunda komisyon Federal Adalet Bakanı ve diğer 11 eyaletin Adalet Bakanıyla Federal Meclis tarafından seçilen diğer 11 üye ile toplanmaktadır¹⁰³.

Almanya’da Eyalet mahkemeleri hâkimlerinin atanmaları eyaletten eyalete farklılık göstermektedir. Almanya’da 4 eyalet dışında, diğer eyaletlerde hâkimlerin atanması yürütme tarafından yapılmaktadır¹⁰⁴. Eyalet hâkimleri genellikle eyalet başbakanı veya ilgili bakan tarafından atanmaktadır¹⁰⁵. Yine eyaletlerin çoğunda hâkimler atanmadan önce milletvekilleri, hâkimler ve avukatlardan oluşan bir komisyon tarafından aday olarak gösterilmekte, kesin atanmaları ise eyalet hükümetinin, atanma işlemi onaylamasına bağlıdır¹⁰⁶. Almanya’da hâkim seçim komisyonlarında siyasi parti mensuplarının siyasi kimliklerinden dolayı yer almaları, hukuk bilgisi konusunda konuya yabancı olmaları ve hâkimlerin bu komisyonların

¹⁰¹ Erdem, Solak, s.125.

¹⁰² Erdem, Solak, s.125.

¹⁰³ Ünal, 54.

¹⁰⁴ Fendoğlu, s.211.

¹⁰⁵ Ünal, s.54.

¹⁰⁶ Ünal, s.54.

bazılarında ya hiç ya da yeterince temsil edilmemeleri nedeniyle eleştirilmektedir. Fakat hâkim atamalarının titizlikle yapılması ve kişilik ve mesleki bilgi açısından en uygun kişilerin hâkimlik makamlarına atanması bu eleştirileri bir şekilde bertaraf etmektedir¹⁰⁷.

Almanya'da hâkimlerin bağımsızlığı ve statüsü federal Anayasa ile teminat altına alınmış olup hâkimlik statüsü federal düzeyde bir çerçeve kanunla düzenlenmiştir. Hâkimlere tanınan bu bağımsız statü savcılara tanınmamıştır çünkü savcılar Almanya'da devlet memuru olarak kabul edilmektedir. Savcı olabilmek için hâkim olabilmek kriterlerinin hepsi aranmaktadır. Savcılar ile ilgili atama ve özlük işleri yine federal ve eyalet Adalet Bakanları tarafından yürütülmektedir¹⁰⁸.

Almanya'da hâkim ve savcılarının örgütlenme özgürlükleri tam olarak sağlanmıştır. Dolayısıyla bu dernekler yargıya önemli güç katmaktadır¹⁰⁹.

Yukarıda bahsedildiği gibi Almanya'da hâkim ve savcılarının atanmaları da dahil olmak üzere tüm özlük işleri eyalet işi sayılmakta ve yürütmenin de bir temsilci olarak Eyalet Adalet Bakanına büyük yetkiler tanınmaktadır. Yürütmeye bu şekilde yargı ile ilgili geniş yetkilerin verilmesinin tahrip edici sonuçlara yol açmamasının nedeni de bu ülkede hukuk devleti bilincinin yüksek olmasına bağlanmaktadır¹¹⁰.

1.6.2.Fransa

Fransa'da 1958 Cumhuriyet Anayasasının 1993 yılında değiştirilmiş 65'inci maddesi uyarınca; hâkim ve savcılarının, atama, terfi ve disiplin işlemlerini gerçekleştirmek, Cumhurbaşkanına rapor hazırlamak, görüş bildirmek, meslek etik kurallarını belirlemek üzere Yargı Yüksek Konseyi oluşturulmuştur. Konsey'in Başkanlık görevi Anayasa'nın 64'üncü maddesinde yargı bağımsızlığının sorumlusu olması nedeniyle Cumhurbaşkanı'na, yardımcılığı ise Adalet Bakanı'na bırakılmıştır. Konsey, doğal üyeler olan Cumhurbaşkanı ve Adalet Bakanı dışında; meslektaşları tarafından seçilen hâkim kökenli 6, meslektaşlarınca seçilen savcı kökenli 6, Danıştay Genel Kurulu tarafından seçilen 1, Cumhurbaşkanı, Millet Meclisi (Temsilciler Meclisi) Başkanı ve Senato Başkanı tarafından seçkin vatandaşlar arasından atanan ve yasama,

¹⁰⁷ Ünal, s.54.

¹⁰⁸ Ünal, s.54.

¹⁰⁹ Bahri Öztürk, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2010, s.124.

¹¹⁰ Öztürk, s.124.

yargı ve yürütme erkleri mensubu olmayan birer üye olmak üzere toplam 16 üye değişik seçim ve atama usullerini izleyerek Yüksek Konsey'e katılırlar.¹¹¹

Fransa'da yargı konseyinin oluşumunda tüm yargı teşkilatının temsil edilmesi sağlanmıştır. Örneğin hâkim kökenli altı üyenin üçü, istinaf mahkemeleri ve Yargıtay üyeleri arasından seçilirken geri kalan 3 üye de ülke genelinde görev yapan ilk derece hâkimlerince kendi meslektaşları arasından seçilmektedir. Benzer bir durum savcılar için de geçerli olmaktadır. Seçilen üyelerin görev süreleri 4 yıldır ve bir kez daha seçilebilirler. Konsey çalışmalarını hâkimler ve savcılar için iki ayrı alt komite veya kurul halinde yürütür. Cumhurbaşkanı, Millet Meclisi, Senato ve Danıştay tarafından seçilen üyeler her iki kurulun da ortak üyeleridir. Bu üyelere ilaveten hâkimler için toplanan Kurul; Cumhurbaşkanı ve Adalet Bakanı ile birlikte; 5 hâkim ve 1 savcı olmak üzere toplam 12 üye ile toplanır. Benzer şekilde savcılar kurulu ortak üyelere ilaveten 5 savcı ve 1 hâkimin katılımıyla toplam 12 üye ile toplanır. Her iki kurulun toplantılarına Cumhurbaşkanı ve Adalet Bakanının katılma hak ve imkânı bulunmaktadır. Ancak her iki kurul için de geçerli olmak üzere disiplin konularının ele alınacağı toplantılarda Cumhurbaşkanı ve Adalet Bakanının toplantıya katılma imkânı bulunmamaktadır¹¹².

Fransa'da Anayasanın 65. Maddesinde 2008 yılında gerçekleştirilen değişikliklerle Yüksek Yargı Konseyi'nin oluşumunda önemli yenilikler yapılmıştır. Cumhurbaşkanı ve Adalet Bakanının Konsey'in doğal üyesi ve dolayısıyla başkan ve başkan yardımcısı olmalarına son verilmiştir. Ancak Adalet Bakanı dilediği takdirde oy hakkı olmaksızın disiplin gündemli toplantılar haricinde Konsey toplantılarına katılabilecektir. Yeni düzenlemeyle konseyin başkanlığına, Yargıtay Başkanı, Başkan Yardımcılığına da Yargıtay Başsavcısı getirilmiştir. Üye sayısı da eski düzenlemeden farklı olarak, meslektaşları arasından seçilmiş bir avukat üye olarak bulunurken, Cumhurbaşkanı, Senato Başkanı, Millet Meclisi Başkanı yürütme ve yargı mensubu olmayan vatandaşlar arasından seçtikleri birer üye sayısı da ikişer üyeye çıkarılmıştır. Konsey hâkimler ve savcılar için iki ayrı alt kurul veya daire olarak görev yapmaya

¹¹¹ Korkmaz, s.217.

¹¹² Pınar Memiş, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2010, s.127.

devam edecektir. Konsey Genel Kurulu; 3 hâkim, 3 savcı, 1 Danıştay üyesi, 1 avukat, 6 seçkin vatandaş ile başkan ve başkanvekilinin katılımıyla toplam 16 kişiden oluşur¹¹³.

2008 tarihinden sonra yapılan değişiklikle Yüksek Yargı Konseyi, hâkim ve savcılarla ilgili olmak üzere iki daire halinde çalışmaktadır. Yüksek Yargı Konseyinin hâkimlere ilişkin bölümü, Yargıtay Başkanı başkanlığında beş hâkim, bir savcı, bir Danıştay üyesi, bir avukat ile parlamento yargı ve idareyle bağlantısı olmayan seçkin kişiler arasından Cumhurbaşkanı, Millet Meclisi Başkanı ve Senato Başkanının seçeceği ikişer üyeden oluşmaktadır. Yüksek Yargı Konseyinin savcılara ilişkin bölümü ise Yargıtay Başsavcısının başkanlığında beş savcı, bir hâkim, bir Danıştay üyesi, bir avukat ile parlamento yargı ve idareyle bağlantısı olmayan seçkin kişiler arasından Cumhurbaşkanı, Millet Meclisi Başkanı ve Senato Başkanının seçeceği ikişer kişiden oluşmaktadır¹¹⁴.

Fransa'da özellikle yürütmenin temsilcisi olan Cumhurbaşkanı ve Adalet Bakanının Yüksek Yargı Konseyi üyeliğinden çıkarılmalarının Senato raporlarına göre gerekçesi ise, hâkim ve savcı tarafsızlığını, bağımsızlığını ve teminatını sağlayabilmek ve mesleki etik kuralları çerçevesinde objektif birliği ortaya koymak şeklinde belirtilmişken; avukat üyenin varlığı ise menfaatler çatışmasında denge unsurunu sağlamak şeklinde açıklanmıştır¹¹⁵.

Fransa'da, Adalet Bakanlığının ve mahkemelerin çalışmasını rutin olarak denetlemek, münferit durumlar için ön inceleme yapmak ve gerek görülürse ya da ciddi ihlal tespit edilirse soruşturma açmak, Yargı ve hukuk alanında araştırmalar yapmak üzere Adalet Bakanlığına bağlı bir teftiş kurulu bulunmaktadır. Fransa'da ki yargı konseyinin kararlarına karşı yargı yolu açıktır. Ayrıca Konsey'in kendine ait bina, bütçe ve sekreteryası bulunmamakta, bu ihtiyaçlar Adalet Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır¹¹⁶.

1.6.3.İngiltere

İngiltere'de Almanya gibi yargının idaresi ile ilgili herhangi bir kurul öngörülmemiştir. Ancak hâkimlerin atanmaları, terfileri, yargı organlarının fiziki

¹¹³ Sami Selçuk, "Yargı Bağımsızlığı Neden Olmalı?", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 1997 sayı,2, s.229; Memiş, s.127.

¹¹⁴ Memiş, s.127.

¹¹⁵ Memiş, s.126.

¹¹⁶ Memiş, s.127.

ihtiyaçlarının karşılanması gibi konulardan sorumlu olan iktidardaki siyasi partiden bağımsız bir Adalet bakanlığı veya Adalet Bakanı olarak nitelendirilebilecek Lord Chancelora tarafından yapılmaktadır. Örneğin sayıları yirmi beş bin civarında olan sulh yargıçlarının atanmasını Lord Cahnacelore yapmaktadır.¹¹⁷ Yukarıda da söz edildiği gibi sulh yargıçlarının hukuk kökenli olma zorunluluğu yoktur. Yüksek hâkimlerin atanması hükümetin önerisi üzerine kraliçe tarafından diğer hâkimlerin atanması Adalet Bakanlığı tarafından yapılmaktadır¹¹⁸.

Hâkimlerin atanmasında Kraliçe'nin yetkisi semboliktir ve asıl yetkili organ Adalet Bakanlığı'dır. Bu yetki Adalet Bakanlığına tanınmakla birlikte yetkinin kullanımında objektifliğin sağlanmasına azami ölçüde çaba sarf edilmektedir. İngiliz sisteminde hâkimlik bir kariyer mesleği değildir. Hâkim olarak atanabilmek için en az 10 yıl avukatlık mesleğini icra etme şartı aranmaktadır. Hâkimliğe atanan kişiler bu şart nedeni ile genelde 40-45'li yaşlara ulaştığı içindir ki, hâkimliğe alınan bir kişinin daha fazla eğitilmesi veya yetiştirilmesi pek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle hâkimlik mesleğine seçim titizlikle yapılmakta ve her yönü ile olgunlaşmış kişiler hâkim olmaktadır¹¹⁹.

Hâkimlerin mesleki anlamda yeterlilikleri ve davranışları yönünde takip edilmeleri konusunda yetki Adalet Bakanındadır. İngiltere'de Hukuk Lordları, Temyiz Mahkemesi hâkimleri ve Yüksek Mahkeme hâkimlerinin görevden uzaklaştırılmaları ancak Lordlar ve Avam Kamarasının birlikte alacağı kararlarla mümkündür. Bu durum son 30 yıl içerisinde yalnız bir defa olmuştur. Diğer mahkemelerde görev yapan hâkimlerin benzer durumları ile ilgili karar Adalet Bakanına aittir. Bu anlamda İngiltere'de 1971 yılından bu yana sadece bir hâkimin suça karışması nedeniyle Adalet Bakanlığı tarafından meslekten uzaklaştırılmıştır¹²⁰.

1.6.4.İtalya

İtalya Yüksek Yargı Konseyi sadece adli yargı hâkim ve savcılarını ile ilgili işleri yürütür. İdari yargıdaki hâkim ve savcılarının disiplin ve diğer özlük işleri Danıştay tarafından gerçekleştirilir. Konsey Başkanlığı görevi Devlet Başkanına bırakılmıştır.

¹¹⁷ Fendoğlu, s.211; Ünal, s.56

¹¹⁸ Fendoğlu, s.211.

¹¹⁹ Dönmez Celalettin, *Hâkim ve Savcılarının Atanmalarına İlişkin Düzenlemeler* 2009, <http://www.abgm.adalet.gov.tr> (3.05.2011) s.7.

¹²⁰ Dönmez, s.7.

Ancak Devlet Başkanı'nın bu görevi semboliktir. Konsey'in toplam 27 üyesi bulunmaktadır. Anayasanın 104'üncü maddesi uyarınca Devlet Başkanı, Yargıtay Birinci Başkanı ve Yargıtay Başsavcısı Konsey'in doğal üyeleridir. Doğal üyeler haricindeki 24 üye 4 yıllık bir dönem için atanır. Seçimle gelen üyeler 4 yılsonunda tamamen yenilenir. Görev süresinin bitiminden hemen sonra tekrar seçilmek mümkün değildir. Bir dönem ara verildikten sonra tekrar seçilmek mümkündür¹²¹.

Kurul Üyeleri görev süreleri boyunca Meclis, Bölge İdare Kurulları, Anayasa Mahkemesi veya Hükümet üyesi olamazlar, Yine görevleri süresince meslek odalarına bağlı kalamazlar ve ticari faaliyetlerde bulunamazlar¹²².

Üyelerin Dağılımı şu şekilde olmaktadır. Yargı çevresinden gelen 16 üyenin, ikisi Yargıtay üyesi, 4 tanesi yargının değişik kademelerinde görev yapmış savcı, 10 tanesi ilk derece mahkemelerinde ve istinaf mahkemelerinde görevli hâkimden oluşmaktadır. Diğer 8 üye ise yargı mesleği dışındaki, fakat hukukçu olan kişiler arasından Parlamento tarafından seçilir. Bu kişiler en az 15 yıllık meslek tecrübesi olan hukuk akademisyenleri ve avukatlar gibi hukukçulardır. Adaylar siyasî partiler tarafından parlamentoya sunulur ve genel kurul tarafından gizli oyla seçilirler.¹²³

İtalya'da Cumhurbaşkanı konseyin başkanı olarak görev yapar. Yeri geldiğinde seçimlerin yapılmasını talep edip, kurulu toplantıya çağırır. Kurul ayrıca Parlamentonun deneyimli avukat veya hukukçu profesörleri arasından, Konsey Başkanının görevlerini yapabilecek bir başkan yardımcısı seçer. Adalet Bakanı ise Konsey Başkanı kendisinden talep ettiği hallerde bazı açıklamalar yapmak üzere katılabilir ancak hiçbir zaman Kurulun görüşmelerine katılamaz¹²⁴.

İtalyan Yüksek Yargı Konseyi; hâkim ve savcılarının; mesleğe kabulleri, atama kararları ve terfi işlemlerini gerçekleştirmek, disiplin işlemlerini yürütmek ve karara bağlamak, gerektiğinde hâkimlerin görevlerine son vermek, hâkimlerin eğitimlerinin yürütülmesi, kanunların uygulanmasını gösteren genelge, tebliğ gibi belgeleri çıkarmak konuları ile yetkili ve görevlidir. Konsey İtalyan Anayasası uyarınca kurulmuş olan bir idarî organ olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle Konsey'in atamalara ilişkin kararlarının idare mahkemelerinin denetimine tabi olması hususunda bir şüphe

¹²¹ Fendoğlu, s.320; Dönmez, s.4; Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.856;

¹²² Elif Yarsuvat, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2010, s. 142.

¹²³ Dönmez, s.11.

¹²⁴ Yarsuvat, s.143.

bulunmamaktadır. Konsey'in disiplin işlemleri ile ilgili kararları ise Yargıtay nezdinde yargısal denetime tabidir. Konsey'in kendi sekreteryası bulunmakta olup bu sekreteryanın başkanlığı bir hâkim tarafından üstlenilir. Konsey'in kendine ait bütçesi ve binası da bulunmaktadır¹²⁵.

İtalya 'da hâkim ve savcılarının bağımsızlığı yer değiştirme yasağı ile güvence altına alınmıştır. Buna göre, bir hâkim veya savcının görev yeri sadece kendi oluru alınmak kaydıyla değişebilir. Elbette bu durumun bazı istisnaları vardır. Örneğin bir savcı veya hâkimin ilk ataması söz konusu ise; hâkim veya savcının söz konusu yerde tarafsız olarak çalışması, kendisinden kaynaklanmayan nedenlerden dolayı artık mümkün değilse; genellikle tercih edilmeyen bölgeler yargı hizmetinin götürülmesi amacıyla dolaylı atama gerçekleştirme zorunluluğu varsa veya söz konusu görev yeri ortadan kalktıysa konsey kendiliğinden atama yapabilir. Bu durumların haricinde bir hâkim veya savcı sadece kendi talep ettiği takdirde Kurul kararı üzerine görev yeri değiştirilebilir. Bu durumda da ataması yapılan hâkim veya savcının idare mahkemesinde itiraz hakkı vardır¹²⁶.

İtalya' da kurul toplantıları demokrasi ilkesinin bir gereği olarak gün ışığında ve kamuoyu önünde açık bir şekilde yapılmakta ve böylece yargıya yabancı öğelerin ve politikanın sızması da önlenmektedir¹²⁷.

1.6.5. İspanya

İspanya'da Yargı Genel Konseyi anayasa uyarınca oluşturulmuş bir organdır ve 20 üye ve bir başkandan oluşmaktadır. Kral tarafından atanan Yargıtay Başkanı Konsey'in doğal üyesi ve başkanıdır. Başkanlık görevi bir kez yenilenebilir. Üyeler 5 yıllık bir dönem için atanır ve Başkan haricindekilerin tekrar atanması mümkün değildir. Başkan haricindeki üyeler Kongre ve Senato tarafından Kral'a aday olarak gösterilir. Atamayı Kral yapar. Üyelerin görev süresi beş yıl olarak düzenlenmiştir. Görev süresi dolan üyeler tekrar seçilemezler.¹²⁸

¹²⁵ Birol Korkmaz, *Avrupa Birliği Sürecinde Türk Anayasasında Hâkimlerin Denetimi ve Yargı Bağımsızlığı*, Adalet Yayın Evi, Ankara 2009, s.218.

¹²⁶ Yarsuvat, s.143-144.

¹²⁷ Selçuk, s.230.

¹²⁸ Vesile Sonay Daragenli Evik, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2010, s. 155-156.

İspanya Yargı Genel Konseyine baktığımızda belki de benzerleri arasında en demokratik olanıdır ve temsil açısından da en geniş temsile sahip olanıdır. Seçimle gelen 20 üyenin 12'si yargının her kademesinde görev alan hâkimler arasından atanır. 12 üye için hâkimler üç katı kadar toplam 36 aday belirlerler. Adayların belirlenmesinde hâkimlerin meslek birlikleri, üye sayılarına orantılı bir kontenjana sahip olmaktadır. Birliklere üye olmayan veya ferdi olarak hareket eden kişiler aday olmak için tüm meslek mensuplarının en az %2'si oranında imza toplaması gerekmektedir¹²⁹.

Hâkimler arasından seçilen 12 üyenin 6'sını Senato, kalan 6'sını ise Temsilciler Meclisi belirlemektedir. Konsey'in 8 üyesi ise en az 15 yıllık tecrübeye sahip avukatlar ve hukukçular arasından Kral tarafından, Parlamentonun belirlediği isimlerden atanır. Bu sınıf adaylar için de Senato ve Temsilciler Meclisi arasında dörder kişilik kontenjan paylaşımı söz konusudur. Senato ve Temsilciler Meclisinin Konsey'e isim belirlerken, nitelikli oy çokluğu ile hareket ederek çoğunluk siyasi partilerin tek başına hareket etmesinin mümkün olduğunca önüne geçilmesi sağlanmak istenmiştir¹³⁰.

Konsey çok önemli yetkilerle donatılmış olması nedeniyle Parlamento'ya karşı sorumludur. Konsey Başkanı Parlamento'nun her iki kanadını da her yıl ziyaret eder ve faaliyetler hakkında Parlamentoyu bilgilendirir. Konsey'in idarî işlemleri yargısal denetime açık bulunmaktadır¹³¹.

1.6.7.Hollanda

Hollanda Parlamentosu tarafından kabul edilen ve 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren yürürlüğe giren “Yargı Konseyi Yasası” ile yargının organizasyonu ve idaresi yeniden tanzim edilmiş ve “Ulusal Yargı Konseyi” adında yeni bir Konsey oluşturulmuştur. Adalet Bakanı ile mahkemeler arasındaki iletişim, Konsey aracılığı ile temin edilecektir. Konsey 5 üyeden oluşmaktadır. Başkanı da içeren 3 üyenin yargı mensubu olması gerekir. 2 üye daha önceden idarî organlarda üst düzey görevde bulunmuş kişiler arasından seçilir. Yargı Konseyinin tüm üyeleri, Adalet Bakanının

¹²⁹ Daragenli Evik, s. 155-156

¹³⁰ Daragenli Evik, s. 155-156; Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.856.

¹³¹ Dönmez, s.4; Daragenli Evik, s. 156.

önerisi üzerine Kraliyet Kararnamesi ile 6'şar yıllık dönem için atanırlar. Üyeler aynı görev için yeniden atanabilirler¹³².

Konseyin kendisine ait binası ve beş bölüm ile 135 kişiden oluşan Konsey Bürosu Başkanlığı adı altında bir sekretaryası bulunmaktadır. Konsey en az üç üye ile toplanıp salt çoğunlukla karar verir¹³³.

Hollanda Yargı Konseyi yargı sisteminin bir parçası olmakla birlikte, yargıyı kendi başına yönetme yetkisi bulunmamaktadır. Sadece daha önceden Adalet Bakanlığı'na ait olan yetki ve görevlerin bir kısmı Konseye devredilmiştir. Konseye devredilen yetkiler; yargıya ait bütçe ve bütçenin mahkemelerin ihtiyacına göre tahsislerine karar vermek, yargının (mahkeme teşkilatının) idaresi, hâkimlerin niteliklerinin geliştirilmesi ve danışma görevleridir. Konseye ayrıca adli işbirliği, personel yönetimi ve atamalar, otomasyon, idarî organizasyon, lojman ve güvenlik konularında politika belirleme yetkisi de verilmiştir. Mahkemelerin Konseye karşı yargısal anlamda herhangi bir sorumluluğu bulunmazken, idarî anlamda özellikle kendilerine performans kriterine göre tahsis edilen bütçenin yönetimi konusunda Konseyin denetimine tabidir. Ancak yüksek yargı organları bu denetimin kapsamı dışındadır. Konseye ayrıca yargı alanında politika belirleme yetkisi de verilmiş olup; adli işbirliği, personel yönetimi ve atamalar, otomasyon, idarî organizasyon, lojman ve güvenlik gibi konular bu kapsamda değerlendirilmektedir. Hollanda Anayasası Konsey kararlarının yargıya götürülmesine dair kısıtlayıcı bir hüküm içermemektedir¹³⁴.

Örneğin Konsey görevlerini yerine getirirken hukuka aykırı bir işlem yapar veya karar verirse, bu işlem veya karar Adalet Bakanının önerisi üzerine Kraliyet Kararnamesi ile iptal edilebilir ve bu iptal kararına karşı herhangi bir itiraz yolu da bulunmamaktadır¹³⁵.

1.6.10.İsveç

İsveç'teki yargı sistemi Avrupa'nın diğer ülkelerinden biraz farklıdır. İsveç'te yargının genel anlamda idaresi İsveç Yargı Konseyi ya da Ulusal Mahkemeler Yönetimi adıyla anılan ve 1975 yılında kurulmuş olan, bağımsız bir idarî organ

¹³² Güçlü Akyürek, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2010, s. 131; Korkmaz, s.220,

¹³³ Akyürek, s. 132.

¹³⁴ Korkmaz, s.221.

¹³⁵ Akyürek, s.132.

tarafından yürütülmektedir. Aslında bu Konsey, yargı ile siyasi otorite arasında bir nevi aracı görevini üstlenmekle birlikte önemli yetkilere sahiptir. İsveç Yargı Konseyi sadece hâkimlerle ilgilidir. Savcılarını kapsamamaktadır. Anayasanın 11/6 maddesine göre Savcılar doğrudan doğruya Adalet Bakanlığına bağlı olup onun emri ve kontrolü altında çalışmaktadır¹³⁶.

İsveç Yargı Konseyinin başında bir Genel Müdür bulunmaktadır. Söz konusu organ, genel müdürün yanı sıra; Hükümet tarafından ataması yapılan 6 hâkim, 2 parlamenter ve 2 sendika (meslek birliği) temsilcisi olmak üzere toplam 11 üyeden oluşmaktadır. İsveç Yargı Konseyi'nin başlıca görevleri arasında; Parlamento'ya yargı için bir bütçe taslağının teklif edilmesi ve bunun Hükümet ile müzakere edilmesi, Parlamento tarafından kabul edilen bütçede yargıya düşen payın mahkemelere tahsisi, mahkemelerce yapılan harcamaların denetimi, hâkimlerin mesleğe kabul edilmeleri ve atamalarının yapılması, mahkemelerin desteklenmesi, adlî personelin eğitimi ve yetiştirilmesi gibi değişik konular bulunmaktadır.

Hâkimlerle ilgili şikâyetler Yargı Konseyine değil, Ombudsmana yöneltilir. Hâkimlerle ilgili disiplin işlemleri de, tüm kamu görevlileri için kurulmuş olan Devlet Disiplin Kurulu tarafından gerçekleştirilir. Hâkimlerin görevden uzaklaştırılmaları, haklarında soruşturma açılması veya disiplin işlemi yapılması konusunda karar, başkanlığını ve başkan yardımcılığını yalnızca hâkimlerin yaptığı Devlet Disiplin Kurulu tarafından verilir. Bu Kurul, görevini icra konusunda bağımsızdır ve hâkimler hakkında yürüteceği disiplin soruşturmalarını ancak mahkeme başkanlarının şikayeti üzerine başlatabilir. Hâkimler aleyhine alınabilecek disiplin kararları; meslekten ihraç etme, uyarı ve aylıktan kesme olarak belirlenmiştir¹³⁷.

İsveç Anayasasının 12/ 8 maddesine göre, Yüksek Mahkeme Üyeleri aleyhine, görevleri nedeniyle işlemiş oldukları bir suç nedeni ile Adalet Bakanı veya Parlamento Ombudsmanı yargı sürecini başlatabilir. Bu kişilerin yargılanması için görevli merci Yüksek Temyiz Mahkemesidir. Yine bu kişilerin eylemlerinin neticesi olarak; görevden uzaklaştırma, göreve son verme veya ihraç, belirli bir süre tıbbi kontrole tabi tutulma kararları da Yüksek Temyiz Mahkemesi tarafından Parlamento Ombudsmanı veya Adalet Bakanının isteği üzerine alınabilir. Buna göre yürütme organı tarafından

¹³⁶ Dönmez, s.9.

¹³⁷ Dönmez, s.10.

hâkimlerin azli mümkündür. Eğer bu karar bir mahkeme tarafından verilmemiş ise görevden uzaklaştırılan hâkim, söz konusu karara karşı yargıya müracaat edebilir¹³⁸.

İsveç örneği aslında yukarıda da belirttiğimiz gibi diğer ülkelerden farklıdır. Özellikle bu ülkede toplumsal mutabakatın çok güçlü olmasını sağlayan siyasal sistemin varlığı, toplumsal barışı sağlamak veya anlaşmazlıkları çözmek konusunda mahkemelere olan ihtiyacı en aza indirmiştir. Burada hâkimler, daha çok bireysel konularda ortaya çıkan sorunların çözümünde devreye girmektedirler¹³⁹.

1.6.11. Danimarka

Anayasal bir niteliği olmayan Danimarka Yüksek Yargı Konseyi 1 Temmuz 1999 tarihinde kurulmuştur. Konsey, bir genel müdürün başkanlığında; Yargıtay'dan, Temyiz Mahkemelerinden, Bölge Mahkemelerinden, İhtisas Mahkemelerinden, Alt mahkemelerden 1'er, adliye personelinden ve hâkim yardımcılardan 2'şer, avukatlardan 1, yönetim konusunda uzman olan kişilerden olmak üzere dört yıl için atanan toplam 13 üyeden teşekkül eder. Konsey üyeleri, yasama veya yürütmede görev alamazlar. Adalet Bakanının Konseye talimat verme ve Konseyi ortadan kaldırma yetkisi vardır. Konsey; hâkimlerin eğitimi, yargıya ayrılan bütçenin yönetimi, mahkeme teşkilatının idaresi, yargı ile ilgili konularda veri toplama ve bu verileri değerlendirme konularında tavsiyelerde bulunmada yetkilidir. Konseyin hâkimlerin disiplin yönünden soruşturulmaları konusunda herhangi bir yetkisi bulunmamaktadır. Bu konuda özel yetkili mahkeme olarak Disiplin Mahkemesi "Klageret" görev yapmaktadır¹⁴⁰.

İsveç'te olduğu gibi Danimarka'da da Yargısal kararlar haricinde yargının işleyişi ile ilgili şikâyetler Ombudsmana iletilebilir¹⁴¹.

1.6.13. Değerlendirme

Yukarıdaki ülke örneklerinde gördüğümüz gibi yargı kurulu ile ilgili yeknesak bir uygulama bulunmamaktadır. Ancak ülkelerin, Devlet gelenekleri, sosyal, hukuksal yapıları ve yönetim biçimleri farklı olmasına rağmen yasama organı mensuplarının bu kurullarda yer aldığı yürütmenin temsilcilerinin yine kurullarda üye oldukları ve alt

¹³⁸ Dönmez, s.10.

¹³⁹ Burak Çelik, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2010, s. 146.

¹⁴⁰ Korkmaz, s.223.

¹⁴¹ Korkmaz, s.227.

derece hâkimlerin yine bu kurullarda üye oldukları gözlenmektedir. Örneğin Fransa,(2008 değişikliğinden önce), İtalya, Hollanda, gibi Avrupa Birliği'nin önemli ülkelerinde Cumhurbaşkanı, Adalet Bakanı gibi yürütmenin temsilcilerinin de kurulun üyesi oldukları görülmektedir. Yine Fransa, Belçika, Danimarka, İtalya, İspanya ve Yunanistan gibi ülkelerde yüksek yargı kurullarında alt derece hâkimlerinin kurul üyesi oldukları veya temsilci gönderdikleri görülmektedir. Hâlbuki Türkiye'de 2010 değişikliğinden önce böyle bir temsil söz konusu değildir. Yasama organının bu tür kurullarda temsil edilip edilmemesine bakıldığında, Fransa, İtalya, İspanya, Portekiz,

İsveç gibi ülkelerde yasama organının temsil edildiği görülmektedir. Yine Türkiye'de 2010 değişikliğinden önce böyle bir temsil söz konusu değildi. Ayrıca Danimarka, İsveç, İspanya ve İtalya gibi ülkelerde avukatlık mesleğinden de üyelerin seçilebileceği görülmektedir. Yine kuruldaki üye sayısının kurulun temsil ettiği kesimin geniş olması ile orantılı olduğunu düşünürsek, birçok ülkede kuruldaki üye sayısının 15- 25 arası olduğu görülmektedir. Türkiye'de ise eski HSYK'nın üye sayısı yediydi.

Dönmez' in belirttiğine göre, Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi 10/2007 sayılı Toplumun Hizmetinde Yargı Konseyi Görüşü'nde yargı kurullarının salt yargı mensubu kişilerden ya da yargı mensupları ile diğer meslek mensuplarının karışımından teşekkül edebileceği ortaya konulmaktadır. Karma bir oluşum tercih edildiğinde üyelerin sayısal dengesinin yargı mensubu kişiler lehinde olması üzerinde durulmaktadır. Her iki halde de yargı kurulu üyelerinin aktif politikadan uzak olması gerekliliği üzerinde hassasiyetle durulmakta ve bu bağlamda parlamento ve hükümet üyelerinin kurulda yer almaması önerilmektedir. Aynı hassasiyet kurulun yargıdan gelen üyelerinin seçiminde yasama ve yürütme organlarının etkisinin olmaması yönünde de gösterilmektedir. Daha da ileri giderek kurullarda karma üye yapısının tercih edilmesi durumunda, yargı dışından gelecek üyelerin seçiminde yürütmenin hiçbir şekilde rolünün olmaması, bu yetkinin yasama organına bırakılmasının tercih edilmesi durumunda da seçimlerin nitelikli oy çokluğu esasına göre yapılmak suretiyle tek bir partinin etkisinin olabildiğince önüne geçilmek istenmiştir. Kurul üyelerinin seçiminde bir diğer önemli husus ise kurulda görev alan yargı mensubu kişilerin

meslektaşlarınca, yargının tüm birim ya da kademelerini en geniş ölçüde temsil edecek şekilde seçilmiş olmaları gerekliliğidir¹⁴².

Venedik Komisyonu Adli Atamalar Raporu'nda ise yüksek yargı kurulu üyelerinin salt yargı mensuplarınca oluşması, yargıçların bağımsız olması açısından önem arz etmekteyse de böyle bir oluşum içine kapanık olacak ve demokratik meşruiyet kazanma noktasında da eksik kalacaktır. İşte bunun önüne geçmek için parlamentodan da üye seçilmesi gerekmektedir. Ancak özellikle iktidar partilerinden kaynaklanabilecek politik baskıların yargı kurulları üzerinde hissedilmemesini sağlamak amacıyla, Parlamento tarafından yapılacak üye seçimlerinde nitelikli oy çokluğu esasının göre yapılması gerekmektedir¹⁴³.

¹⁴² Dönmez, s.4.

¹⁴³ Dönmez, s.4.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE HÂKİM VE SAVCILARLA İLGİLİ KURULARIN ORTAYAYA ÇIKIŞI

Milli egemenlik ilkesine dayanan 1924 Anayasası yargı erkine özel bir vermiş olup; yargı bağımsızlığını sağlayıcı hükümlere yer vermiştir. 1924 Anayasasının 56 maddesinde hâkimlerin atanmalarının ve özlük haklarının özel bir kanunla düzenleneceği ifade edilmiştir. İşte bu maddeye dayanılarak 1926 yılında hâkimlerin statüsü ile ilgili 766 sayılı bir kanun düzenlenmiş; fakat bu kanun yetersiz bulunarak 04.07.1934 yılında 2556 sayılı Hâkimler Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır¹⁴⁴. Hâkimler kanununun kabulü sırasında, hâkimlerin atama ve özlük işleri ilgili batıda demokrasilerinde uygulana sistemler incelenmiş ve bu sistemler tartışılmıştır. 2556 sayılı Hâkimler Kanununun gerekçesinde, batı demokrasilerinde uygulanan sistemlerin bir analizi yapılmıştır. Buna göre hâkimlerin halk tarafından seçilmesinde her na kadar millet adına yargılama yetkisini kullananların millet tarafından seçilmesi cazip görünse bile; uygulamada çeşitli sıkıntılara neden olabileceği aşikardır. Çünkü bütün seçimlerde olduğu gibi bu seçimlerde de seçmen kendi fikirlerine yakın olan adayları seçmeye daha yatkın olacaktır. Seçim ne şekilde olursa olsun, çoğunluğun adayı olarak seçilmek azınlık nezdinde bir şüphe ve itimatsızlık yaratacaktır. Belirli bir süre için seçilen bir hâkimin, seçmenine karşı bağımsızlığını koruyup koruyamayacağı da sorulması gereken önemli bir sorudur. Diğer taraftan hâkimlik mesleği, mesleki ve teknik bilgiyi gerektirir ki halk tarafından yapılacak bir seçimde mesleki ve teknik bilginin ölçüt alınmayacağı da bir gerçektir¹⁴⁵.

Yine 2556 sayılı Hâkimler Kanununun gerekçesine göre, hâkimlerin hâkimler tarafından seçilmesinin 1924 Anayasasının dayandığı prensipler çerçevesinde savunulamayacağı belirtilmektedir. Millet adına kullanılacak bir yetkinin doğrudan doğruya veya dolaylı olarak milletin seçmeyeceği teşekküllere verilip verilmemesi durumu, üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konudur. Böyle bir sistem, içinde sınıf hâkimiyeti olan, hayata ve sosyal hareketlere kapalı bulunan ve yeniliklere karşı direnç gösteren bir hâkimler sınıfına neden olmaktadır. Böylesi bir sistemde, akraba ve dost kayırmak gayreti had safhada olacak, hâkimlik adeta belli ailelere ve onların mensuplarına tahsis edilmiş bir meslek haline gelecektir. Dolayısıyla böyle bir sistemin,

¹⁴⁴ Ünal, s.68.

¹⁴⁵ Ünal, s.69.

anayasaları veya kanunları incelenmiş hiçbir ülkede uygulanmadığı tespit edilmiş ve bizim ülkemizde de uygulanmayacağı kararına varılmıştır¹⁴⁶.

2.1. 2556 SAYILI HÂKİMLER KANUNU

1934 yılında çıkarılan 2556 sayılı Hâkimler Kanunu, batı demokrasilerinde uygulanan sistemler gözden geçirilerek, artı ve eksi yönleri de düşünülerek uygulamaya konulmaya çalışılmıştır¹⁴⁷.

2556 sayılı Hâkimler Kanununun gerekçesinde, Türkiye’de kabul edilen sistem şöyle savunulmuştur. Bu sisteme göre, hâkim ve savcıların ataması yürütme organına ait olmakla beraber, gerek hâkimlik gerek savcılık mesleklerine kabul olacak adayların bilgi ve çalışkanlık dereceleri tespit edilirken; her iki meslekte en yüksek dereceye gelmiş hâkim ve savcılardan oluşan heyetler yetkili kılınmıştır¹⁴⁸. Yine aynı kanunun gerekçesinde, hâkimlerin yürütme organı tarafından seçilmesinin idareye bir yetki genişliği verdiğinden bahsetmekte ancak hâkimlerin tayın ve terfilerde, bilgi ve çalışkanlık durumlarına göre tabi tutulacakları bir sıra olduğu belirtilmektedir. Yine bu sırayı ihtiva eden defterleri tanzim ve tertip vazifesiyle görevli olan heyetler; terfi ve atamaya hak kazanan hâkim ve savcılarının durumlarını liyakat esaslarına göre değerlendirecekler. Dolayısıyla yürütme organının temsilcilerinin şahsi fikirleri, hâkim ve savcılarının özlük işlemlerinde etkili olmayacaktır¹⁴⁹.

2.1.1. Hâkim ve Savcı Adayı Olabilmek İçin Gerekli Şartlar

Hâkimler Kanununun 3. Maddesine göre hâkim ve savcı aday olmak için şu şartlara sahip olmak gerekmektedir¹⁵⁰.

- a)-Türk olmak, yirmi bir yaşını bitirmiş olmak ve otuz yaşını geçmemiş olmak,
- b)-Askerlik fiili hizmetini yapmış veya askerliğe elverişli olmadığı anlaşılmış bulunmak, başkasına geçer hastalığı, vazifesini gereği gibi yapmağa mâni olabilecek vücut veya akılca bir arızası bulunmamak,
- c)-Yabancı ile evli olmamak,

¹⁴⁶ Ünal, s.69.

¹⁴⁷ Ünal, s.68.

¹⁴⁸ Ünal, s.70.

¹⁴⁹ Ünal, s.70.

¹⁵⁰ Hâkimler Kanunu, (1934), *T. C. Resmi Gazete*, 2751, 14 Temmuz 1934.

d) -Bir Türk hukuk fakültesinden veya mektebinden mezun olmak veya mülkiye mektebinden mezun olup ta noksan kalan derslerden hukuk fakültesinde imtihan vermiş olmak veya yabancı bir memleket hukuk fakültesinden mezun olup ta Türkiye hukuk fakülteleri programlarına göre noksan kalan derslerden imtihan ile tasdikname almış bulunmak, şeref ve haysiyeti ihlal eden suçtan mutlak surette ve bir cürümden dolayı üç ay veya daha fazla hapis cezası almamış olmak veya bu gibi suçlarla hapsi gereken herhangi bir cürümden dolayı ceza takibi altında bulunmamak,

-Ahlaki açıdan hâkimliğe yakışmayan hal ve hareketlerde bulunmamak(sarhoş olmak, kumar oynamak vs.) gibi şartlara sahip olmak gerekmektedir.

Yukarıdaki şartlardan herhangi birini yerine getirmeyen adaylar hâkim ve savcı olamazlar.

Hâkim ve savcı adayları, Adalet Bakanlığı Müsteşarı ile Teftiş Kurulu Başkanı ve Hukuk, Ceza ve Özlük İşleri Genel Müdürlerinden oluşan heyetin görüşü alındıktan sonra, Adalet Bakanı tarafından atanırlar.

Adaylığa hak kazananlar 2 sene boyunca mahkemelerde ve savcılıklarda staj görürler. Adaylar bu stajdan sonra hâkimlik ve savcılık yapmalarına engel olacak herhangi bir durum söz konusu değilse muavinlik sınavına girmeye hak kazanırlar. Muavinlik sınavını kazanan adaylar hâkimlik veya savcılık mesleklerinden hangisini seçeceklerini Adalet Bakanlığına bildirirler Bakanlıkta Ayırma Meclisi denen kurul, adayların hangi mesleğe daha yatkın olduklarına karar verir

2.1.2.Ayırma Meclisi

1934 tarihli Hâkimler Kanununa göre hâkim ve savcılarının terfileri ve mesleğe kabulleri Ayırma Meclisi denen bir kurul tarafından yapılmaktadır. Öncelikle bu kanuna göre terfi şöyle yapılmaktadır. Terfi için ilk şart hâkimin bulunduğu derecede iki yıl görev yapmasıdır. Böylece terfi için kıdem ve tecrübe göz önüne alınıp maddi ve objektif bir esas benimsenmiş olur. Bu objektif esasların yanında, hâkimin ahlaki gidişi, mesleki bilgisi, çalışkanlığı ilmi yeteneği gibi öznel değerlendirmeler de terfi durumunda etkili olmaktadır¹⁵¹.

1940 yılındaki değişiklikten önce hâkimler kanununa göre hâkimin ilme ehliyet sahibi olup olmadığına Yargıtay karar vermektedir, bu durum ise Kapani'ye göre çok

¹⁵¹ Kapani, s.124.

sakat bir ölçü ve hâkimlerin bağımsızlığı açısından da tehlikeliydi. Yargıtay'ın terfide bu şekilde söz sahibi olması çoğu zaman hâkimlerin, adaletin gösterdiği yönden ziyade Yargıtay'ın teamüllerine göre karar vermesini sağlıyordu. Bu durum 1940 Hâkimler Kanununda yapılan isabetli bir değişiklikle kaldırılarak, hâkimlerin terfilerinin verdikleri kararlara göre yapılmasını sağlamıştır. Bu yeni durumda Yargıtay tarafından onanan veya bozulan her karar için ilgili hâkime pekiyi, iyi, orta ve zayıf gibi notlar verilerek mesleki liyakatin ölçüt alınması sağlanmıştır¹⁵². Bu esaslar dâhilinde hazırlanan terfi defterini onama yetkisi Ayırma Meclisine aittir

Yargıtay Başkanının başkanlığında oluşturulan bu meclis, Cumhuriyet Başsavcısı ve 4 Yargıtay üyesiyle, Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanı, Ceza İşleri Genel Müdürü, Hukuk İşleri Genel Müdürü Ve Özlük İşleri Genel Müdüründen oluşmaktadır. Bu meclis iki grup halinde görev yapmaktadır. Birinci grup Yargıtay Başkanının başkanlığındaki hâkimlerin terfilerini görüşürken ikinci grup Cumhuriyet Başsavcısının başkanlığında savcıların terfilerini görüşmektedir. Hâkim ve savcıların defterdeki sıralara göre atanmalarına Adalet Bakanı karar vermektedir. Ayırma Meclisinin kararlarına ilgiliye kişiye tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içerisinde itiraz olunabilir. İtiraz durumunda Ayırma Meclisi toplanarak karar verir¹⁵³.

Yine 2556 sayılı Hâkimler Kanunu hâkim ve savcılarının disiplin işlemlerini yapmak için ayrı bir meclis veya kurul oluşturulmasını öngörmüştür.

2.1.3.İnzibat Meclisi

1934 tarihli Hâkimler kanununun 94. maddesine göre hâkim ve savcılarının meslekten çıkarılmaları dâhil ihtar, maaştan kesmek gibi cezaları İnzibat Meclisi denen bir kurul vermektedir. İki yılda bir toplanan İnzibat Meclisi Adalet Bakanı tarafından seçilecek 5 Yargıtay ikinci başkanı, Teftiş Kurulu Başkanı ve Ceza İşleri Genel Müdüründen oluşmaktadır. İnzibat Meclisine en yaşlı Yargıtay üyesi başkanlık yapmaktadır. İnzibat meclisi 5 kişinin toplanması ile karar vermektedir. İnzibat meclisinin verdiği kararlara karşı kararın tebliği tarihinden itibaren 30 gün içerisinde itiraz edilebilmektedir. Bu şekilde yapılan bir itiraz durumunda Yargıtay Birinci

¹⁵² Kapani, s.125.

¹⁵³ Ünal, s.70.

Başkanı, Yargıtay Başsavcısı, bütün Yargıtay ikinci başkanları toplanarak itirazın yerinde olup olmadığına karar vermektedir¹⁵⁴.

2.1.4.Hâkimlik Teminatı

2556 sayılı Hâkimler Kanununda hâkimlik teminatına ancak belli derecedeki hâkimler sahiptir. Örneğin 1934 tarihli Hâkimler kanununun 79.maddesine göre 3.sınıf hâkimliğin 7.derecesine geçmiş olanlar hâkimlik teminatı kazanmaktadır. Bu dereceye gelmemiş olan hâkimler hâkimlik teminatından yararlanamazlar. 3 sınıfın 7.derecesine geçmek için ihtisas sınavını başarıyla geçmek gerekmektedir. Buna göre Hâkimlik teminatını kazananlar şu haklardan yararlanırlar¹⁵⁵:

1- Kadronun daraltılması veya kaldırılması sebeplerine dayansa bile hâkimler maaş ve ödeneklerinden yoksun kılınmaz.

2. Bakanlık emrine alınmaz.

3. Yaş haddi veya maluliyet hali dışında kendileri istemedikçe emekliye sevk edilemezler.

81.maddeye göre Kadronun daraltılması veya kaldırılması sebebiyle görevsiz kalanlara, daraltma ve kaldırma zamanında açık bulunan yahut ilk açılacak olan aylık ve derecesine eşit hâkimlik görevi teklif olunur. Hâkim, birinci ve ikinci teklifi reddedebilir. Üçüncü teklifi kabul etmeyenlerin aylığı kesilir.

2.1.5.Adalet Bakanının Yetkisi

1934 tarihli Hâkimler kanununa göre adalet bakanının hâkimler ve savcılar üzerinde önemli yetkileri vardır.

Ayırma Meclisinde hâkimlerin oranı Adalet Bakanlığında gelen kişilere oranla daha fazladır. Ancak Adalet Bakanı defterdeki sırayı takip etmekle beraber atamaya yetkili tek kişidir. Yine Hâkimler Kanununa göre birinci sınıfa ayrılmış bir hâkimi Yargıtay üyeliğine seçmek Adalet Bakanına verilmiştir. Aynı şekilde Yargıtay Daire Başkanları ve Cumhuriyet Başsavcısının seçimi de Adalet Bakanına aittir. Yargıtay Başkanının seçimi ise Bakanlar Kuruluna aittir¹⁵⁶.

¹⁵⁴ Hâkimler Kanunu, (1934), *T. C. Resmi Gazete*, 2751, 14 Temmuz 1934.

¹⁵⁵ Hâkimler Kanunu, (1934), *T. C. Resmi Gazete*, 2751, 14 Temmuz 1934.

¹⁵⁶ Ünal, s.70; Kapanı, s.125.

Adalet Bakanının hâkim ve savcılar üzerinde en dikkat çekici yetkisi 62.madde de yer almaktadır. 62.maddeye göre Adalet Bakanı, Ayırma Meclisinin hâkim veya savcı olmasına karar verdiği hâkim ve savcılar Ayırma Meclisinin görüşüne gerek kalmadan hâkimlikten savcılığa veya savcılıktan hâkimliğe atayabilir. 63.maddeye göre Adalet Bakanı lüzum görürse herhangi bir savcıyı derecesine muadil hâkim kadrosuna atayabilir¹⁵⁷.

72. maddeye göre Adalet Bakanı hâkim ve savcılar idari bir göreve atayabilir ve bu şekilde atadığı hâkim ve savcılar hakkında idari görevde bulunan memurlara uygulanan hükümlere tabi olur. 83.maddeye göre Adalet Bakanı bütün hâkimler üzerinde nezaret yetkisine sahiptir. Adalet Bakanı herhangi bir hâkimi kendisine yöneltilen suçlamalara cevap vermek üzere makamına çağırabilir. Hâkim bu süre içerisinde gelmek zorundadır. 85.maddeye göre bütün savcılık teşkilatı Adalet Bakanının idaresi altındadır¹⁵⁸.

105.maddeye göre hâkim ve savcılarının görevlerinden kaynaklanan veya görevleri sırasında işledikleri varsayılan suçlarla ilgili soruşturmaya izin verme yetkisi yine Adalet Bakanına aittir¹⁵⁹.

Kapani'ye göre Hâkimler Kanunu, hâkimliğin en yüksek kademelerinin anahtarlarını doğrudan doğruya yürütme organının eline vererek kurmuş olduğu sistemi sakat ve eksik bırakmıştır. Örneğin birinci sınıfa ayrılmış birinin Yargıtay üyeliğine seçilmesi ile Yargıtay Daire Başkanlarının ve Cumhuriyet Başsavcısının seçim yetkisinin Adalet Bakanında olması, terfisini yürütme organından bekleyen bir hâkimin bağımsız hareket edemeyeceği aşikârdır¹⁶⁰.

1924 Anayasasının yürürlükte olduğu dönemde hâkimlerin atama ve diğer özlük işlerinde yürütme organının kesin olarak etkili olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca, yukarıda da açıklandığı gibi Ayırma Meclisinde hâkimlerin oranı daha fazla olmasına rağmen, hâkim sınıfı temsil eden Yargıtay Başkanı ve üyelerinin seçimi yürütme organı tarafından yapılmasından dolayı bağımsızlığın pek mümkün olmadığı gözlenmektedir. Yine bu dönemde Hâkimler Kanununa rağmen, hâkimler devlet memuru

¹⁵⁷ Hâkimler Kanunu, (1934), *T. C. Resmi Gazete*, 2751, 14 Temmuz 1934.

¹⁵⁸ Hâkimler Kanunu, (1934), *T. C. Resmi Gazete*, 2751, 14 Temmuz 1934.

¹⁵⁹ Hâkimler Kanunu, (1934), *T. C. Resmi Gazete*, 2751, 14 Temmuz 1934.

¹⁶⁰ Kapani, s.125.

durumundadırlar, Devlet memurlarının bağı oldukları aylık ve ödenek hükümlerine göre maaş almaktadırlar¹⁶¹.

Yine 1924 Anayasasının yürürlükte olduğu dönemin sonlarına doğru, yargı ve yürütme arasındaki gerilim iyice artmış ve en üst düzeye çıkmıştır. Bu dönemde Hâkimler özlük işleri bakımından diğer devlet memurları gibi 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununa tabi olduklarından, hâkimlik teminatının en önemli unsuru olan yaş sınırından önce emekliye sevk yasağı işlemeyip hükümetin elinde Hâkimlere karşı kullanılan bir silaha dönüşmüştür. Örneğin Emekli Sandığı Kanununun 39(b) maddesinde 7242 sayılı kanunla yapılan değişiklikle, 30 hizmet yılını tamamlamış devlet memurları yaş sınırı aramaksızın görülen lüzum üzerine emekliye sevk edilebilirler hükmü getirilmiştir. Bu hükme dayanarak 1953 yılında siyasi iktidar, bir çok bidayet mahkemesi hâkimini emekliye sevk etmiştir¹⁶².

Sonuç olarak 1934 tarihli Hâkimler Kanununda hâkim ve savcılar teminatlarının yetersiz olduğu, siyasi bir makam olan Adalet Bakanlığının hâkim ve savcılar üzerinde doğrudan yetkili olduğu, hâkim ve savcılarla ilgili yapılan işlemlerin (atama, terfi meslekten çıkarma vb.) son derece karışık olduğu görülmektedir.

2.2.1961 ANAYASASI DÖNEMİNDEKİ YÜKSEK HÂKİMLER KURULU

2.2.1. Yüksek Hâkimler Kurulu, Oluşumu ve Üyelerin Seçimi

1961 Anayasası'nın 143.maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 22.04.1962 tarih ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununa göre, kurul on sekiz asıl ve beş yedek üyeden oluşur. (m.1) Bu üyelerden altı asıl ve iki yedek üyesini Yargıtay Genel Kurulu, altı asıl ve bir yedek üyesini birinci sınıfa ayrılmış hâkimler, üç asıl ve bir yedek üyesini Millet Meclisi, üç asıl ve bir yedek üyesini de Cumhuriyet Senatosu seçer.(m.5). Yargıtay Genel Kurulu tarafından seçilen altı asıl ve iki yedek üye, Yargıtay Genel Kurulu üyeleri içinden seçilmelidir. Yine birinci sınıfa ayrılmış hâkimler de kendi aralarında altı asıl ve bir yedek üye seçmelidir. Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu tarafından seçilecek olan adayların ise yüksek mahkemelerde hâkimlik etmiş veya bunlara üye olma şartlarını kazanmış ve 65 yaşını doldurmamış olanlar arasından seçilmesi gerekmektedir.

¹⁶¹ Ünal, s.72.

¹⁶² Ünal, s.72.

Üye seçileceklerin hâkimlik mesleğine aykırı bir suçtan kovuşturma altında veya hükümlü bulunmamaları, görevinden uzaklaştırılmış olmamaları veya disiplin yönünden yer değiştirmeye ya da daha ağır bir cezaya çarptırılmış olmamaları ve dışarıdan seçileceklerin ayrıca hâkim olmaya engel bir suçtan kovuşturma altında veya hükümlü bulunmamaları şarttır.(m.8)

Yüksek Hâkimler Kurulu Üyelerinin görev süresi dört yıldır. Seçilen üyeler tekrar seçilebilir ancak hâkimlik görevini yaparken seçilen bir üye ikinci defa seçilemez. YHK'nın asıl ve yedek üyelerinin yarısı iki yılda bir yenilenir ve yeni üyeler göreve başlayana kadar eski üyeler görevlerine devam eder.

1961 Anayasasınının 143.maddesinin gerekçesinde, Yüksek Hâkimler Kurulunun oluşumu hâkimlik teminatının sağlanması amacıyla hâkimlerin özlük işleri hakkında karar alma yetkisini, yürütme organından alınarak yargı organı içinden teşkil edecek bir kurula verilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir¹⁶³.

2.2.2.Yüksek Hâkimler Seçim Kurulu

Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 9.maddesine göre, birinci sınıfa ayrılmış hâkimler arasında yapılacak seçimlerin genel yönetim ve denetimi bu bölüm hükümleri dairesinde, Yüksek Hâkimler Seçim Kurulunca yapılır.

Yüksek Hâkimler Seçim Kurulu, Cumhuriyet Başsavcısının başkanlığında iki üyeden teşekkül eder. İki asıl üye ile bunların engeli halinde yerlerine Kurula katılacak olan iki yedek üye, Yargıtay Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından gizli oyla seçilir. Genel Kurulun toplantısı ve üyelerin seçimi salt çoğunlukla yapılır. Kurul Başkanına kıdemli üye vekillik eder. Yüksek Hâkimler Seçim Kurulunun görev süresi dört yıldır. Kurul, üye tamsayısı ile toplanır ve salt çoğunlukla karar verir.

Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 10 maddesine göre Yüksek Hâkimler Seçim Kurulu şu görevleri yapmaktadır¹⁶⁴:

a)- Seçilme yeterliği bulunanların kütüğünü düzenlemek, yayınlamak ve kütükle ilgili itirazları kesin karara bağlamak.

b)- Yüksek Hâkimler Kurulu için üye seçilmesi gerektiğini Yargıtay ve Yasama meclislerine bildirmek.

¹⁶³ Emine Aydoğdu, *Teşkilatı Esasından Günümüze Anayasalar*, Palme Yayıncılık, Ankara 2005, s.204.

¹⁶⁴ Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu, (1962), *T.C. Resmi Gazete*, 11091, 25 Nisan 1962.

c)- Birinci sınıfa ayrılmış hâkimlerin yapacağı seçimleri yönetmek ve itirazları karara bağlamak.

d)- Yüksek Hâkimler Kurulu asıl ve yedek üyeliklerine seçilenlere seçim tutanaklarını vermek ve üyelerin göreve başlayabilmeleri için gerekli diğer işlemleri yapmak.

e)- Yüksek Hâkimler Seçim Kurulu seçilme yeterliliğine sahip olanların kütüğünün düzenlenmesi ve bu kütüğün ilanı, birinci sınıfa ayrılmış hâkimler tarafından yapılan seçime ilişkin seçim yeri ve zamanının tespiti gibi görevleri yürütmektedir

Yine Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 22.maddesine göre Yargıtay da ve birinci sınıfa ayrılmış hâkimler arasında yapılan seçim işlemlerine karşı, işlemin yapıldığı günden ve seçim sonucuna karşı da tutanağın Resmî Gazetede yayınlanmasından sonra 15 gün içinde Yargıtay Başkanlar Kuruluna itiraz olunabilir. İtiraz edenin delilleri hakkında 12. maddenin 3 üncü fıkrası hükmü(ulaşılabildiği müküm olan deliller) uygulanır. Yargıtay Başkanlar Kurulu itirazı en kısa zamanda inceleyerek kesin karara bağlar. İtiraz seçim sonucunu değiştirecek nitelikte ise Kurul, belli kimselerin seçimini veya bütün seçimi iptale yetkilidir¹⁶⁵.

2.2.3.Yüksek Hâkimler Kurulunun Organları ve Görevleri

Öncelikle Yüksek Hâkimler Kurulunun asıl ve yedek üyeleri, göreve başlarken, Cumhuriyet Başsavcısının da katılacağı Yargıtay Genel Kurulunda yapılacak açık oturumda şöyle and içerler(m.25):

“Görevimin yerine getirilmesinde, yargı erkinin bağımsız olması ilkesinden ayrılmayacağıma ve bu ilkeyi koruyacağıma, hiçbir etkiye kapılmayıp ahlâk, adalet ve hukuka uygun olarak ve doğrulukla ve güven sağlayan bir şekilde ve kamu yararını her türlü düşüncenin üstünde tutarak çalışacağıma şerefim, namusum ve bütün mukaddesatım üzerine yemin ederim”.

Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 2.maddesine göre, Yüksek Hâkimler Kurulunun görevleri şunlardır:

a)- Genel olarak, Hâkimlerin bütün özlük işleri hakkında karar vermek.

b)- Adalet Bakanının, bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi konularındaki tekliflerinin uygun olup olmadığına karar vermek.

¹⁶⁵ Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu, (1962), *T.C. Resmi Gazete*, 11091, 25 Nisan 1962.

c)- Kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda, kanunların veya Yasama Meclisleri içtüzüklerinin veya bunların belirli madde ve hükümlerinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açmak, gibi görevleri vardır.

Yüksek Hâkimler Kurulunun organları, aşağıda bahsedilen görevleri yaparken üye tamsayıları ile toplanır ve salt çoğunlukla karar verirler. Oylarda eşitlik halinde, Başkanın katıldığı tarafın oyu üstün tutulur. Ancak Genel Kurulun bir olayda, kural niteliğini taşıyan karar veya plânına aykırı bir karar verebilmesi, üçte iki çoğunluğun aynı yönde oy kullanmasına bağlıdır(m.34).

Yüksek Hâkimler Kurulunun organları, görevlerini yaparken belli bir iş yönetimi esasına göre çalışmaktadırlar. Buna göre Genel Kurulun işlerini Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı, bölümlerin işlerini de kendi başkanları yönetir. Gerek başkanlıkta, gerek bölümlerde hazırlık çalışmalarına yardımcı olarak yeterli sayıda raportör ve başkanlık emrinde bir genel sekreter ile bir kalem, bölümlerin her biri emrinde de birer kalem bulunur. Kalemlerde yeteri kadar memur ve hizmetli çalışır. Ayrıca Yüksek Hâkimler Kurulunda yapılan işlemler ve bunlarla ilgili görüşmeler ve yazılar gizlidir. Kurul adına beyanda bulunmak yetkisi, Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı ile onun uygun göreceği bölüm başkanlarından birine veya genel sekretere aittir. Evrak örneklerinin verilmesi, ilgisine göre Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanının veya bölüm başkanlarının iznine bağlıdır(m.35).

Yine Yüksek Hâkimler Kurulu, bir kimsenin hâkimlik mesleğine kabul edilip edilmeyeceği konusunda takdir yetkisine sahiptir. Ayrıca bir kimsenin hâkimlik mesleğine kabul edilebilmesi için mesleğin gerektirdiği ahlak, karakter, yeterlilik ve verimliğe sahip olması gerekmektedir(m.37).

2.2.3.1.Başkan

Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı Genel Kurul tarafından kendi üyeleri içinden seçilmektedir. Ayrıca yine Genel Kurul, başkana yardımcı olmak ve başkanın olmadığı zamanlarda ona vekâlet etmek üzere birde başkan yardımcısı seçer. Başkan Yardımcısının olmadığı zamanlarda ise en yaşlı bölüm başkanı, başkanlık görevini yapar(m.26).

2.2.3.2.Başkanın Görev ve Yetkileri

Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununa göre, Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanının görev ve yetkileri şunlardır(m.27):

1. Genel Kurula başkanlık etmek.
2. Genel Kurul ve bölümlerin kararlarını yerine getirmek.
3. Genel Kurulun kural niteliğini taşıyan kararları, plânları ve bu kanun gereğince yapılacak yönetmelikleriyle bölümlerin kararları arasında uyumsuzluk görür veya bölümlerden birinin kararını Anayasanın ve diğer kanunların hükümlerine aykırı bulursa işi Genel Kurula götürmek.
4. Kurulun bütün yönetim işlerini yürütmek.
5. İhtiyacın yedeklerle giderilemeyeceği hallerde bölümlerin üye eksikliğini geçici olarak asıl üyelerle tamamlamak.
6. Bu kanunla verilen diğer görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

2.2.4.Bölümler

YHK Kanununa göre bu kurul üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm bir başkan ile beş üyeden oluşmaktayken ikinci ve üçüncü bölümler bir başkan ve dörder üyeden oluşmaktadır. Bölümlerin üyeleri, Yargıtay'dan seçilen üyelerle birinci sınıfa ayrılmış hâkimler ve yasama meclislerince seçilen üyelerin bölümlere dağıtılmasını sağlayacak şekilde Genel Kurul tarafından iki yıl süre ile seçilirler. Her bölüm, kendi üyeleri arasından bir başkan seçer. Bölüm başkanının olmadığı zamanlarda Bölüm başkanlığına vekâleten bölümün en yaşlı üyesi bakmaktadır(m.28, 29, 30, 31).

2.2.4.1.Birinci Bölümün Görevleri

1. Hâkimlik mesleğine kabul etmek.
2. Yargıtay başkanları ayrı olmak üzere hâkimlik mesleğine atamak.
3. Nakletmek.
4. Her türlü yükseltme ve birinci sınıfa ayırma işlerini yapmak.
5. Kadro dağıtmak.
6. Geçici yetki vermek.
7. İzin ile ilgili işlemleri yapmak.

8. Emeklilik işlerini yapmak.
9. Meslekten ayrılma işleri hakkında karar ve başka mesleğe geçme isteği üzerine muvafakat vermek.
10. Yukarıdaki bentlerde yazılı işlemlere ilişkin diğer kararları vermek.
11. Genel Kurul tarafından verilecek diğer işleri görmek.

2.2.4.2. İkinci Bölümün Görevleri

1. Hâkimler hakkındaki şikâyet ve ihbarları incelemek,
2. Hâkimlerin görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında işledikleri suçları ve sıfat ve görevleri icaplarına uymayan hal ve eylemleri hakkında soruşturma yapılmasına karar vermek.
3. Belli konularda inceleme veya soruşturma yapmak üzere üst derecedeki hâkimleri görevlendirmek.
4. Yukarıdaki bentlerde yazılı işlemlere ilişkin diğer kararları vermek.
5. Genel Kurul tarafından verilecek diğer işleri görmek.

2.2.4.3. Üçüncü Bölümün Görevleri

1. İşten el çektirmek.
2. Hâkimler hakkında kovuşturma izni vermek.
3. Disiplin cezası vermek.
4. Bir hâkimin meslekten çıkarılmasına veya meslekte kalmasının caiz olmadığına karar vermek.
5. Bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi hususlarının uygun olup olmadığına karar vermek.
6. Yukarıdaki bentlerde yazılı işlemlere ilişkin diğer kararları vermek.
7. Genel Kurul tarafından verilecek diğer işleri görmek.

2.2.5.Genel Kurul

Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununa göre 18 üyeden oluşan Genel Kurul, özel görevler ve genel görevler olmak üzere iki şekilde görev yapmaktadır(m.32).

2.2.5.1.Genel Kurulun Genel Görevleri

1. Bölümlerin kararlarına karşı kanuna dayanılarak yapılan itirazları inceleyip karara bağlamak.
2. Başkanlıkla bölümler arasında veya bölümlerin kendi aralarında çıkacak uyuşmazlıkları çözmek.
3. Yüksek Hâkimler Kuruluna ilişkin yönetmelikleri yapmak ve gerektiğinde bunları değiştirmek.
4. Hâkimlerin atanması, bunlara yetki ve izin verilmesi gibi konulan, mesleğin icaplarına uygun ve ilgililerin haklarını koruyacak şekilde plânlara bağlamak.
5. Mesleğe kabul etmek, birinci sınıf hâkimliğe ayırmak, yükseltmek ve bununla ilgili düşünce bildirmek, hâkimleri denetlemek gibi Yüksek Hâkimler Kurulunun görevlerine giren işlerde veya bu işler dolayısıyla hâkimlerin şahıslarını ilgilendiren konularda, kanunlara uygun ve onların uygulanmasına yardımcı kural niteliğinde kararlar vermek.
6. Yüksek Hâkimler Kurulunun görevine giren ve fakat bölümlerin görevleri arasında gösterilmeyen bir iş hakkında hangi bölümün karar vereceğini veya Genel Kurul tarafından karar verilmek üzere hazırlık işlerini tamamlayacağını tayin etmek.
7. Bölümlerden birine gelen işler mutat çalışmalarca karşılanamayacak kadar olursa, bu işlerden bir kısmını diğer bir bölüme vermek.
8. Bu kanunla verilen diğer görevleri yapmak.

2.2.5.2.Genel Kurulun Özel Görevleri

Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 33 maddesine göre Genel Kurulun özel görevleri şunlardır:

- a)- Hâkimlerin mesleğe kabulü, tayini, birinci sınıf hâkimliğe ayırma, bir hâkimin meslekte kalmasına veya meslekte kalmasının caiz olmadığına karar vermek.
- b)- Bir mahkeme veya bir kadroyu kaldırmak veya bir mahkemenin yargı çevresini değiştirmek.

c)- Bölümlerin hâkimler hakkında kovuşturma izni verme gibi konularda verdikleri kararları, dayanakları ve gerekçeleriyle birlikte inceleyerek onamak ya da kısmen veya tamamen değiştirerek yeni bir karar vermekle beraber bazı yönlerden işlemlerin tamamlanmasını veya incelemenin genişletilmesi için bölümlere geri göndermek.

d)- Yüksek Hâkimler Kurulu yukarıdaki görevleriyle birlikte Yargıtay üyeliği açıldığında, birinci sınıfa ayrılmış hâkimler arasından Yargıtay üyesini de seçmek gibi görevleri vardır.

Genel Kurulda ad çekilerek seçilen her bölümden ikişer üye ve bölüm başkanlarından birinin başkanlığında kurulan 7 kişilik komisyon (madde 39) birinci sınıfa ayrılmış hâkimlerin yaş, tahsil, atama, yabancı dil bilgisi, eserleri, disiplin ile ilgili durumlarını liste şeklinde düzenleyerek seçim gününden en az bir hafta öncesinde Genel Kurul üyelerine dağıtır (madde 40). Bu listede adları yazılı olan hâkimler arasından Genel Kurulca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla seçilir. Oylarda eşitlik halinde ad çekme yoluna gidilir. Birden fazla üye seçilmesi gereken durumlarda her üye için ayrı oylama yapılır (madde 41).

2.2.6.Yüksek Hâkimler Kurulunda Hâkimlerin Denetimi

1961 Anayasasının 144.maddesine göre, “hâkimlerin bütün özlük işleri hakkında karar verme yetkisi Yüksek Hâkimler Kurulundur. Bir hâkimin, her ne sebeple olursa olsun, meslekten çıkarılması hakkındaki karar, genel kurulun salt çoğunluğuyla alınır. Adalet Bakanı, gerekli gördüğü hallerde, bir hâkim hakkında disiplin kovuşturması açılması için Yüksek Hâkimler Kuruluna başvurabilir. Bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi, Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun görmesine bağlıdır. Hâkimlerin denetimi, belli konular için Yüksek Hâkimler Kurulunca görevlendirilecek üst derecedeki hâkimler eliyle yapılır”.

144. madde gerekçesinde, Yüksek Hâkimler Kurulunun hâkimlik teminatının sağlanması amacıyla kurulduğunu belirtmekte, hâkimlerin meslek hayatına dair konularda ve bütün özlük işlerinde yetkinin bu kurulda olduğundan bahsedilmektedir. Dolayısıyla hâkimlerin denetiminin bu kurul tarafından yapılmasının gayet doğal

olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, gerekli olan hallerde Adalet Bakanına bir hâkim hakkında soruşturma açılmasını kuruldan isteme hakkı verildiği açıklanmaktadır¹⁶⁶.

1961 Anayasasının 144. maddesinde belirtildiği gibi, Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununa göre de hâkimlerin denetimi Yüksek Hâkimler Kurulunca görevlendirilecek üst dereceli bir hâkim eliyle ve aşağıda yazılı madde hükümlerine göre yapılır. Ayrıca kurul gerekli durumlarda kendi üyelerinden üst dereceli bir hâkimi de görevlendirebilir(m.42).

Hâkim ve hâkim yardımcılarının görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlar veya hâkimlik sıfatına ve görev icabına uymayan hal ve hareketler ya ihbar veya şikâyet edilir ya da Yüksek Hâkimler Kurulu meydana gelen böyle durumları öğrendiğinde ilgili hâkim veya hâkim yardımcısı hakkında soruşturma yapıp yapılmayacağına karar verir. Soruşturma, hâkim ve hâkim yardımcılarını hakkında görevlendirilecek üst dereceli bir hâkim tarafından yapılır. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hallerinde hazırlık soruşturması ve ilk soruşturma genel hükümlere göre yapılır. Bu halde durum, yetkili merci tarafından hemen ve doğrudan doğruya Yüksek Hâkimler Kuruluna bildirilir (m.43).

Yargıtay Birinci Başkanı ile Cumhuriyet Başsavcısının soruşturulması ise Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı tarafından yapılır (m. 44). Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından görevlendirilen kişiler gerek gördükleri kişileri dinler, dairelerden kurumlardan gerekli bilgi ve belgeleri toplar. Bu görevlilerce yukarıda yazılı yetkilerine dayanılarak yapılacak bütün işlemlerde, devlet organları ve müesseseleri ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, yöneltilen sorulara hemen karşılık vermek ve istekleri derhal yerine getirmek zorundadırlar (m. 45). Hâkim veya hâkim yardımcısı ile ilgili, soruşturmayı yürüten hâkimin de düşüncesini kapsayan soruşturma sonucu YHK' nın ilgili bölümüne ulaştırılır. YHK' nın ilgili bölümü ya soruşturmanın derinleştirilmesine veya genişletilmesine karar verir. Bu bölüm, delil durumuna, yükletilen eylemin niteliğine göre evrakın işleminden kaldırılmasına, ceza veya disiplin yönünden bir İşlem yapılması gerektiği kanısına varırsa, dosyanın görevli bölüme gönderilmesine karar verir.

Yine Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununa göre, hâkim veya hâkim yardımcısı hakkındaki ceza davasına ait dosya hüküm veya kararın kesinleşmesinden sonra görülüp

¹⁶⁶ Aydoğdu, s.206.

geri çevrilmek üzere Yüksek Hâkimler Kuruluna gönderilir. Yüksek Hâkimler Kurulu gerekli disiplin işlemini yapar(m.48). Ayrıca Yüksek Hâkimler Kurulu, ilgilinin savunmasını alarak evrak üzerinde gerekli incelemeyi yaparak disiplin cezasının uygulanmasına ya da disiplin cezasına yer olmadığına karar verebilir(m.49).

2.2.7. Yüksek Hâkimler Kurulunun Bağımsızlığı

YHK Kanununun 3. Maddesine göre, “Kurul bağımsız olup hiçbir organ, makam, merci veya kişi, bu Kurula görevleri ile ilgili işlerde emir ve talimat veremez; tavsiye ve telkinde bulunamaz; kanuna dayanan sebepler dışında Kurul kararlarının yerine getirilmesini geciktiremez”¹⁶⁷.

2.2.8. Yüksek Hâkimler Kurulu Kararlarının Niteliği

Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunun en önemli özelliklerinden biri de ihtar ve aylıktan kesme dışındaki kurul kararlarına karşı itiraz yolunun açık olmasıdır. Ayrıca ilgililer, ihtar ve aylıktan kesme cezalarının bir defa daha incelenmesini bu kararı veren bölümden isteyebilirler(m.50) ¹⁶⁸.

Yüksek Hâkimler Kurulunun ilgili bölümünden verilen, bir hâkimin meslekten çıkarılması veya meslekte kalmasının uygun olmadığı hakkındaki kararın 33 üncü madde gereğince Genel Kurul tarafından incelenmesinden önce, bölüm kararı, Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanlığı tarafından ilgili hâkime tebliğ olunur. İlgili hâkim, tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde bölüm kararına karşı savunmasını bir dilekçe ile yapar(m.51).

Genel kurul ve bölümler, gerek delillerin toplanmasında gerekse disiplin cezalarının uygulanması ve itirazların incelenmesi hususunda verdiği kararlarda hâkimlik mesleğinin şeref ve itibarını korumak ve kamu yararını her düşüncenin üstünde tutmak ilkelerine göre hareket edip, ilgili hâkim ve hâkim yardımcısının leh ve aleyhindeki delillerin serbestçe takdirinden edinilen vicdani kanaati esas alır(m.52).

Yüksek Hâkimler Kurulunun bölümlerinde verilen kararlardan 50.maddede belirtilen ihtar ve aylıktan kesme cezaları hariç verilen kararlar ile 63 üncü maddenin 1 ve 3 üncü bentlerinde yazılan, yani hâkim ve hâkim yardımcılarının özlük işleri

¹⁶⁷ Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu, (1962), *T.C. Resmi Gazete*, 11091, 25 Nisan 1962.

¹⁶⁸ Bkz. 20.09.1971 tarih ve 1488 sayılı kanunla değişen bu durum hakkında daha geniş bilgi için 1971 değişiklikleri bölümü.

hakkında verilen kararlar ile Adalet Bakanının isteği üzerine verilen kararlara karşı, ilgililer kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde Genel Kurula itiraz edebilirler. Ayrıca Genel Kurulun itiraz üzerine veya doğrudan doğruya verdiği kararları kesindir; hiçbir sebep ve şekilde bu kararların yeniden incelenmesi Genel Kuruldan istenemez. Bu yoldaki dilekçeler, Genel Kurula bildirilmeden başkan tarafından reddolunur. Ancak bölümler ve Genel Kurul tarafından verilen kesin kararlara karşı Danıştay'a başvurma hakkı saklıdır(m.64).

Bu arada Yüksek Hâkimler Kurulu Bölüm Başkanı ve Üyelerinin görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlarından dolayı haklarındaki soruşturma, Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı tarafından yapılırken; Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı hakkında benzer durumlar ile ilgili soruşturma ise Yargıtay Birinci Başkanı tarafından yapılır (m. 56).

Yine Yüksek Hâkimler Kurulu asıl ve yedek üyeliklerine devlet memuriyetinden seçilenlerin geldikleri memuriyetlerle ilgileri kesilmez. Bunların Yüksek Hâkimler Kurulunda geçirecekleri süreler kendi meslek ve görevlerinde geçmiş sayılır hükmü kurulun tarafsız ve bağımsız karar vermesini zorlaştırmaktadır(m.54).

2.2.9.Yüksek Hâkimler Kurulunun Sekreteryası

Yüksek Hâkimler Kurulu memur ve hizmetlilerinin özlük işlerini yürütmek üzere Başkan Yardımcısının başkanlığında, yedek üyeler arasından ad çekme ile seçilecek bir yedek üye ve genel sekreterin katılımıyla bir yönetim kurulu kurulur. Bu kurulun vereceği disiplin cezalarına karşı tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanının başkanlığında bölüm başkanları ile asil üyeler arasından ad çekme ile ayrılacak bir üyeden teşekkül edecek üst kurula itiraz edilebilir. Bu kurullar üye tamsayılarının salt çoğunluğu ile karar verirler. Ad çekmeler, Genel Kurul önünde yapılır ve bir tutanakla tespit edilir. Adı çekilen üye, görev süresince kurula katılır(m.59).

Yüksek Hâkimler Kurulunun memur ve hizmetlileri yukarıda adı geçen yönetim kurulunun teklifi üzerine YHK Başkanı tarafından atanırlar. Bunların görev yerleri de aynı usulle belli olur(m.60).

59 ve 60. maddelerde belirtildiği üzere Yüksek Hâkimler Kurulu sekreterlik işlerini Adalet Bakanlığından bağımsız bir şekilde kendi eliyle yürütmektedir. Ancak

67.maddede belirtilen “Yüksek Hâkimler Kurulu ve Yüksek Hâkimler Seçim Kurulunun giderleri Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır.” ibaresi kurulun maddi anlamda özerkliğe sahip olmadığını göstermektedir.

2.2.10.Yüksek Hâkimler Kurulunda Adalet Bakanının Durumu

1962 yılındaki Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununda, 1934 tarihli Hâkimler Kanunun aksine Adalet Bakanının etkisi ve yetkisi yok denecek kadar azdır. 4.maddeye göre Adalet Bakanı Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına bizzat katılabilir; ancak oylamaya katılamaz.

47. maddeye göre ise Adalet Bakanı, sadece kendisine ulaşan kanuna aykırı davranış iddiaları durumunda, gerekli görürse bir hâkim veya hâkim yardımcısı hakkında disiplin işlemi yapılması için Yüksek Hâkimler Kuruluna başvurabilir.

2.3.1961 ANAYASASI DÖNEMİNDEKİ YÜKSEK SAVCILAR KURULU

2.3.1.Yüksek Savcılar Kurulunun Oluşumu ve Üyelerin Seçimi

22.04.1962 tarih ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 69. maddesi Yüksek Savcılar Kurulunu düzenlemektedir. Buna göre, Yüksek Savcılar Kurulu, Cumhuriyet Başsavcısının başkanlığında iki Cumhuriyet İkinci Başsavcısı ve altı Yargıtay Cumhuriyet Savcısı, Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanı ile Ceza ve Tevkif evleri, Ceza ve Zat İşleri Genel Müdürlerinden teşekkül eder. Kurulun gerektiğinde Başsavcılığa ve Bakanlığa mensup üye noksanını tamamlamak üzere Yargıtay Cumhuriyet Savcılarında dört de yedek üyesi bulunur. Bu kurula Cumhuriyet İkinci Başsavcıları ile Yargıtay Cumhuriyet Savcıları iki yıl süre ile ve ad çekme suretiyle seçilir. İzinli veya hasta olmak gibi sebeplerle Genel Kurul toplantılarında bulunmayan Cumhuriyet Başsavcısının yerine en kıdemli Cumhuriyet İkinci Başsavcısı Kurula Başkanlık eder. Cumhuriyet Başsavcısı, Yüksek Savcılar Kurulu Genel Kurul ve bölümlerinin işlerinde Cumhuriyet Başsavcı yardımcılarında tensip edeceklerini çalıştırır.

70. maddeye göre Yüksek Savcılar Kurulu iki bölüme ayrılır. Her bir bölüm Cumhuriyet İkinci Başsavcısının başkanlığında, iki Yargıtay Cumhuriyet Savcısı ile Bakanlık adına katılacak iki üyeden teşekkül eder. Bölüm başkanının olmaması halinde, kendisine o bölümdeki en yaşlı Yargıtay Cumhuriyet Savcısı vekillik eder. Yüksek

Savcılar Kurulu üyesi olan Cumhuriyet İkinci Başsavcıları ile Yargıtay Cumhuriyet Savcılarında kimlerin hangi bölüme katılacakları ad çekme suretiyle belli edilir. Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanı ile Zati işleri Genel Müdürü birinci bölüme, ceza ve tevkif evleri ve ceza işler genel müdürleri de ikinci bölüme katılırlar.

2.3.2.Yüksek Savcılar Kurulu Birinci Bölümünün Görevleri.

1. Savcılık mesleğine kabul etmek.
2. Her türlü yükseltme ve birinci sınıfa ayırma işlemlerini yapmak.
3. Kadro dağıtmak.
4. Savcılık mesleğinde kalmanın caiz olmadığına karar vermek.

2.3.3.Yüksek Savcılar Kurulu İkinci Bölümünün Görevleri

1. Savcı yardımcıları ve savcılar hakkında disiplin cezası vermek.
2. Savcı yardımcıları ve savcılar hakkında gerektiğinde işten el çektirme kararı vermek.

2.3.4.Yüksek Savcılar Genel Kurulunun Görevleri

1. Bölümlerin kararlarına karşı yapılacak itirazları incelemek.
2. Açılan Yargıtay Cumhuriyet Savcılıkları için bu kanun hükümlerine göre aday göstermek.
3. Adalet Bakanlığının isteği üzerine savcılık mesleği ile ilgili konularda mütalâa beyan etmek.

2.3.5.Yüksek Savcılar Kurulu Toplantı ve Karar Yetersayısı

74.madde toplantı ve karar yeter sayılarını düzenlemektedir. Yüksek Hâkimler Kurulunda olduğu gibi, Genel Kurul ve bölümler üye tamsayılarıyla toplanırlar ve salt çoğunlukla karar verirler. Bölümlerin ve Genel Kurulun kararları Adalet Bakanlığınca ilgilere tebliğ olunur. Bölümlerin ihtar ve aylık kesme dışındaki kararlarına karşı Bakanlık ve ilgililer tarafından tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde itiraz olunabilir. Yine Yüksek Hâkimler Kurulunda olduğu gibi Genel Kurul kararları kesindir; hiçbir sebep ve şekilde bu kararların yeniden incelenmesi Genel Kuruldan istenemez. Bu yoldaki dilekçeler Genel Kurula bildirilmeden Kurul Başkanı tarafından reddedilir. Kesinleşen kararlar Adalet Bakanlığınca yerine getirilir.

2.3.6. Savcılık Mesleğine Atanma

Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununa göre, savcılık mesleğine atanma şöyle yapılmaktadır. Cumhuriyet Savcı Yardımcıları, Cumhuriyet Başsavcı Yardımcıları ve Cumhuriyet Savcıları, Adalet Bakanlığı Müsteşarının Başkanlığında Teftiş Kurulu Başkanı ve Genel Müdürden oluşan kurulun görüşü alındıktan sonra Adalet Bakanı ve Başbakanın müşterek kararnamesi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile atanır. Ayrıca Cumhuriyet Başsavcı Yardımcılarının atanmasında Cumhuriyet Başsavcısının önerisi göz önünde tutulur(m.77).

Yine Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununa göre, Yargıtay Cumhuriyet Savcılığına ve Cumhuriyet ikinci Başsavcılığına atanma ise şöyle yapılmaktadır. Buna göre Yargıtay Cumhuriyet Savcılığına, birinci sınıfa ayrılmış cumhuriyet savcıları ve bu meslekten sayılanlar arasında Savcılar Yüksek Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla seçilecek üç adaydan biri Adalet Bakanı ve Başbakanın müşterek kararnamesi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile atanır. Cumhuriyet ikinci Başsavcılığına atanma ise Yargıtay Cumhuriyet Savcıları arasından, Cumhuriyet Başsavcısının Başkanlığında Cumhuriyet İkinci Başsavcılarında oluşan kurulun, üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla seçtiği üç adaydan birinin Adalet Bakanı ve Başbakanın müşterek kararnamesi ve cumhurbaşkanının onayı ile olmaktadır. Cumhuriyet Başsavcısı ise Cumhuriyet ikinci Başsavcıları arasından Yargıtay Büyük Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla seçilmektedir(m.78-79).

2.3.7.Savcılık Teminatı

Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununa göre savcılar, kadronun daraltılması veya kaldırılması sebeplerine dayansa bile maaş ve ödeneklerinden yoksun kılınmama, Bakanlık emrine alınmama ve yaş haddi veya maluliyet hali dışında kendileri istemedikçe emekliye sevk olunmama gibi teminatlardan yararlanmaktadır(m.80).

Bu arada kadronun daraltılması veya kaldırılması sebebiyle görevsiz kalanlara, daraltma ve kaldırma zamanında açık bulunan yahut ilk açılacak olan aylık ve derecesine eşit savcılık görevi teklif edilir. Savcı veya savcı yardımcısı, birinci ve ikinci teklifi reddedebilir. Üçüncü teklifi kabul etmeyenlerin aylığı ve meslekle ilişkisi kesilir(m.81).

Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 92 ve 93. Maddeleri hem savcılık ve hâkimlik teminatı hem de Adalet Bakanının Hâkimler ve savcılar üzerindeki etkinliğini

göstermek açısından önem arz etmektedir. Örneğin 91 maddede “Bir kimsenin hâkimlik görevinden savcılık görevine geçmesi, kendi isteği ve Yüksek Hâkimler Kurulunun muvafakati üzerine Adalet Bakanının kabulüne; savcılık görevinden hâkimlik görevine geçmesi, yine kendi isteği ve Adalet Bakanının muvafakati üzerine Yüksek Hâkimler Kurulunun kabulüne bağlıdır” İfadesi yer alırken 93. maddede ise “Hâkimlik mesleğinde bulunan bir kimsenin savcılık mesleğinde veya savcılık mesleğinde bulunan bir kimsenin hâkimlik mesleğinde hizmet icaplarına göre daha ziyade muvaffak olacağı anlaşılırsa, bu kanun hükümlerine göre yetkili merciler tarafından diğer meslek içinde sınıf ve derecesine eşit bir göreve rızasına bakılmaksızın atanması yapılabilir”. Burada Hâkimlikten savcılığa veya savcılıktan hâkimliğe geçmede kişinin muvafakatının alınmaması hâkim ve savcılar üzerinde bir baskı yaratacaktır.

Her ne kadar Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 91. Maddesine göre Hâkimlik ve savcılık mesleği, meslekte geçen süreler, sınıf ve derece bakımından eşit sayılırsa da hâkim ve savcılar için bu meslekler eşit ölçüde ilgi çekici olmayabilir.

2.3.8.Savcıların Denetimi

Cumhuriyet ikinci Başsavcılarını ile Yargıtay Cumhuriyet Savcılarının görevden doğan veya görev sırasında işledikleri varsayılan suçlar ile hal ve hareketleri mesleğin gerektirdiği ilkelere uymayanlar hakkında soruşturma yapılması, Adalet Bakanının vereceği izin üzerine görevlendireceği üst Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılır.(m.82)

Cumhuriyet İkinci Başsavcılarını ile Yargıtay Cumhuriyet Savcılarını hakkında soruşturma sonucu, Yüksek Savcılar Haysiyet Divanı tarafından disiplin hükümleri uygulanır. Yüksek Savcılar Haysiyet Divanı, Cumhuriyet Başsavcısının Başkanlığında Cumhuriyet ikinci Başsavcılarını ile her bölüm adına kura çekme yoluyla seçilecek birer Yargıtay Cumhuriyet Savcısından oluşmaktadır(m.76).

1934 Tarihli Hâkimler Kanunu İle 1961 Tarihli Yüksek Hâkimler Kurulu
Kanununun Karşılaştırılması

	1934 TARİHLİ HÂKİMLER KANUNU	1961 TARİHLİ YÜKSEK HÂKİMLER KURULU
KURULUN YAPISI	1934 Hâkimler Kanununa göre hâkimlerin atama işlemleri ile ilgili Ayırma Meclisi ve meslekten çıkarılma dâhil diğer disiplin işlemleri ile ilgili inzibat meclisi bulunmaktaydı.	Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununa göre hâkimlerle ilgili Yüksek Hâkimler Kurulu Savcılarla ilgili Yüksek Savcılar Kurulu bulunmaktadır. Bu kurul 3 bölüm ve genel kuruldan oluşmaktadır.
ÜYELERİN SEÇİMİ	Yargıtay Başkanının başkanlığında oluşturulan Ayırma Meclisi, Cumhuriyet Başsavcısı ve 4 Yargıtay üyesiyle, Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanı, Ceza İşleri Genel Müdürü, Hukuk İşleri Genel Müdürü Ve Özlük işleri Genel Müdüründen oluşmaktadır. Bu meclis iki grup halinde görev yapmaktadır. Birinci grup Yargıtay Başkanının başkanlığındaki hâkimlerin terfilerini görüşürken ikinci grup Cumhuriyet Başsavcısının başkanlığında savcıların terfilerini görüşmektedir. İki yılda bir toplanan İnzibat Meclisi ise Adalet Bakanı tarafından seçilecek 5 Yargıtay ikinci başkanı, Teftiş Kurulu Başkanı ve Ceza işleri Genel Müdüründen oluşmaktadır. İnzibat Meclisine en yaşlı Yargıtay üyesi başkanlık yapmaktadır. İnzibat meclisi 5 kişinin toplanması ile karar vermektedir.	Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununa göre, kurul on sekiz asıl ve beş yedek üyeden oluşur. (m.1) Bu üyelere altı asıl ve iki yedek üyesini Yargıtay Genel Kurulu, altı asıl ve bir yedek üyesini birinci sınıfa ayrılmış hâkimler, üç asıl ve bir yedek üyesini Millet Meclisi, üç asıl ve bir yedek üyesini de Cumhuriyet Senatosu seçer.(m.5). Yargıtay Genel Kurulu tarafından seçilen altı asıl ve iki yedek üye, Yargıtay Genel Kurulu üyeleri içinden seçilmelidir. Yine birinci sınıfa ayrılmış hâkimler de kendi aralarında altı asıl ve bir yedek üye seçmeli. Yüksek Savcılar Kurulu ise Cumhuriyet Başsavcısının Başkanlığında iki Cumhuriyet İkinci Başsavcısı ve altı Yargıtay Cumhuriyet Savcısı, Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanı ile Ceza ve Tevkif evleri, Ceza ve Zat İşleri Genel Müdürlerinden teşekkül eder. Kurulun gerektiğinde Başsavcılığa ve Bakanlığa mensup üye noksanını tamamlamak üzere Yargıtay Cumhuriyet Savcılarından dört de yedek üyesi bulunur.
KURUL KARARLARININ NİTELİĞİ	Ayırma Meclisinin kararlarına karşı ilgili kişi tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içerisinde itiraz edebilir. İtiraz durumunda Ayırma Meclisi toplanarak karar verir. İnzibat meclisinin verdiği kararlara karşı kararın tebliği tarihinden itibaren 30 gün içerisinde itiraz edilebilmektedir. Bu şekilde yapılan bir itiraz durumunda Yargıtay Birinci Başkanı, Yargıtay Başsavcısı, bütün Yargıtay ikinci başkanları toplanarak itirazın yerinde olup olmadığına karar vermektedir.	Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunun en önemli özelliklerinden biri de ihtar ve aylıktan kesme dışındaki kurul kararlarına karşı itiraz yolunun açık olmasıdır. Ayrıca ilgililer, ihtar ve aylıktan kesme cezalarının bir defa daha incelenmesini bu kararı veren bölümden isteyebilirler.
ADALET BAKANININ YETKİSİ	Hâkimler Kanununa göre birinci sınıfa ayrılmış bir hâkimi Yargıtay üyeliğine seçmek Adalet Bakanına verilmiştir. Aynı şekilde Yargıtay Daire başkanları ve Cumhuriyet Başsavcısının seçimi de Adalet Bakanına aittir. Adalet Bakanı, Ayırma Meclisinin hâkim veya savcı olmasına karar verdiği hâkim ve savcılar Ayırma Meclisinin görüşüne gerek kalmadan hâkimlikten savcılığa veya savcılıktan hâkimliğe atayabilir. Hâkim ve savcılarının görevlerinden kaynaklanan veya görevleri sırasında işledikleri varsayılan suçlarla ilgili soruşturmaya izin verme yetkisi yine Adalet Bakanına aittir.	Adalet Bakanının etkisi ve yetkisi yok denecek kadar azdır. 4.maddeye göre Adalet Bakanı Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına bizzat katılabilir; ancak oylamaya katılamaz
KURULUN BAĞIMSIZLIĞI	Kurulun ayrı bir binası sekretaryası ve bütçesi yoktur. Ayrıca kendi başkanını da seçme yetkisi yoktur.	Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı Genel Kurul tarafından kendi üyeleri içinden seçilmektedir. Yüksek Hâkimler Kurulu sekreterlik işlerini Adalet Bakanlığında bağımsız bir şekilde kendi eliyle yürütmektedir. Ancak ayrı bir bütçesi bulunmamaktadır.

2.4.1971 ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİNİN YÜKSEK HÂKİMLER VE YÜKSEK SAVCILAR KURULUNA YANSIMASI

12 Mart 1971 muhtırasından sonra, 1961 Anayasasının liberal azaltan ve aynı zamanda devlet merkezli bir anlayışın yerleştirilmesine yönelik birçok Anayasal değişiklikler yapıldı.¹⁶⁹ Bu değişikliklerle birlikte yürütme güçlenmiş ve yargı denetimine bazı sınırlamalar getirilmiştir¹⁷⁰. Özellikle konumuzla ilgili olan yargısal sınırlandırmalar 20 Eylül 1971 tarih ve 1488 sayılı Anayasa değişiklikleridir.

2.4.1.Yüksek Hâkimler Kuruluyla İlgili Değişiklikler

1971 yılında yapılan Anayasa değişiklikleri ile birlikte, Yüksek Hâkimler Kurulunun hem oluşumu hem de niteliği değişmiştir.1961 yılında kurulan bu kurula yukarıda da bahsedildiği gibi Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu ile birlikte Yargıtay ve birinci sınıfa ayrılmış hâkimler de üye seçebilmekteydiler. Böylece geniş katılımlı bir kurul oluşturulmuştur. Bu yeni değişikliklerle birlikte bu yapı değişmiş ve tamamıyla hâkimlerin hâkimler tarafından seçildiği saf bir kooptasyon sistemine geçilmiştir.

1961 Anayasasının 143.maddesinde,20.09.1971 tarih ve 1488 sayılı kanunla yapılan değişiklik sonucu Yüksek Hâkimler Kurulunun yeni yapısı şöyledir: Yüksek Hâkimler Kurulu on bir asıl ve üç yedek üyeden kuruludur. Üyeler, Yargıtay Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından ve üye tamsayısının salt çoğunluğu ile gizli oyla seçilir. Yüksek Hâkimler Kurulu, üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kendi içinden Başkanını ve bölüm başkanını seçer. Yüksek Hâkimler Kurulu üyeleri, görevleri süresince başka bir iş ve görev alamazlar. Yüksek Hâkimler Kurulunun kuruluşu, çalışma usulleri, bölümleri ve bölümlerinin görevleriyle, toplantı ve karar yeter sayıları, Başkan ve üyelerinin aylık ve ödenekleri kanunla düzenlenir.

Adalet Bakanı, gerekli gördüğü hallerde Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına başkanlık eder.

¹⁶⁹ Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, s.153.

¹⁷⁰ Hasan Tunç. Yavuz Bilir. Bülent Yavuz, *Türk Anayasa Hukuku*, 2.baskı, Berikan Yayınevi, Ankara 2011,s.51.

Bu Anayasal değişikliğin gerekçesinde ise, Yüksek Hâkimler Kuruluna Yasama Meclislerinden ve birinci sınıfa ayrılmış Hâkimler arasından üye seçilmesi usulünden, uygulamada görülen aksamalar ve sakıncalar sebebiyle vazgeçildiğinden bahsedilmiş, kurul üyelerinin, Yargıtay Genel Kurulunca, yine Yargıtay Genel Kurulu üyeleri içerisinden seçilmeleri ve süresi dolanların yeniden seçilebilmeleri esası kabul edildiğii belirtilmiştir. Kurul bünyesinde oluşturulan Müfettiş Hâkimliğin de üye sayısının azaltılma sebebi olarak belirtilmiştir.

Yüksek Hâkimler Kurulunun ilk şeklinde, Adalet Bakanı kurul toplantılarına katılabilmekteydi fakat oylamaya katılamıyordu. Yine değişiklik gerekçesinde Adalet Bakanının, gerekli gördüğü hallerde Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına katılabileceği ve başkanlık yapacağı kabul edilmiş olduğuna göre, bu durumun doğal bir sonucu olarak Adalet Bakanının oy kullanabilmesi için “oylamaya katılamaz” ibaresi madde metninden çıkartıldığı belirtilmektedir.

1971 Anayasa değişikliklerinden en fazla tartışma yaratanı hiç kuşkusuz 144 maddede yapılan değişikliklerdir. Bu maddenin ilk şekline göre, hâkimlerin bütün özlük işleri hakkında karar verme yetkisi Yüksek Hâkimler Kurulundur. Bir hâkimin, her ne sebeple olursa olsun, meslekten çıkarılması hakkındaki karar, genel kurulun salt çoğunluğuyla alınır. Adalet Bakanı, gerekli gördüğü hallerde, bir hâkim hakkında disiplin kovuşturması açılması için Yüksek Hâkimler Kuruluna başvurabilir. Bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi, Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun görmesine bağlıdır. Hâkimlerin denetimi, belli konular için yüksek Hâkimler kurulunca görevlendirilecek üst derecedeki Hâkimler eliyle yapılır.

1971 Anayasa değişikliğinden sonra 144. maddenin yeni şekline göre, Yüksek Hâkimler Kurulu, adliye mahkemeleri hâkimlerinin özlük işleri hakkında kesin karar verir. Bu kararlar aleyhine başka mercilere başvurulamaz. Ancak, disiplin ve meslekten çıkarma cezaları ile ilgili kararların bir defa daha incelenmesini, Adalet Bakanı veya hakkında karar verilen hâkim isteyebilir.

1971 Anayasa değişikliği hâkimlerin denetimi konusunda da değişiklikler içermektedir. Buna göre, hâkimlerin denetimi ve haklarındaki soruşturma, Yüksek

Hâkimler Kuruluna bağlı ve sürekli olarak görevli müfettiş hâkimler eliyle yapılır. Müfettiş hâkimler, hâkim ve Cumhuriyet savcılarını ile bu mesleklerden sayılanlar arasından Yüksek Hâkimler Kurulunca atanır. Müfettiş hâkimlerin nitelikleri ile atanma usulleri, hakları, ödevleri, ödenek ve yollukları, meslekte ilerlemeleri, haklarında disiplin kovuşturması yapılması ve disiplin cezası uygulanması, hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

144.maddede yapılan değişikliğin gerekçesine göre, mahkemelerin bağımsızlığının ve hâkimlik teminatının güçlendirilmesi ve dış etkilerden tamamen korunması için Yüksek Hâkimler Kurulunun, hâkimlerin özlük işleri ve haklarındaki disiplin işlemleri hakkında kesin karar verebilmesi zorunlu görülmüştür. Esasen yüksek dereceli hâkimlerden meydana gelen bu kurulun kararlarına karşı başkaca teminat yolu düşünülmesine de ihtiyaç görülemediği. Bu sebeple, kurul kararları aleyhine başka mercilere başvurulamayacağı ancak disiplin ve meslekten çıkarma cezaları ile ilgili kararların bir defa daha incelenmesinin Adalet Bakanı hakkında karar verilen hâkim tarafından istenebilmesi hükme bağlanmıştır. Böylece bir hâkim, ilk atanmasından emekliliğe kadar geçecek süre içinde, Yüksek Hâkimler Kurulu dışında bir makam ve mercie muhatap olmaksızın, tam bir güven içerisinde görevini yapma imkânına kavuşmuş olacaktır. Yine, uygulamanın ortaya koyduğu bir ihtiyacı karşılamak amacıyla kurula bağlı ve sürekli olarak görev yapmak üzere “ müfettiş hâkimlik” ihdası zorunlu ve faydalı görülmüştür¹⁷¹.

Daha önceden de bahsedildiği gibi Anayasa Mahkemesi 1977 yılında E. 1976/43. K. 1977/4 sayılı kararıyla söz konusu değişikliğin “Bu kararlar aleyhine başka mercilere başvurulamaz” kısmını iptal etmiştir.

2.4.2.Yüksek Savcılar Kuruluyla İlgili Değişiklikler

1971 yılında yapılan Anayasa değişikliklerinden Yüksek Savcılar Kurulu da nasibini almıştır. Savcılık kurumunu düzenleyen 1961 Anayasasının 137 maddesinin ilk şekline göre, “kanun Cumhuriyet Savcılarının ve kanun sözcülerinin özlük işlerinde ve

¹⁷¹ Aydoğdu, s.206-207.

görevlerini yapmalarında teminat sağlayıcı hükümler koyar. Cumhuriyet Başsavcısı, Baş Kanun Sözcüsü ve Askeri Yargıtay Başsavcısı, yüksek mahkemeler hâkimleri hakkındaki hükümlere tabidir.” İfadesi yer alırken; 137.maddenin gerekçesinde ise savcılarının görevlerini yapmada teminat altına alınmalarının esas amaç olduğu belirtilmektedir¹⁷².

Yapılan Anayasa değişikliğinden sonra hem 137.madde değişmiştir hem de Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununda yer alan Yüksek Savcılar Kurulunun Yapısı ve niteliği değişmiş ve Yüksek Savcılar Kurulu Anayasada yerini almıştır.137.maddenin yeni şekline göre, Cumhuriyet Savcıları, idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlıdır. Cumhuriyet Savcılarının Yargıtay üyeliğine seçilmeleri dışında kalan bütün özlük işleri ve disiplin cezaları ile meslekten çıkarılmaları hakkında karar verme yetkisi Yüksek Savcılar Kurulundur. Bu kurulun kararları kesin olup, bunlar aleyhine başka bir mercie başvurulamaz. Ancak disiplin ve meslekten çıkarma cezaları ile ilgili kararların bir defa daha incelenmesini Adalet Bakanı ve hakkında karar verilen Cumhuriyet Savcısı isteyebilir.

Bu değişiklikle beraber Yüksek Savcılar Kurulunun yeni yapısı da şöyledir. Yüksek Savcılar Kurulu Adalet Bakanının başkanlığında Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca seçilen üç asıl ve iki yedek üye ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve Özlük İşleri Genel Müdüründen kurulur. Adalet Bakanı bulunmadığı zaman kurula Cumhuriyet Başsavcısı başkanlık eder. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, Adalet Bakanlığı Cumhuriyet Savcılarını geçici yetki ile görevlendirerek bu kararı ilk toplantısında Kurulun onamasına sunar. Bakanlık Merkez kuruluşunda geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak Cumhuriyet Savcılarını, muvafakatlerini alarak, atama yetkisi Adalet Bakanına aittir. Cumhuriyet savcılarının denetimi ve haklarındaki soruşturma Adalet Bakanlığı müfettişleri veya üst dereceli cumhuriyet savcıları eliyle yapılır. Yüksek Savcılar Kurulunun kuruluşu, çalışma usulleri, toplantı ve karar yeter sayısı, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca seçilecek asıl ve yedek üyelerin seçim usulleri ve görev süreleri kanunla düzenlenir. Cumhuriyet Başsavcısı, yüksek mahkemeler hâkimleri hakkındaki hükümlere tabidir.

¹⁷² Aydoğdu, s.192.

Yapılan Anayasal değişikliğin gerekçesine göre, Cumhuriyet savcılarının idare ve yargı kuruluşları içinde özel bir yeri ve önemi vardır. İdari görevleri bakımından Adalet Bakanlığına bağlı olması gereken Cumhuriyet savcılarının, yargı görevlerinin gerektirdiği teminata sahip kılınmaları da bir zorunluluktur. Bu temel düşüncelerle, Cumhuriyet savcılarının özlük işleri ile haklarındaki disiplin işlemlerinin, Adalet Bakanının Başkanlığında Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulundan seçilen 3 asıl ve 2 yedek üye ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve özlük işleri Genel Müdüründen kurulan “Yüksek Savcılar Kurulu” eliyle yürütülmesi uygun görülmüştür.

Böylece Cumhuriyet savcılarının hem Adalet Bakanlığı ile ilişkileri bir esasa bağlanmış, hem de özlük işleri ve yargı görevlerinin yerine getirilmesi bakımından gerekli teminat sağlanmışır. Yine aynı düşüncelerle, disiplin ve meslekten çıkarma cezaları dışındaki kurul kararlarının kesinliği öngörülerek hizmetin aksamaması sağlanmışır. Esasen çoğunluğu Yüksek Mahkeme üyelerinden meydana gelen bir kurulun kararlarına karşı başkaca teminat yolu düşünülmesine de ihtiyaç görülmemiştir. Disiplin ve meslekten çıkarma cezalarında ise, gerek Adalet Bakanına ve gerekse hakkında karar verilen Cumhuriyet Savcısına, bu kararın bir defa daha incelenmesini isteme hakkı tanınmışır. Bu istemin şekli ve süresi kanunla düzenlenecektir. Bakanlık müsteşarı veya Özlük işleri Genel Müdürünün izin, hastalık veya başka sebeplerle toplantılara katılamamaları halinde kendilerine vekâlet etmekte olanların bu görevi yerine getirecekleri, Yargıtay’dan seçilen asıl üyelerin yokluğunda da yedek üyelerin kurula katılacakları tabiidir. Adalet Bakanının Bulunmadığı zamanlarda ise, kurula Cumhuriyet Başsavcısı başkanlık edecektir.¹⁷³

Yüksek Hâkimler Kurulunda olduğu gibi, Anayasa Mahkemesi, Yüksek Savcılar Kurulunun kararlarına karşı başka mercilere başvurulamaz kısmını, 1977 yılında E. 1976/43, K, 1977/4 sayılı kararıyla söz konusu değişikliğin kısmını iptal etmiştir.

¹⁷³ Aydoğdu, s.193-194.

1961 Tarihli Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun, 1971Anayasa Değişikliğinden Sonraki Hali

	1961 TARİHLİ YÜKSEK HÂKİMLER KURULU	1971 TARİHLİ ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ
KURULUN YAPISI	Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununa göre hâkimlerle ilgili Yüksek Hâkimler Kurulu Savcılarla ilgili Yüksek Savcılar Kurulu bulunmaktadır. Bu kurul 3 bölüm ve genel kuruldandır.	1971 yılında yapılan değişiklikle kurul yine Yüksek Hâkimler Kurulu ve Yüksek Savcılar Kurulu olarak görev yapmakta bölümler ve genel kurul şeklinde bir yapıya sahip olmaktadır.
ÜYELERİN SEÇİMİ	Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununa göre, kurul on sekiz asıl ve beş yedek üyeden oluşur. (m.1) Bu üyelere altı asıl ve iki yedek üyesini Yargıtay Genel Kurulu, altı asıl ve bir yedek üyesini birinci sınıfa ayrılmış hâkimler, üç asıl ve bir yedek üyesini Millet Meclisi, üç asıl ve bir yedek üyesini de Cumhuriyet Senatosu seçer.(m.5). Yargıtay Genel Kurulu tarafından seçilen altı asıl ve iki yedek üye, Yargıtay Genel Kurulu üyeleri içinden seçilmelidir. Yine birinci sınıfa ayrılmış hâkimler de kendi aralarında altı asıl ve bir yedek üye seçmelidir. Yüksek Savcılar Kurulu ise Cumhuriyet Başsavcısının Başkanlığında iki Cumhuriyet İkinci Başsavcısı ve altı Yargıtay Cumhuriyet Savcısı, Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanı ile Ceza ve Tevkif evleri, Ceza ve Zat İşleri Genel Müdürlerinden teşekkül eder. Kurulun gerektiğinde Başsavcılığa ve Bakanlığa mensup üye noksanını tamamlamak üzere Yargıtay Cumhuriyet Savcılarında dört de yedek üyesi bulunur.	Yüksek Hâkimler Kurulu on bir asıl ve üç yedek üyeden kuruludur. Üyeler, Yargıtay Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından ve üye tamsayısının salt çoğunluğu ile gizli oyla seçilir Yüksek Savcılar Kurulu Adalet Bakanının başkanlığında Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca seçilen üç asıl ve iki yedek üye ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve Özlük İşleri Genel Müdüründen kurulur.
KURULUN KARARLARININ NİTELİĞİ	Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun en önemli özelliklerinden biri de ihtar ve aylıktan kesme dışındaki kurul kararlarına karşı itiraz yolunun açık olmasıdır. Ayrıca ilgililer, ihtar ve aylıktan kesme cezalarının bir defa daha incelenmesini bu kararı veren bölümden isteyebilirler.	Yüksek Hâkimler Kurulu, adliye mahkemeleri hâkimlerinin özlük işleri hakkında kesin karar verir. Bu kararlar aleyhine başka mercilere başvurulamaz. Ancak, disiplin ve meslekten çıkarma cezaları ile ilgili kararların bir defa daha incelenmesini, Adalet Bakanı veya hakkında karar verilen hâkim isteyebilir. Yüksek Savcılar Kurulunun savcılarının disiplin ve meslekten çıkarma cezaları dışındaki işlemlere ilişkin verdiği kararlar kesin olup bu kararlar aleyhine başka mercilere başvurulamaz. Anayasa Mahkemesi 1977 yılında E. 1976/43, K, 1977/4 sayılı kararıyla söz konusu değişikliğin "Bu kararlar aleyhine başka mercilere başvurulamaz" kısmını iptal etmiştir.
ADALET BAKANININ YETKİSİ	Adalet Bakanının etkisi ve yetkisi yok denecek kadar azdır. 4.maddeye göre Adalet Bakanı Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına bizzat katılabilir; ancak oylamaya katılamaz	Adalet Bakanı, gerekli gördüğü hallerde Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına başkanlık edip oy kullanabilir
KURULUN BAĞIMSIZLIĞI	Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı Genel Kurul tarafından kendi üyeleri içinden seçilmektedir. Yüksek Hâkimler Kurulu sekreterlik işlerini Adalet Bakanlığında bağımsız bir şekilde kendi eliyle yürütmektedir. Ancak ayrı bir bütçesi bulunmamaktadır.	Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı Genel Kurul tarafından kendi üyeleri içinden seçilmektedir. Yüksek Hâkimler Kurulu sekreterlik işlerini Adalet Bakanlığında bağımsız bir şekilde kendi eliyle yürütmektedir. Ancak ayrı bir bütçesi bulunmamaktadır.

2.5.1982 ANAYASASI DÖNEMİNDEKİ HÂKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU

2.5.1.1981 Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun Oluşumu ve Üyelerin Seçimi

Yüksek Hâkimler Kurulu ve Yüksek Savcılar Kurulu 14.05.1981 tarih ve 2461 sayılı kanun ile kaldırılıp, hâkim ve savcılarla ilgili ortak bir kurul olan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu oluşturulmuştur. 13.5.1981 tarih ve 3461 kanun numarası ile kabul edilen Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun bazı maddeleri 03.06.1983 tarih ve 2835 sayı ile değişikliğe uğramıştır. Burada daha fazla karışıklığa sebep vermemek için aşağıda HSYK ile ilgili mevzuat bu değişikliklere göre yazılmıştır.

HSYKK'nın 2.maddesine göre, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu; Adalet Bakanının başkanlığında, Yargıtay'dan gelen üç asıl ve üç yedek üye, Danıştay'dan gelen iki asıl ve iki yedek üye ile Adalet Bakanlığı Müsteşarından oluşur. Adalet Bakanlığı Müsteşarı aynı zamanda kurulun doğal üyesidir. Yani Müsteşar olmadığı zaman kurul toplanamadığı gibi müsteşarın imzası olmadan kurul karar da alamaz.

HSYK'nın 5. maddesine göre, 7 asıl ve 5 yedek üyesi bulunan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun üye seçimi şöyle yapılmaktadır. Yargıtay Genel Kurulunca HSYK' ya gönderilecek üç asıl ve üç yedek üye için seçim yapılmaktadır. Seçim sonucunda her üyelik için Cumhurbaşkanlığına Üçer isim gönderilmektedir. Cumhurbaşkanı bu üçer isim arasında sıralamaya bakmaksızın birer üyeyi dört yıllığına seçmektedir. Danıştay ise Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna iki asıl ve iki yedek üye göndermektedir. Danıştay Genel Kurulunca her üyelik için seçilen üçer aday arasından Cumhurbaşkanı birer üyeyi dört yıllığına seçmektedir.

HSYKK'nın 6. ve 7.maddeleri seçimlerin nasıl yapılacağını düzenlemektedir. Buna göre, "Seçimler, bu kanunda yer alan hükümlere aykırı olmamak koşuluyla Yargıtay ve Danıştay'ın salt çoğunlukla toplanan Genel Kurullarında yapılan diğer seçim işlerinde uygulanan usuller dairesinde gizli oyla yapılır. Seçim işleri dönemin sona ereceği tarihten bir ay önce bitirilecek şekilde, seçim gününün tespiti ve Genel Kurul üyelerine duyurulması, ilgili Yüksek Mahkeme Başkanınca sağlanır. Oylar, asıl ve yedek üyeler aynı oy pusulasına yazılmak suretiyle kullanılır. Seçimlerin sonucu

adayların aldıkları oylar belli edilmeksizin soyadı sırasına göre düzenlenecek liste halinde Adalet Bakanlığı aracılığı ile Cumhurbaşkanlığına sunulur. Cumhurbaşkanı, listenin sunulduğu tarihten itibaren on beş gün içerisinde yeni üyeleri seçer. Cumhurbaşkanınca seçilenlerin adları Resmi Gazete'de yayımlanır ve seçilenlere duyurulur. Seçilen asıl ve yedek üyelerin Kuruldaki görev süreleri dört yıldır. Süresi bitenler yeniden seçilebilir. Seçilen asıl ve yedek üyelerden görev süresi bitecek olanlar dört ay önce, bunun dışında herhangi bir sebeple boşalan üyelikler, boşalma tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Adalet Bakanı tarafından Yargıtay veya Danıştay Başkanlığına ya da her iki Başkanlığa bildirilir. Görev süresi tamamlanmadan boşalan üyelikler için bildirim tarihinden itibaren bir ay içinde 6. madde esaslarına göre aday gösterilir ve on beş gün içinde seçim yapılır. Seçimle gelen asıl üyeler bu görevleri süresince başka bir iş ve görev alamazlar. Bu üyelerin Yargıtay ve Danıştay'daki kadroları ile ilgileri kesilmez. Bu kanunun 22. maddesine göre verilen ek tazminatın Adalet Bakanlığınca; aylık ve sair ödeneklerinin ise kadrolarının bulunduğu kurumlarınca ödenmesine devam olunur”.

2.5.2.Kurulun Görevleri

HSYKK'nın 4 maddesi Kurulun görevlerini düzenlemektedir. Buna göre Hâkimler Ve Savcılar Yüksek Kurulunun görevleri şunlardır:

a)- Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun en başta gelen görevi, Yargıtay, Danıştay ve Uyuşmazlık Mahkemesinin askerî yargı dışından gelen üyelerinin seçimlerini yapmak.

b)- Adalet Bakanlığının bir mahkemenin veya bir hâkim veya savcının kadrosunun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlamak.

c)- Yargıtay ve Danıştay üyeleri hariç olmak üzere diğer bütün hâkim ve savcılarının, mesleğe kabul edilmesi, atanması ve nakledilmesi, geçici olarak yetkilendirilmesi, terfi etmesi ve birinci sınıfa ayrılması, meslekten çıkarılması, disiplin cezası verilmesi, görevden uzaklaştırılması gibi özlük işlemlerini yapmak.

d)- Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmektir.

2.5.3.Kurulun Toplanması, Toplantı ve Karar Yeter Sayısı

HSYKK'nın 8.maddesine göre, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna Adalet Bakanı başkanlık eder. Adalet Bakanının bulunmadığı toplantılarda Kurul, başkanlık etmek üzere seçimle gelen asıl üyeler arasından gizli oyla ve salt çoğunlukla bir başkan vekili seçer. Eğer Adalet Bakanı ile birlikte başkan vekili de bir toplantı da bulunmuyorsa o zaman Kurula, seçimle gelen asıl üyelerden en kıdemlisi başkanlık eder. Kıdem hesaplanırken Yüksek Mahkeme Üyeliğine seçilme tarihi esas alınır. Kıdemlerin eşit olması halinde Kurula en yaşlı kişi başkan vekilliği yapar.

HSYKK'nın 10 maddesine göre, Kurul; Başkanın isteği üzerine toplanır. Başkanın bulunmadığı zamanlarda Başkan vekilinin daveti üzerine, üye tamsayısı ile toplanır. Toplantı gündemi, Kurulun asıl ve yedek üyelerine toplantıdan en az bir gün önce duyurulur. İtirazları İnceleme Kurulu ise gündemleri, görüşme gününden en az yedi gün önce Kurul üyelerine gönderir. Gündem, Kurul Başkanı veya Başkan vekili tarafından işin önemine veya ivedi oluşuna göre düzenlenir. Yargıtay ve Danıştay'a mensup asıl üyelerin Başkanlık ettiği hallerde veya asıl üyelerin yokluğunda toplantı yeter sayısının sağlanması amacıyla asılların yerine, Kurula kıdem sırasına göre yedekleri katılır. Kuruldaki üyeliği, asli görevi süresince devam eden Bakanlık Müsteşarının katılmadığı toplantılarda ise kendisine kim vekâlet ediyorsa Kurul toplantılarına da o katılır. Kurul kararlarını salt çoğunlukla alır. Üyeler kabul veya ret şeklinde oy kullanırlar. Çekimser oy ret sayılır.

2.5.4. Kurul Kararlarına İtiraz

HSYKK'nın 11, 12 ve 13. maddeleri kurul kararlarına karşı itiraz ve bu itirazın nasıl yapılacağını düzenlemektedir. Buna göre, ilgililer Kurul kararlarının kendilerine tebliği edildiği tarihten itibaren, on gün içerisinde Kuruldan bu kararın bir kez daha incelenmesini isteyebilirler. Aynı zamanda Adalet Bakanı da Kuruldan kararın bir defa daha incelenmesini isteme yetkisine sahiptir. Bu halde Kurul, gerekli incelemeyi yaparak kararını verir. Kurulca yeniden incelenerek verilen karara karşı ilgililer yine tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde itirazda bulunabilirler. İtiraz; Adalet Bakanının başkanlığında, eğer Adalet Bakanı yoksa Başkan vekilinin başkanlığında asıl ve yedek üyelerden oluşan, itirazları inceleme kurulunca incelenerek sonuçlandırılır. Bu Kurulun toplantılarına Başkan hariç en az sekiz üyenin katılması ve kararın, katılanların

çoğunluğu ile alınması şarttır. İtiraz üzerine verilen karar kesindir. Bu karar hakkında başka bir idari ya da kaza- i mercie başvurulamaz. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile İtirazları İnceleme Kurulu; Disiplin cezalarının uygulanmasında ve itirazların incelenmesine ilişkin kararlarında; hâkimlik ve savcılığın şeref ve itibarını korumak ve kamu yararını her düşüncenin üstünde tutmak ilkelerini ve ilgili hâkim ve savcının leh ve aleyhindeki delillerin serbestçe takdirinden edinilen vicdani kanaatini esas alır.

2.5.5.Kurulun Bağımsızlığı

HSYKK ‘nın 3. maddesi Kurulun bağımsız olduğunu belirtmektedir. Ancak hemen göze batan husus bağımsız bir kurul kendi başkanını seçebilecekken Hâkimler ve savcılar yüksek kuruluna her zaman Adalet Bakanı Başkanlık eder. Yani kurul üyeleri hiçbir zaman başkan seçemezler. Bir başka bağımsızlığa aykırı durum ise kurul çalışmalarını Adalet Bakanlığı binasında yapmakta, kendine ait binası ve bütçesi olmamakta, kurulun sekreterlik işlemleri Adalet Bakanlığı personeline yapılmaktadır.

2.5.6.Hâkim ve Savcıların Tarafsızlığı

Yine HSYKK’nın 14 ve 15 maddeleri hâkim ve savcılarının tarafsızlığını düzenlemektedir.

Buna göre, “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkan ve Üyeleri ile yedek üyeleri, İş kendisi ile ilgili ise, ilgilinin, evlilik bağı kalmasa bile karı veya kocası, nesepten veya sebepten usul veya fûru veya onunla evlat edinme bağı veyahut ilgili ile aralarında ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) sebepten veya evlilik sona ererse dahi ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) sebepten civar hısımlığı olursa, aynı işte tanık olarak dinlenmiş, bilirkişilik, hâkimlik veya savcılık yapmış yada daha önce işin soruşturulması ile görevlendirilmiş ise, ilgili ile aralarında bakılan işe esas olan olaydan önce açılmış bir dava varsa, Kurula katılamazlar ve herhangi bir şekilde işe bakamazlar. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanı, üyeleri ve yedek üyeleri işe bakamama hallerinde ve ilgili ile arasında bir husumet veya tarafsızlıklarını şüpheye düşürecek önemli bir halin mevcut olması durumunda, kendiliklerinden işi görmekten çekilebilecekleri gibi ilgili tarafından da ret olunabilirler. Reddin, inceleme başlamadan veya ret sebebi daha sonra meydana gelmiş ise, öğrenilmesinden başlayarak on beş gün içinde ve her halde karar verilmeden önce yapılması lazımdır. Ret isteği, reddi istenen

üye yerine yedeğinin kurula katılmasıyla incelenerek sonuçlandırılır. Kurulun toplanmasına engel olacak sayıda üye reddine ilişkin istekte bulunulamaz. Ret isteği üzerine Kurulun verdiği kararlara karşı esasla birlikte, itirazları inceleme kuruluna itiraz olunabilir”.

2.5.7.Hâkimlik ve Savcılık Teminatı

1982 Anayasasınının 139. maddesine göre, “ Hâkimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamazlar”. HSYKK’nın 20. maddesine göre, “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, hâkim ve savcılarını hizmetin gereği olarak sürekli görev yerlerinin dışındaki bir yargı çevresinde veya aynı yerde geçici yetki ile görevlendirmeye yetkilidir. Sürekli görev yerlerinin dışındaki geçici yetki ile görevlendirmelerde hâkim ve savcı ayırımı gözetilmez. Kendi yargı çevresi dışında geçici yetki ile görevlendirilenler o yerde dört aydan fazla çalıştırılmaz. Ancak, bu süre kendi istekleri veya hizmet gerekleri gözetilerek iki ay daha uzatılabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, hizmetin aksamaması için Adalet Bakanı, kadro durumu müsait bulunan bir yargı çevresindeki hâkim veya savcıyı ihtiyaç duyulan başka bir yargı çevresinde görev yapmak üzere geçici olarak yetkili kılabilir. Bu takdirde verilen karar, kurulun ilk toplantısında onaya sunulur. Geçici yetkili olarak görev yapan hâkime veya savcının Kurulca değiştirilmesi halinde Kurulun yetkili kılacağı hâkim veya savcının gidip göreve başlamasına kadar, önceki yetkilinin yapmış olduğu işlemler geçerlidir. Hâkim ve savcılarının muvafakatleri ile Bakanlık hizmetlerinde geçici olarak görevlendirilmesi, doğrudan doğruya Adalet Bakanı tarafından Kurulun kararı olmaksızın yapılır. Bunlar hakkında ikinci fıkradaki süre hükmü uygulanmaz”.

2.5.8. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu İle İlgili Eleştiriler

HSYK ile ilgili tartışmalar kurulun oluşumundan günümüze kadar devam etmektedir. Bu eleştirileri birkaç başlık altında toplamak mümkündür.

2.5.8.1.Kurulun Hukuki Niteliği ve Yapısı İle İlgili Değerlendirme

Kurul kararlarının yargısal denetime tabi olmaması, kurulun hukuki niteliği ile ilgili tartışmaları da beraberinde getirmiştir. 1961 Anayasasının 144.maddesi ve 1982 Anayasasının 125.maddesine göre idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır. Yine 1982 Anayasasının 36. maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesi hak arama özgürlüğünden bahsetmektedir. Bu maddelere göre “ Her vatandaş meşru yollardan faydalanmak şartıyla yargı mercileri önünde davacı olarak iddia ve savunma ile adli yargılanma hakkına sahiptir.” Ancak 1982 Anayasası kurul kararlarına karşı yargı yolunu istisnasız ve sert bir şekilde kapatmıştır¹⁷⁴. Bu durumda hâkim ve savcılar, evrensel olan ve en temel insan haklarından sayılan hak arama hürriyetinden yoksun olmaktadır¹⁷⁵.

1961 Anayasası ile kurulan Yüksek Hâkimler ve Yüksek Savcılar Kurulu kararlarına karşı Danıştay’da dava açılabilirdi. 1971 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile bu kurulların kararlarının kesin olduğu ve bu kararlar aleyhine başka mercilere başvurulamayacağı hükmü getirilmiş olup hem kurul kanununda hem de Danıştay Kanununda değişiklik yapılmıştır. Ancak Anayasa Mahkemesi 1977 yılında “ Başka mercilere başvurulamaz” ifadesini iptal edince kurulun kararlarına karşı tekrar Danıştay’da dava açma imkânı doğdu Ancak 1981 yılında çıkarılan ve 1982 Anayasasınca da benimsenen 2461 Sayılı HSYK Kanunu, bu kurulun kararlarına karşı yargı yolunu tekrar kapatmıştır¹⁷⁶.

Hemen şunu da belirtmekte yarar var. 1971 yapılan değişiklikte Yüksek Hâkimler Kurulu, adli hâkimlerin özlük işleri hakkında kesin karar vermektedir. Disiplin ve meslekten çıkarma cezaları ile ilgili kararların bir defa daha görüşülmesini Adalet Bakanı veya ilgili hâkim isteyebilmekteydi¹⁷⁷.

Kurulun kararlarının yargı denetimine kapalı olmasının sebebi, 1982 Anayasasının 159.madde gerekçesinde, şöyle açıklanmıştır. “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulmuş ve görevini bu esaslar dâhilinde yapmakla görevlendirilmiştir. Kurulun

¹⁷⁴ Ahmet Kemal Kumkumoğlu, *2010 Anayasa Değişikliği Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayın evi, Ankara 2010, s.108.

¹⁷⁵ Fendoğlu, s.198.

¹⁷⁶ Şeref Gözübüyük, *Yönetmelik Yargı*, (30 Baskı), Turhan Kitabevi Ankara 2010, s.106.

¹⁷⁷ Burhan Kuzu, *1982 Anayasasının Temel Nitelikleri ve Getirdiği Yenilikler*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1990, s.154.

çoğunluğu hâkimlik teminatına haiz olanlardan meydana gelmektedir. Kurulun kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulmasına gerek duyulmamıştır¹⁷⁸.

Gözler' e göre, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, idari bir organ olduğundan, kararları da idari işlem niteliğindedir. Bu yüzden kararları normal olarak idari yargının denetimine tabi olması gerekirdi¹⁷⁹.

Özbudun' a göre de kurul, üyelerinin çoğunluğu hâkimlerden oluşmakla beraber esas işlevi itibariyle idari bir organdır. Kurulun yaptığı işlemde açıkça idari işlem niteliği taşımaktadır. Bundan dolayı bu işlemlere karşı yargı yolunun açık olması gerekirdi¹⁸⁰.

Gözübüyük de, yapısı ve görevleri gereği idari bir organ olan HSYK kararlarına karşı yargı yolunun kapalı olmasının hukuk devleti anlayışı ile bağdaşmasının mümkün olmadığını belirterek, idari bir organın yüksek yargıçlardan oluşmasının aldığı idari kararların yargı denetimi dışında bırakılması için yeterli bir neden olmadığına işaret etmektedir¹⁸¹.

Kardaş ise Adalet Bakanı ve aynı zamanda bir devlet memuru olan müsteşarın kurulda bulunmalarının kurula idari bir nitelik verdiğini belirtmekte, Kuruldaki çoğunluğun hâkimlerden oluşmasının da bu idari niteliği değiştirmedğini savunmaktadır. Çünkü Kurulun yargıç üyeleri bu görevi zaten ikincil bir görev olarak yapmaktadırlar¹⁸².

Selçuk'a göre Kurul kararları yönetsel niteliktedir. Her yönetsel işlem gibi yargı denetimine tabi olmaları kuraldır. Bu kural Anayasanın bir gereği (md.125) ve hak arama özgürlüğünün bir sonucudur(md.36). Ayrıca Kurulda yer alanların çoğunun yüksek yargı organlarından gelen hâkim niteliğinde olması işlemin özünü değiştiremez; onu yargı kararına dönüştüremez. Bir işleme karşı yargı yolunun açılıp açılmaması gerektiğinin, orada görev yapanların mesleki nitelikleri değil; yapılan o işlemin özü belirler¹⁸³.

¹⁷⁸ Aydoğdu, s.505; Yüzbaşıoğlu, (2003), s, 21.

¹⁷⁹ Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, 857; Yavuz Sabuncu, *Anayasaya Giriş*, İmaj Yayın evi, (12.baskı), Ankara 2006,s.305.

¹⁸⁰ Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara 2000, s.35; Kuzu, s.155.

¹⁸¹ Gözübüyük, *Yönetsel Yargı*, s.106.

¹⁸² Ümit Kardaş, *Türk demokrasisinin Geleceği Yargı Reformuna Bağlı*, Zaman Gazetesi,(22 Haziran 2007).

¹⁸³ Selçuk, s.236

Yılmaz'a göre, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Anayasasının yargı bölümünde düzenlemekle birlikte idare bütünlüğü içerisinde olan idari bir kurul olup işlemleri de idari işlem niteliğindedir. Yargı organının ihtiyaç duyduğu bir takım idari işlemler bur kurul tarafından yerine getirilmektedir. Dolayısıyla bu Kurul yargı organına dâhil değildir. Sadece yargının ihtiyaç duyduğu idari işlevleri yerine getiren bir kuruldur¹⁸⁴.

Tanör ve Yüzbaşıoğlu ise durumu vahim olarak nitelemektedirler. Yazarlara göre, bu kurulun hâkimlerin özlük hakları konusunda yetkili bir idari organ olduğu ve kararlarının da idari karar niteliğinde olduğu konusunda ne doktrinde ne de içtihadı hukukta hiçbir kuşku yoktur. Zaten Anayasa Mahkemesi, 1977 yılında Yüksek Hâkimler kurulu kararlarına karşı “başka mercilere başvurulamaz” ifadesini, insan hakları ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmadığı gerekçesiyle iptal etmiştir. Netice itibariyle Anayasamızda da yer alan insan hakları ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayan böyle bir hükmün Anayasadan çıkarılması gerekmektedir¹⁸⁵.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun kararlarının yargısal denetime tabi olmaması, hukuk devletine iki şekilde darbe vurmaktadır. Çünkü Yargıya ilişkin bu denli önemli görevleri olan idari bir kurulun işlemlerinin yargı denetimi kapsamından çıkarılmış olması, sadece hak arama hürriyetini sınırlamak bakımından değil, yargı bağımsızlığına gölge düşürmesi bakımından da hukuk devleti ilkesinden önemli bir sapmadır. Bu durum açıklanması güç bir çelişkiyi ifade etmektedir. Başka bir kamu görevlisin hak arama konusunda teminatı olan hâkimleri, söz konusu kendileri olunca bu teminattan yoksun bırakmak, yargı güvencesi olmayan bir yargı bağımsızlığı yaratmaktan öte bir şey değildir¹⁸⁶.

Ünal, yukarıdaki yazarların aksine, kurul kararlarına karşı Danıştay'a başvurma yolunun kapalı olmasının mantıklı olduğunu savunmaktadır. Ünal'a göre Kurul kararlarının, kurulun üyelerini seçtiği Danıştay tarafından denetime tabi tutulması yargıdaki hiyerarşi anlayışına ters düşmekte ve istenilen sonucu da vermemektedir. Böyle bir durumda HSYK, Danıştay üyelerini seçerken kendi düşüncelerini yansıttacak

¹⁸⁴ Hasan Yılmaz, *Türkiye'nin Yargı Bağımsızlığına İlişkin Sorunları*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2009, s.96.

¹⁸⁵ Tanör, Yüzbaşıoğlu, s.435.

¹⁸⁶ Yılmaz, s.108.

üyeleri seçme eğiliminde olacaktır¹⁸⁷. Ayrıca kurul kararlarına karşı yargı yolunun tam olarak kapalı olduğu söylenemez. Çünkü kurul kararlarına karşı, yüksek hâkimlerden oluşan ve bağımsız bir mahkeme niteliğinde olan itirazları inceleme kuruluna başvurmak mümkündür. İtirazları inceleme kurulu asıl ve yedek üyelerin tümünün katılımıyla toplanıp basit çoğunlukla karar verdiği için yürütme organının temsilcileri olan Adalet Bakanı ve Müsteşarın etkinliği de zaten azdır¹⁸⁸.

Ünal' savunduğu görüşe karşı çıkan bir yazara göre, bir karara itiraz olanağının tanınması yargı denetimine olan ihtiyacı azaltmaz. Yine Ünal'ın belirttiği İtirazları İnceleme Kurulu, daha önce kararı verenlerin oluşturduğu bir kurul olmakta ve yargı denetiminin doğurduğu eksikliği giderememektedir¹⁸⁹.

Kanımızca HSYK kararlarının yargısal denetime kapalı olması, Ünal'ın yukarıda belirttiği gibi salt yargıdaki hiyerarşinin bozulmaması veya yargı bağımsızlığının zedelenmemesi amacını taşımamaktadır. Çünkü madde gerekçesinde kuruldaki kişilerin çoğunluğunun zaten yüksek hâkim olduklarından bahsedilmekte ve verdikleri kararların ayrıca incelenmesine gerek duyulmadığı belirtilmekte ve böylece hem HSYK tarafından yargıdaki diğer hâkim ve savcılar baskı altına alınmakta hem de siyasi iktidarlar tarafından HSYK baskı altına alınmaktadır.

2.5.8.2 Adalet Bakanı ve Müsteşarının Kurul Üyesi Olması

1982 Anayasasının 159.maddesine göre, Adalet Bakanı HSYK' nın başkanı, Adalet Bakanlığı Müsteşarı da kurulun doğal üyesidir. Bu durum özellikle yargının siyasallaşması ve yargı bağımsızlığı ilkesinin zarar göreceği gerekçesiyle eleştirilmektedir.

Buradaki değerlendirmeyi iki şekilde ele almak mümkün olabilir. Çünkü bazı yazarlar Bakan ve Müsteşarın kurulda bulunmalarının abartıldığı kadar endişe verici olmadığını ileri sürerken; karşıt görüşteki diğer yazarlar ise bu durumun yargı bağımsızlığını zedeleyeceğini öne sürmekte ve bu durumu HSYK ile ilgili nerdeyse temel sorun olarak değerlendirmektedirler.

¹⁸⁷ Ünal, s.90.

¹⁸⁸ Ünal, s.91.

¹⁸⁹ Yılmaz, s.109.

Ünal'a göre, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunda yürütme organının temsilcilerine karşı, yargı erki lehine az bir çoğunluk vardır. Oylardan birini kendi tarafına çekebilen siyasi bir iktidar hukuk devletinin temel ilkelerinden olan yargı bağımsızlığını etkisiz hale getirebilir. Bu durum kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırıdır¹⁹⁰.

Ancak Ünal' a göre, Adalet Bakanına karşı duyulan bu aşırı güvensizlik abartılmakta ve makul gerekçeden yoksun olmaktadır. Adalet Bakanı her ne kadar yürütmenin bir üyesi olsa da bakanlık teşkilatı diğer bakanlıklardan farklı olarak fiilen hâkimlik ve savcılık yapmış, aynı zamanda yargı bağımsızlığının hassasiyetinin bilincinde olan kişilerden oluşmaktadır. Ayrıca Parlamenter Demokrasiler açısından bakanın siyasi kişiliği de gayet normaldir. Bakanın illaki yetkilerini kötüye kullanacağı, bakanlık teşkilatında çalışan kişilerin hukukçu olmalarına rağmen adaletten uzaklaşacakları sonucunu çıkarmak çok doğru bir yaklaşım değildir¹⁹¹.

Yargı mekanizmasının doğru ve eksiksiz bir şekilde çalışmasından sorumlu olan Adalet Bakanı, yargı ile ilgili oluşabilecek sorunların kendi geleceğini tayin etme konusunda etkili olacağına da bilincindedir. Dolayısıyla siyasi bir kişiliği olsa da bakan kendi geleceği için de olsa kamuoyunda sıkıntı yaratabilecek bir adalet politikası izleme taraftarı olmayacaktır¹⁹².

Karşılaştırmalı hukukun verileri dikkate alındığında gelişmiş demokrasileri gelişmiş batı ülkelerinin çoğunda bu tür kurullarda Adalet bakanının bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla HSYK' da sırf Adalet Bakanı ve müsteşarının bulunmasının yargı bağımsızlığı ilkesini zedeleyeceğini söylemek abartılı bir iddia olmaktadır¹⁹³. Bir defa kurul yedi kişiden oluşmaktadır. Bakan ve müsteşar dışındaki diğer üyeler bağımsız hâkim niteliğinde olan kişilerden kurul kararlarını oy çokluğuyla aldığına göre bakan ve müsteşarın oyu ağır basmaz. Ayrıca Adalet Bakanı ülkedeki adalet politikasının yürütülmesi ve adalet hizmetlerinin iyi işlemesinden sorumludur. Adalet hizmetlerinde aksaklık olduğu zaman bunun hesabını verecek olan bağımsız hâkimler değil bakanın kendisidir. Dolayısıyla böylesi sorumluluk altına girmiş bir kişinin bu kurulda olması yadırganacak bir durum değildir¹⁹⁴.

¹⁹⁰ Ünal, s.85.

¹⁹¹ Ünal, s.93.

¹⁹² Ünal, s,93.

¹⁹³ Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.855.

¹⁹⁴ Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, s.857.

Yüksek yargı kurullarının yapısı ve yetkileri ile ilgili uluslararası belgelerde, tarafsızlık, bağımsızlık, hesap verebilirlik, etkinlik, şeffaflık, demokratik meşruiyet, geniş tabanlı katılım, farklı kategorilerden üye atanması gibi çok önemli standartların geliştirildiğini savunan bir başka yazar da Türkiye’de HSYK ’ nın yapısının, demokratik ülkelerdeki ve uluslararası belgelerdeki standartlardan önemli ölçüde saptığını belirtmektedir. Dolayısıyla adalet hizmetinden sorumlu olan bakanın ve bakanlık müsteşarının kurulda bulunmalarının esas sorun olmadığını savunmaktadır¹⁹⁵.

Yine karşılaştırmalı hukukun verilerini kullanarak değerlendirmede bulunan bir başka yazar da, Batı demokrasilerinde benzer kurullarda adalet bakanının bulunduğu gibi, hâkim olmayan ve yargı organları tarafından atanmayan kişilerin de mevcut olduğunu belirterek, kurulun bağımsız olmadığı konusundaki eleştirilerin bakan ve müsteşarın kurulda yer almalarına dayandırılmasının isabetli olmadığını söylemektedir¹⁹⁶. Aynı yazara göre, bakan ve müsteşarın kurulda bulunmaları, kurul üzerindeki yürütme etkisini artırıcı bir faktör olsa da esas bağımsızlığa gölge düşüren durum, kurulun çalışma biçimi ve uygulamadan kaynaklanan sorunlardır¹⁹⁷.

Yılmaz da benzer bir görüşü savunarak Adalet Bakanı ve müsteşarın kurulda bulunmalarına körü körüne karşı olmadığını belirtmekte, mevcut asimetrik, dengesiz yapıya birde bakan ve müsteşarın Kuruldaki varlığının eklenmesinin sorunu daha da derinleştirdiğini ifade etmektedir¹⁹⁸.

Yine Yılmaz’a göre, bütün eleştirilere rağmen yargı ile ilgili sorunlar, bakan ve müsteşarın Kurulda bulunmalarından kaynaklanmamaktadır. Yargı ile ilgili sorunlar bakan ve müsteşarın Kuruldaki varlıkları ile özdeşleştirilmekte ve çoğu zaman bu ayrıntı yüzünden büyük resme bakma gereği ihmal edilmektedir¹⁹⁹.

Kurulda Adalet Bakanı ve müsteşarın bulunmalarının yargı bağımsızlığına gölge düşürdüğünü belirten yazarlara göre, böyle bir kurulun Adalet Bakanlığına bağlanması ve bakan ve müsteşarın kurulda bulunmaları yargı bağımsızlığı açısından bir çelişki arz etmektedir²⁰⁰. Yine bu kurulda bakan ve müsteşarın bulunması, hâkim ve savcıların

¹⁹⁵ Atar, s.292.

¹⁹⁶ Tanör, Yüzbaşıoğlu, s.434.

¹⁹⁷ Tanör, Yüzbaşıoğlu, s.434.

¹⁹⁸ Yılmaz, s.101.

¹⁹⁹ Yılmaz, s.102.

²⁰⁰ Dursun, s.60;Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, s.276.

özlük hakları ve diğer adli sorunların çözümü konusunda, kurulun yürütmenin etkisinden, siyasi çıkar ve politiklardan uzak tutulamayacağı savunulmaktadır²⁰¹.

Duran'a göre Adalet Bakanının kurula başkanlık etmesi ve müsteşarın da üye olması yürütmenin yargı üzerindeki etkisini göstermek için yeterlidir. Ayrıca Cumhurbaşkanının Yargıtay ve Danıştay'dan gelen üçer aday arasından birisini seçmesi bu etkiyi zaten pekiştirmektedir²⁰².

Ancak şunu belirtmekte yarar var. Cumhurbaşkanının buradaki seçimi kendi inisiyatifi olarak değerlendirilmemeli çünkü Cumhurbaşkanı yüksek yargının kendi adaylarından birini seçmektedir. Cumhurbaşkanı seçim sürecinin sadece sonunda yer almakta ve bir şekilde sadece yapılan işlemi onaylamaktadır²⁰³.

Kardaş ise Bakan ve müsteşarın Kurulda bulunmalarının yargı bağımsızlığı açısından sakıncalı olduğunu düşünen yazarlardandır. Kardaş' a göre, Kurul, hâkim bağımsızlığı açısından önemli bir yetkiyi kullandığından, yürütmenin bir temsilcisi olan Adalet Bakanın Kurulun başkanı olması son derece sakıncalıdır. Çoğulcu demokratik sistemle yönetilen birçok ülkede bu yetkinin Parlamento, Yargıtay, Yüksek Hâkimler Kurulu gibi organlara verildiği gözlemlenmektedir. Dolayısıyla ülkemizde ise Adalet bakanının başkanı olduğu Kurul hâkimlerin hem atamalarında hem yükselmelerinde etkili bulunmaktadır. Bu düzenlemenin hâkim bağımsızlığı ilkesi ile bağdaşmadığı açıktır²⁰⁴.

Hakyemez de Adalet Bakanı ve Adalet Bakanlığı Müsteşarının kurulda yer almalarının yargı bağımsızlığı açısından sakıncalı olduğunu düşünmektedir. Hakyemez' e göre, oyçokluğu ile karar alan HSYK' da diğer beş üyenin oyuyla Adalet Bakanı ve müsteşarın oyunun etkisi bertaraf edilebilir ama yine de, yürütme organı üyesi olan ve dolayısıyla siyasal kimliği bulunan bir kişi olarak Bakanın ve onun adına Adalet Bakanlığında önemli yetkiler kullanabilen Bakanlık Müsteşarının Kurulda yer almaması gerekir. Çünkü 1982 Anayasasının yürürlüğe girmesinden bu yana Adalet Bakanının

²⁰¹ İlker Hasan Duman, *Uygulamalı ve Karşılaştırılmalı Türk Anayasa Hukuku*, 1 Baskı, Gaye Yayınları, İstanbul 1985 s. 267.

²⁰² Duran, s.78.

²⁰³ Yazıcı, Serap, *Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkinliği*, Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2009, s.97.

²⁰⁴ Kardaş,2007.

HSYK çalışmalarında etkisini hissettirdiği değişik örnekler, yargının oluşumu ve işleyişi açısından bu hususun ne derece ciddi sorunlara yol açtığını göstermektedir²⁰⁵.

Selçuk'a göre, ise Adalet Bakanının Kurulun başkanı olması ve onun emrindeki müsteşarın da Kurula üye olması, Kurul ile ilgili yapılan bütün işlemlerin bu iki kişinin elinde olmasına neden olmaktadır. Müsteşarın yerine geçecek yedek üye olmadığından Kurulun toplanabilirliği kuşkuludur. Kurulun Yargıtay ve Danıştay'tan gelen asıl ve yedek üyelerini seçen Cumhurbaşkanı Kurulun oluşumu hakkında çoğu zaman Bakan ve müsteşara danışmaktadır. Yargıdan gelen üyelerin danışman durumunda olduğu ve müsteşarı olmazsa olmaz yapan bir kurulun bağımsızlığı aldatmacadan başka bir şey değildir²⁰⁶.

Avrupa komisyonunun 2006 Türkiye ilerleme raporunda, yargıyı düzenleyen temel kurum olarak HSYK' nın ayrı bir binasının, bütçesinin ve sekreteryasının olmamasının yargı açısından bir sorun oluşturduğu ifade edilmiş, ayrıca bu kurulda bakan ve müsteşarın bulunmalarının, hâkimlerin kararlarını ve mesleki geleceklerini etkileme konusunda yürütmeye bir avantaj sağladığı belirtilmiştir²⁰⁷.

2.5.8.3.Kurul İle İlgili Diğer Sorunlar

HSYK 'nın, mali açıdan özerk olmaması, ayrı bir sekreteryasının olmaması, üyelerin eski görevleriyle ilişkilerinin kesilmemesi de eleştiri konusu yapılmıştır.

HSYK 'nın özerk bütçesi, kendine ait bir binası, ayrı bir sekreteryasının olmaması ve bu işlerin Adalet Bakanlığı memurlarınca yapılması, bu kurulu bakanlık merkez örgütünün herhangi bir biriminden farksız kılmaktadır. Esas bağımsızlığa gölge düşüren durum da budur²⁰⁸. Yine kurulun Yargıtay'dan ve Danıştay'dan gelen beş üyesinin kuruldaki varlıklarının ek görev niteliğinde olması, bunların Yargıtay' da ve Danıştay'daki görevlerine devam etmeleri kurulun çalışma düzeniyle ilgili bir başka olumsuzluktur. Çünkü hâkim üyelerin asıl görevleri nedeniyle eski dosyaları

²⁰⁵ Şevki Hakyemez, *Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları*, Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları, Ankara 2010 s. 61.

²⁰⁶ Selçuk, s.228.

²⁰⁷ Avrupa Komisyonu Genişleme Genel Müdürlüğü 2006 Yılı Türkiye İlerleme Raporu, s.56, (8 Kasım 2006), Erişim tarihi: 15 Aralık 2010. http://www.abgs.gov.tr/files/Duyurular/Turkiye_Ilerleme_Rap_2006.pdf

²⁰⁸ Nevin Ünal Özkorkurt, "Yargı Bağımsızlığı Açısından Osmanlı'da ve Günümüz Türkiye'sinde Yargıya Genel Bir Bakış", *AÜHF*,57(1), 2008, s.238; Tanör, Yüzbaşıoğlu, s.434.

incelemeye, bilmeye ve kararların oluşumuna yeterli katkıyı sağlamaya yeterli zamanları ve imkânları olmadığından, kurulun karar taslakları ve bunlara dayanak olan bilgiler bakanlık görevlerince hazırlanmakta ve kurul üyelerine de “şekil onay makamı” rolü düşmektedir²⁰⁹.

Kurul üyelerinin Danıştay’ da ve Yargıtay’daki görevleriyle organik bağlarının devam etmesi durumu, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununda 21.07.1999 tarih ve 4413 sayı ile yapılan değişiklikle son bulmuştur. Söz konusu değişikliğe göre, seçimle gelen asıl üyeler kuruldaki görevleri süresince başka hiçbir görev alamayacaklardır.

Kurulun bağımsız bir kurum olması bir yana, özerkliğinden bile bahsedebilebilmesi için en azından kurulun, özerk bütçeye, ayrı bina ve sekreteryaya ya sahip olması gerekirdi. Dolayısıyla bu özellikler olmadığından kurulun Adalet bakanlığına bağlılığı ve bağımlılığı iyice pekişmektedir²¹⁰.

2.5.9.Yüksek Hâkimler Kurulu İle Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Arasındaki Farklar

1961 Anayasasına dayanan Yüksek Hâkimler ve Yüksek Savcılar Kurulu ile 1982 Anayasasındaki Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu arasındaki en önemli fark anlaşılacağı üzere üyelerin seçimi ile ilgilidir.1961 Anayasası ile kurulan Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunun ilk şekline göre, kurul on sekiz asıl ve beş yedek üyeden oluşur. Bu üyelerden altı asıl ve iki yedek üyesini Yargıtay Genel Kurulu, altı asıl ve bir yedek üyesini birinci sınıfa ayrılmış hâkimler, üç asıl ve bir yedek üyesini Millet Meclisi, üç asıl ve bir yedek üyesini Cumhuriyet Senatosu seçer. Özellikle Yüksek Hâkimler Kuruluna yasama meclislerince üye seçilmesi usulü beklenen faydaları sağlamaması, bu konuda parti faktörlerinin etkili olması ve çoğu zaman seçimlerin gecikmesi gibi nedenlerle 1971 yılında yeni bir sistem benimsenmiştir²¹¹.11 Asıl ve 3 yedek üyeden meydana gelen yeni kurulun bütün üyeleri, Yargıtay Genel Kurulunun kendi üyeleri arasından üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla seçileceği hükme bağlanmıştır. Bütün üyelerin seçiminin Yargıtay’ a bırakılmasıyla, Yüksek Hâkimler

²⁰⁹ Tanör, Yüzbaşıoğlu, s.434.

²¹⁰ Kumkumoğlu, s.109.

²¹¹ Ergün Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Yetkin Yayınları, (8.Baskı), Ankara 2005, s.360.

Kurulunun her bakımdan bağımsızlığa kavuşacağı ve hâkimlerin bağımsızlığının da en etkili biçimde garanti altına alınmış olacağı düşünülmüştür²¹².

1982 yılındaki HSYK da ise üyeler Yargıtay ve Danıştay genel kurullarınca seçilmektedir. Ayrıca Adalet Bakanı kurulun başkanı müsteşar da kurulun doğal üyesi olmaktadır. Böylece kurulun iki üyesi yürütme organından gelmekle beraber 1971 yılındaki saf kooptasyon sisteminden de vazgeçilmiş olmaktadır.

1961 Anayasasına göre Yüksek Hâkimler Kurulu, ancak adliye hâkimlerinin özlük işleri hakkında karar vermeye yetkili iken, HSYK hem adli hâkim ve savcılar hem de idari hâkim ve savcılarının özlük işleri konusunda yetkili olmaktadır²¹³.

Yine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Yüksek Hâkimler Kurulu arasındaki bir fark da hâkimlerin denetimi ve haklarında soruşturma yapılması konusudur. 1961 Anayasasında, 1971 yılında 1488 sayılı kanunla yapılan değişiklik sonucu, hâkimlerin denetimi ve haklarındaki soruşturma, Yüksek Hâkimler Kuruluna bağlı ve sürekli olarak görevli müfettiş hâkimler eliyle yapılır. Müfettiş hâkimler, hâkim ve Cumhuriyet savcılarını ile bu meslekten sayılanlar arasından Yüksek Hâkimler Kurulunca atanır. 1982 Anayasası (m.144) ise hâkim ve savcılarının denetimini Adalet Bakanlığı bünyesindeki adalet müfettişlerine bırakmıştır.²¹⁴ Aslında bu soruşturmanın Danışma Meclisi Anayasa Metninde de mevcut olduğu gibi Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından atanan müfettişlerce yapılması Anayasanın benimsediği sisteme ve hâkimlik teminatına daha uygun olurdu²¹⁵.

Her ne kadar bu sistemde denetim ve soruşturma adalet bakanlığı müfettişlerince yapılsa bile her türlü disiplin cezası yine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından verilmektedir. Yine de soruşturma safhası nihai kararı etkileyeceği için, böyle bir soruşturmanın siyasi niteliği olan Adalet bakanlığı müfettişleri yerine kurula bağlı müfettişler eliyle yapılması bazı endişeleri de gidermiş olurdu²¹⁶.

²¹² Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara 2005, s.360.

²¹³ Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara 2005, s.362.

²¹⁴ Aydoğdu, s.484-485.

²¹⁵ Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara 2005, s.363.

²¹⁶ Kuzu, s.155; Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara 2005, s.363.

Yüksek Hâkimler Kurulu ile Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu arasındaki bir diğer fark da kurul kararlarına karşı yargı yolunun açık olup olmaması durumudur. 1971 yılı değişikliğine kadar Yüksek Hâkimler Kurulunun ihtar ve aylıktan kesme cezası dışındaki kararlarına karşı hem kurula itiraz hakkı vardı hem de hâkimlerin Danıştay'a başvurma hakkı saklıydı. Yukarıda da bahsedildiği gibi önce 1971 yılında Anayasa değişikliği ile kurul kararlarına karşı yargı yolu kapatılmış ve daha sonra da 1977 yılında Anayasa Mahkemesi söz konusu değişikliği iptal etmiştir. Neticede Yüksek Hâkimler Kurulu kararlarına karşı yargı yolu açıkken, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararlarına karşı yargı yolu açık değildir²¹⁷.

1982 Anayasası, 1961 Anayasasında olmayan bir yetkiyi de Adalet Bakanına vermiştir. Buna göre Adalet Bakanı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun ilk toplantısında onaya sunulmak üzere, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde hâkim ve savcılar geçici yetki ile görevlendirebilir.(m.159)Danışma Meclisi metninde de mevcut olan bu durumun hâkimlerin bağımsızlığı ve teminatı açısından bazı sakıncalara sahip olacağı da açıktır. Çünkü her ne kadar geçici bir görevlendirme varsa da bunun ne kadar süreceği önceden tahmin edilemez²¹⁸.

Yine 1961 Anayasasına göre Yüksek Hâkimler Kurulu üyeleri, görevleri süresince başka bir görev alamazlarken, 1982 Anayasasında 21.07.1999 değişikliğine kadar, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerinin kurulda yaptıkları görev ek görev niteliğindedir. Dolayısıyla kurul üyelerinin eski görevleriyle ilişkileri devam etmektedir. Ancak bu durum 1999 yılında üyelerinin üyelik süresince başka bir görev almayacakları şeklinde değiştirildi. Nihayet dikkat çeken bir başka fark da Adalet Bakanının Kuruldaki durumuyla ilgilidir. 1961 Anayasası 143. Maddesinin ilk şekline göre Adalet Bakanı gerekli gördüğü zaman kurul toplantılarına katılabilir ancak oylamaya katılamaz. Yani kurul başkanını kendisi seçebilmektedir. 1971 yılı değişikliği sonucu Adalet Bakanı, oylamaya da katılabilir. Madde gerekçesine göre eğer Adalet Bakanı gerekli gördüğünde kurula katılıp başkanlık yapabiliyorsa doğal olarak oy da kullanabilmelidir. 1982 Anayasasına göre, Adalet Bakanı kurulun başkanı, müsteşar da

²¹⁷ Özbudun, Türk Anayasa Hukuku, Ankara 2005, s.363.

²¹⁸ Kuzu, s.156.

kurulun doğal üyesi olarak oy kullanabilmekte ve böylece kurulun iki üyesi yürütme organından gelmektedir²¹⁹.

Son olarak Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Yüksek Hâkimler Kurulu arasındaki farklardan biri bu kurulların üye sayısı ile temsil ettikleri kesim arasındaki orantıdır. 2009 Avrupa Birliği ilerleme raporuna göre, 1 Mayıs 2009 itibariyle Türkiye’de 7081 hâkim ve 4040 savcı görev yapmakta ve yine 1 Mayıs 2009 tarihine göre, hâkim ve savcı açığı 3875 olarak açıklanmaktadır.²²⁰ Dolayısıyla 7 kişilik Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun yargının sahip olduğu hacme paralel bir yapıya sahip olmadığı görülmektedir²²¹. 1961 yılının hâkim ve savcı sayısının bugünkü sayıdan çok daha az olduğu aşikardır. Bu nedenle Yüksek Hâkimler Kurulunun Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna göre temsilde daha adaletli bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır.

²¹⁹ Kuzu, s.153.

²²⁰ Avrupa Komisyonu Genişleme Genel Müdürlüğü 2009 Yılı Türkiye İlerleme Raporu, s.70, (14 Ekim 2009), Erişim tarihi: 2 Aralık 2010. http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2009.pdf

²²¹ Yazıcı, Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkinliği, s.101

1971 Anayasa Değişikliği Sonrası Yüksek Hâkimler Kurulu ile 1982 Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun Karşılaştırılması

	1971 ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ	1982 HÂKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU
KURULUN YAPISI	1971 yılında yapılan değişiklikle kurul yine Yüksek Hâkimler Kurulu ve Yüksek Savcılar Kurulu olarak görev yapmakta bölümler ve genel kurul şeklinde bir yapıya sahip olmaktadır.	Hâkim ve savcıların atama, özlük işleri ve disiplin ile ilgili işlemleri Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yapılmaktadır
ÜYELERİN SEÇİMİ	Yüksek Hâkimler Kurulu on bir asıl ve üç yedek üyeden kuruludur. Üyeler, Yargıtay Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından ve üye tamsayısının salt çoğunluğu ile gizli oyla seçilir Yüksek Savcılar Kurulu Adalet Bakanının başkanlığında Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca seçilen üç asıl ve iki yedek üye ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve Özlük İşleri Genel Müdüründen kurulur.	Adalet Bakanının başkanlığında, Yargıtay'dan üç asıl ve üç yedek, Danıştay'dan iki asıl ve iki yedek üye ile Adalet Bakanlığı Müsteşarından oluşur.
KURUL KARARLARININ NİTELİĞİ	Yüksek Hâkimler Kurulu, adliye mahkemeleri Hâkimlerinin özlük işleri hakkında kesin karar verir. Bu kararlar aleyhine başka mercilere başvurulamaz. Ancak, disiplin ve meslekten çıkarma cezaları ile ilgili kararların bir defa daha incelenmesini, Adalet Bakanı veya hakkında karar verilen hâkim isteyebilir. Yüksek Savcılar Kurulunun savcılarının disiplin ve meslekten çıkarma cezaları dışındaki işlemlere ilişkin verdiği kararlar kesin olup bu kararlar aleyhine başka mercilere başvurulamaz. Anayasa Mahkemesi 1977 yılında E. 1976/43, K. 1977/4 sayılı kararıyla söz konusu değişikliğin "Bu kararlar aleyhine başka mercilere başvurulamaz" kısmını iptal etmiştir.	1982 Anayasasına göre Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun kararları yargısal denetime kapalıdır.
ADALET BAKANININ YETKİSİ	Adalet Bakanı, gerekli gördüğü hallerde Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına başkanlık edip oy kullanabilir	Adalet Bakanı kurulun üyesi olup oy kullanma hakkına sahiptir
KURULUN BAĞIMSIZLIĞI	Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı Genel Kurul tarafından kendi üyeleri içinden seçilmektedir. Yüksek Hâkimler Kurulu sekreterlik işlerini Adalet Bakanlığından bağımsız bir şekilde kendi eliyle yürütmektedir. Ancak ayrı bir bütçesi bulunmamaktadır.	Kurul kendi başkanını seçmemektedir. Ayrıca kendine ait bir binası, özerk bütçesi ve sekreteryası bulunmamaktadır

2.5.10.Bazı Sivil Toplum ve Meslek Örgütlerinin HSYK İle İlgili Önerileri

Türkiye’de 1982 yılından günümüze kadar HSYK ile ilgili eleştirilerin varlığından bahsedilmiştir. Öte yandan bu eleştirilerin yanında bazı meslek kuruluşlarının, akademisyenlerin ve sivil toplum kuruluşlarının değişik zamanlarda yapmış oldukları yeni anayasa çalışmalarında HSYK’ nın nasıl olacağı konusunda önerileri de mevcuttur. Bu öneriler incelendiğinde HSYK’ nın yeni yapısının hangi çevrelerce olumlu ve ya olumsuz karşılanabileceği konusunda fikir sahibi olunabilir.

2.5.10.1.TÜSİAD’ın Taslağı

TÜSİAD’ın 1991 tarihli “Yeni Bir Anayasa İçin” başlıklı çalışmasında sadece hâkimler için Hâkimler Yüksek Kurulu kurulması önerilmiş, savcılar ve kanun sözcüleri için benzer yüksek kurulların kurulması ise kanun koyucuya bırakılmıştır. Öneride, hâkim ve savcı ayrımı yapılmaksızın bu iki meslek kesimine teminat yönünden ortak güvenceler sağlanmasında yarar görülürken, özlük işleri ve denetim yönlerinden ayrı ayrı düzenlenmelerinin daha uygun olacağı belirtilmiştir. TÜSİAD’ın önerisine göre, kurul 18 asıl ve beş yedek üyeden oluşacak. Bu üyelerin 11 asıl üç yedek üyesini Yargıtay Genel Kurulu yedi asıl iki yedek üyesini de Danıştay Genel Kurulu kendi başkan ve üyeleri ya da birinci sınıfa ayrılmış hâkimler arasından seçecektir. Öneride Kurul üyelerinin görev sürelerinin dört yıl olması ve süresi dolanların yeniden seçilebilmesi öngörülmüştür. Kurul üyelerinin görevleri süresince başka bir iş ve görev alamayacakları belirtilmiştir. Hâkimlerin tüm özlük işleri hakkında karar verme yetkisi Kurula verilmiştir. Yine öneride Adalet Bakanının oy hakkı bulunmaksızın gerekli gördüğü hallerde Kurul toplantılarına başkanlık edebilmesi esası öngörülmüştür²²².

TÜSİAD’ ın önerisinde yasama ve yürütme organlarından herhangi bir üyenin bulunmadığı hemen göze çarpmaktadır. HSYK’ nın önerilen bu yapısının da çok demokratik olmadığı sadece üye sayısının fazla olduğu görülmektedir. Yine bu öneride esas sorun sanki Adalet Bakanı ve Müsteşarının kuruldaki varlıklarınıymış gibi görülmekte dolayısıyla kurulun demokratik meşruluğu ve Türkiye’ de Yargıtay ve Danıştay dışında görev yapan hâkimlerin kurulda temsillerinin sağlanamaması gibi önemli bir sorun da göz ardı edilmektedir

²²² Hakyemez, *Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları*, s.63.

2.5.10.2.Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Anayasa Önerisi

2000 tarihli Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin Anayasa önerisinde, hâkim ve savcıların özlük işleri konusunda karar veremeye yetkili olan HSYK' nın 18 asıl ve beş yedek üyeden kurulacağı belirtilmiştir. Üyelerden 11 asıl ve üç yedek üyenin Yargıtay Genel Kurulunca, yedi asıl ve iki yedek üyenin ise Danıştay Genel Kurulunca kendi başkan ve üyeleri veya birinci sınıfa ayrılmış hâkimler arasından altı yıllığına seçileceği öngörülmektedir. Görevi bitenlerin yeniden seçilmesinin mümkün olduğu ifade edilmektedir. Bu öneride de Adalet Bakanının gerekli gördüğü hallerde Kurul toplantılarına başkanlık yapabileceği, ancak oylamalara katılamayacağı belirtilmektedir²²³.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin HSYK ile ilgili önerisinin de soruna bakış açısı ve getirmeye çalıştığı çözümler konusunda TÜSİAD' ın taslağından çok da farklı olmadığı görülmektedir.

2.5.10.3.Türkiye Barolar Birliğinin Anayasa Önerileri

Türkiye Barolar Birliğinin 2001 tarihli önerisinde Yargıçlar ve Savcılar Yüksek Kurulu yedi asıl ve dört yedek üyeden oluşmaktadır. Yargıçlar ve Savcılar Yüksek Kurulunun dört asıl ve üç yedek üyesinin Yargıtay Genel Kurulunca, üç asıl ve iki yedek üyesinin ise Danıştay Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından seçilmesi önerilmiştir. Öneriye göre Adalet Bakanı gerekli gördüğü durumlarda Kurul toplantılarına katılıp başkanlık edebilecek ancak oylamaya katılamayacaktır²²⁴.

Türkiye Barolar Birliğinin 2007 tarihli Anayasa önerisinde ise hâkimler ve savcılar için iki ayrı kurul oluşturulmasını öngörmüştür. Öneriye göre, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik güvencesi esaslarına göre görev yapacak Hâkimler Yüksek Kurulu, 7 asıl ve 4 yedek üyeden oluşmaktadır. Kurulun üç asıl ve iki yedek üyesinin Yargıtay Genel Kurulunca, üç asıl ve bir yedek üyesinin Danıştay Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından bir asıl ve bir yedek üyesinin ise Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunca yirmi yıl eylemli olarak avukatlık yapmış olanlar arasından seçileceği öngörülmektedir. Kurul üyelerinin dört yıllığına seçilmesi önerilmiş, süresi bitenlerin yeniden seçilebileceği belirtilmiştir. Öneride Cumhurbaşkanının Kurulun doğal başkanı olduğu ve gerekli gördüğü hallerde Kurul toplantılarına başkanlık

²²³ Hakyemez, *Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları*, s.63.

²²⁴ Hakyemez, *Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları*, s.64.

edebileceği ifade edilmiştir. Adalet Bakanının da gerekli gördüğü durumlarda Kurul toplantılarına katılacağı, öneri ve istekte bulunacağı, ancak oy kullanamayacağı ifade edilmiştir. Öneride Kurulun hâkimlerle ilgili mesleğe kabulden itibaren hemen hemen tüm özlük konularında karar almaya yetkili olduğu belirtilmiştir²²⁵.

Yine Türkiye Barolar Birliğinin 2007 tarihli önerisine göre mahkemelerin bağımsızlığı ve savcılık görev güvencesi esaslarına göre görev yapmak üzere oluşturulacak Savcılar Yüksek Kurulu'nun yedi asıl ve dört yedek üyeden oluşacağı öngörülmüştür. Kurulun beş asıl ve iki yedek üyesinin Yargıtay, bir asıl ve bir yedek üyesinin Danıştay'ın kendi mensupları savcılar arasından bir asıl ve bir yedek üyesinin Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunca yirmi yıl eylemli olarak avukatlık yapmış olanlar arasından ve dört yıllığına seçileceği öngörülmektedir. Hâkimler Yüksek Kurulundan farklı olarak Adalet Bakanının Savcılar Yüksek Kurulunun doğal başkanı olduğu, Adalet Bakanlığı Müsteşarının da Kurulun doğal üyesi olduğu belirtilmiş ve her iki Kurula da Türkiye Barolar Birliği'nin temsilcisinin katılmasının gerekçesi olarak bunun çalışmaların saydamlığı açısından yararlı olacağına işaret edilmiştir²²⁶.

Türkiye Barolar Birliğinin önerisi 1971 Anayasa değişikliği ile düzenlenen Yüksek Hâkimler Kurulu ve Yüksek Savcılar Kurulunun yapısının hatırlatmaktadır. Öneriye göre Adalet Bakanının hâkimlerle ilgili kurulda başkan olması sakıncalı görülürken savcılarının oluşturacağı kurulda başkan olmasında herhangi bir sakınca görülmemiştir. Bunun dışında siyasi kişiliği ve tarafsızlığı zaman zaman tartışma konusu olan Cumhurbaşkanının, hâkimlerle ilgili kurulun doğal başkanı olmasında da sakınca görülmemiştir. Ayrıca Barolar Birliğince bu kurullarda bir avukat üyenin bulunmasının da kuruldaki çalışmaların saydamlığı ve kurulun demokratik yapısı konusunda bir katkı sunmayacağı düşüncesindeyiz.

2.5.10.4.DİSK'in “Anayasa İçin Temel İlkeler” Raporu

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonlarının Anayasa raporunda HSYK'nın 1961 Anayasasının 1971 değişiklikleri sonrasındaki şeklinde olduğu gibi Hâkimler Yüksek Kurulu ve Savcılar Yüksek Kurulu biçiminde örgütlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Rapora göre Hâkimler Yüksek Kurulunun, ilke olarak Yargıtay ve Danıştay'ın kendi içinden seçeceği yargıç üyelerden oluşması esaslı önerilmiş, ayrıca

²²⁵ Hakyemez, *Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları*, s.63.

²²⁶ Hakyemez, *Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları*, s.65.

Üniversitelerarası Kurul tarafından seçilecek ve öğretim üyeliği dışında başka görev yapmayan bir üye, yargıçların meslek örgütü tarafından belirlenecek bir üye ve Türkiye Barolar Birliği tarafından seçilecek bir üyeye de Kurul'da yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Karma yapılı Kurulun üye sayısının da elden geldiğince yüksek tutulması gerektiği ifade edilmiştir²²⁷.

Yine DİSK'in raporunda Adalet Bakanlığı ile yargı arasındaki işbirliğini sağlamak açısından Adalet Bakanının veya Adalet Bakanlığı Müsteşarının soruşturma ve disiplin süreçleri hariç diğer konularda Hâkimler Yüksek Kuruluna oy hakkı olmaksızın katılmasına izin verilebileceği belirtilmiştir. Savcılar Yüksek Kurulunun da, benzer biçimde yargının kendi içinden seçeceği savcı üyelerden oluşması gerektiği, Üniversitelerarası Kurul tarafından seçilecek ve öğretim üyeliği dışında başka görev yapmayan bir üye ile savcılarının meslek örgütü tarafından belirlenecek bir üyeye de Kurulda yer verilmesi gereğine değinilmiştir. Ayrıca Savcılar Yüksek Kurulunda Adalet Bakanının veya Adalet Bakanlığı Müsteşarının da yer almasının mümkün olduğu, hatta savcılara yönelik disiplin süreçlerine katılmamak şartıyla Adalet Bakanının Savcılar Yüksek Kuruluna başkanlık yapabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca diğer kuruluşların önerilerinden farklı olarak DİSK'in raporunda kurulun ayrı bütçesi ve binasının olması gerektiği, teftiş elemanları ve sekreteryası ile Adalet Bakanlığı'nın dışında, bağımsız bir yapıda, mahkemelerin bağımsızlığı esaslarına uygun bir konuma getirilmesi önerilmektedir²²⁸.

DİSK'in Anayasa Raporunun, diğer önerilerden farklı olarak daha demokratik olduğu ve üye yapısının da daha değişik yargı çevrelerinden oluşturulmak istendiği gözükmektedir. Ayrıca kurulun kendine ait bütçesinin, sekreteryasının ve teftiş elemanlarının olması kurulun bağımsızlığı açısından son derece önemlidir.

2.5.10.5.Prof. Dr. Ergun Özbudun ve Beş Akademisyen Hukukçunun Hazırladığı Sivil Anayasa Taslağı

Akademisyenlerin hazırladıkları Sivil Anayasa çalışmasına göre, Adalet Bakanı Müsteşarının tabii üye olduğu Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, 17 asıl ve dört yedek üyeden oluşmaktadır. Madde gerekçesinde, yürütmenin yargıya müdahalesine imkân sağladığı gerekçesiyle yargı çevrelerinde ve kamuoyunda eleştirilen Adalet

²²⁷ Hakyemez, *Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları*, s.66.

²²⁸ Hakyemez, *Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları*, s.66.

Bakanının Kurulun başkanı olması esasına son verildiği, ancak, gerek Kurulda oluşabilecek korporatist eğilimleri önlemek ve gerekse Adalet Bakanlığı ile Kurul arasındaki karşılıklı ilişkilerin sağlıklı bir zeminde sürdürülebilmesini sağlamak amacıyla, Adalet Bakanlığı Müsteşarının, Kurulun tabii üyesi olarak kabul edildiğine işaret edilmiştir²²⁹.

Yine Sivil Anayasa taslağına göre Adalet Bakanlığı Müsteşarı dışındaki diğer üyelerden beş asıl ve bir yedek üyeyi Türkiye Büyük Millet Meclisi birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcılar arasından üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla, üç asıl ve bir yedek üyeyi Yargıtay Genel Kurulu, iki asıl ve bir yedek üyeyi Danıştay Genel Kurulu, dört asıl ve bir yedek üyeyi birinci sınıfa ayrılmış adli yargı hâkim ve savcılarını, iki asıl üyeyi ise birinci sınıfa ayrılmış idari yargı hâkim ve savcılarını kendi aralarından gizli oyla seçerler. Öneride asıl ve yedek üyelerin dört yıl için seçileceği, süresi biten üyelerin bir daha seçilemeyeceği ve bu nedenle de Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarınca seçilecek üyelerin altmış yaşını tamamlamış olmaları gereğine işaret edilmiştir. Kurul kendi içinden bir başkan ve başkan yardımcısı seçecektir. Ayrıca Kurul on yedi üye ile toplanır ve salt çoğunlukla karar verir. Meslekten ihraç kararları toplantıya katılanların üçte ikisi ile alınır²³⁰.

Madde gerekçesinde, Kurulun yeni yapılandırılmasında, hâkimlik bağımsızlığı ve teminatının görünür güvencesini oluşturan kendi kendini yönetim ilkesi ile korporatizmin olumsuz etkilerinden korunma gerekliliğinin bağdaştırılmaya çalışıldığı belirtilmiştir²³¹.

Yine gerekçede Avrupa ülkelerinin büyük çoğunluğunda yüksek yargı kurullarının, yüksek mahkemelerin veya hâkimlerin kendi aralarından seçtikleri üyelerle devlet başkanı veya parlamentoların seçtikleri üyelerden oluşan karma yapılar olduğundan bahsedilmekte, yargı dışındaki organların üye seçmesi sayesinde söz konusu kurulların demokratik meşruluklarının güçlendirilmesinin amaçlanmış olduğu ifade edilmektedir²³².

Akademisyenlerin hazırladıkları sivil anayasa taslağı özellikle üyelerin dağılımı ve yüksek mahkemeler dışında görev yapan savcı ve hâkimlerin temsil edilmeleri

²²⁹ Hakyemez, *Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları*, s.65.

²³⁰ Serap Yazıcı, *Türkiye'de Anayasa Reformuna İlişkin Görüş ve Öneriler*, Tesev Yayınları, İstanbul 2010, s.20.

²³¹ Hakyemez, *Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları* s.65.

²³² Hakyemez, *Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları* s.65.

açısından diğer önerilerden daha olumludur. Yine Adalet Bakanın kurula üye olmamasının sağlanmasıyla da bu konuda gereğinden fazla abartılan eleştirilerin önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2010 ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİYLE YENİDEN DÜZENLENEN HÂKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU

3.1.KURULUN OLUŞUMU VE GÖREVLERİ

7 Mayıs 2010 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen, 13 Mayıs 2010 tarihinde halkoyuna sunulmak üzere Resmi Gazetede yayımlanan ve Anayasada önemli değişiklikler içeren 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 12 Eylül 2010 günü halkımızın yüzde 57.88'i tarafından kabul edilmesinin sonucunda yürürlüğe girmiştir. Konumuzla ilgili olan 1982 Anayasasının 159.maddesinde yapılan değişikliğe göre, üç daire halinde çalışacak olan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Adalet Bakanlığının başkanlığında yirmi iki asıl ve on iki yedek üyeden oluşur. Adalet Bakanı ve Adalet Bakanlığı Müsteşarı (kurulun doğal üyesi) dışında Kurul, Cumhurbaşkanınca seçilecek dört asıl üye, Yargıtay'dan seçilecek üç asıl ve üç yedek üye, Danıştay'dan seçilecek iki asıl ve iki yedek üye, Türkiye Adalet Akademisinden seçilecek bir asıl ve bir yedek üye, birinci sınıfa ayrılmış olan adlî yargı hâkim ve savcılar arasında seçilecek yedi asıl ve dört yedek üye ile yine birinci sınıfa ayrılmış olan idarî yargı hâkim ve savcılar arasında seçilecek üç asıl ve iki yedek üyeden oluşur. Kurul, görevlerini yerine getirirken ve yetkilerini kullanırken bağımsızdır. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, Kurula emir ve talimat veremez. Kurul, mahkemelerin bağımsızlığı ile hâkimlik ve savcılık teminatı esaslarını gözeterek adalet, tarafsızlık, doğruluk ve dürüstlük, tutarlılık, eşitlik, ehliyet ve liyakat ilkeleri çerçevesinde görev yapar(m.3).

3. Maddenin gerekçesine göre, Kurulun üye sayısının artmasında geniş katılımın sağlanması amaçlanmaktadır. Üç daire halinde çalışılmasının gerekçesi ise uzmanlaşmanın esas alınması, kurulun daha hızlı karar alması, kurul kararlarına karşı itirazların daha etkin incelenmesi olarak açıklanmıştır. Adalet Bakanının kurulun başkanı olması ise Bakanın topluma ve Meclise hesap verme pozisyonunda olması, ülkede adalet politikasının yürütülmesiyle görevli olup bu konuda siyasal sorumluluğu taşıması gerekçe olarak gösterilmiştir yine bu gerekçeye göre kurul görev ve yetkileri

konusunda ülkedeki adalet politikasını etkileme konumunda olduğu için bakanın kurulun başkanı olması gayet normaldir²³³.

Adalet Bakanlığı Müsteşarının kurulun doğal üyesi olması ile ilgili gerekçede tatmin edici bir açıklama bulunmamaktadır. Sadece eski düzenlemeden farklı olarak müsteşarı bulunmadığı zaman(bu durum sadece Müsteşarın hastalık, yurt dışında olma, izin, rapor ve benzeri sebeplerle görevi başında olmadığı hallerle sınırlıdır.) kurulun çalışmalarının aksamaması için ona vekâlet edecek birinin olması ve bu kişinin, hukukun genel ilkesinin gereği olan “vekil, asılın bütün yetkilerine sahiptir” prensibinden hareketle kurul toplantılarına katılmasıdır.

Kurulun bağımsızlığı yani hiçbir organ, makam, merci veya kişinin Kurula emir ve talimat verememesi durumu ise yargı bağımsızlığının ve hâkimlik teminatının güvencesi olacak bir kurul oluşturmak gerekçesi ile açıklanmıştır. Yine bu madde gerekçesinde, kurulun bağımsızlığının hükme bağlanmasının amacı kurulun yürütmenin etkisinde olduğu eleştirilerini bertaraf etmek olarak açıklanmıştır. Bu bağlamda kurulun genel bütçe içinde kendine ait bir bütçesinin olması ve sekretarya işlemlerini yürütmek üzere kurul bünyesinde Genel Sekreterliğin kurulması bağımsızlığı pekiştiren adımlar olarak gösterilmiştir²³⁴.

HSYKK'nın 4.maddesine göre Kurul şu görevleri yapmaktadır:

a)-Kanunlarda açıkça Bakanlığa verilenler dışında, hâkim ve savcıların tüm özlük işlerini yapan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun, Yargıtay ve Danıştay'a üye seçmek.

b)- Bakanlığın, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlama, hâkim ve savcıların, mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, her türlü yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma, işlemlerini yapmak.

c)- Hâkim ve savcıların görevlerini; kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetlemek; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini,

²³³ Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10.10.2011 <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>.

²³⁴ Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10.10.2011 <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>.

hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırmak ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri gibi işlemleri yapmak.

d)-Bakanlık merkez, bağlı ve ilgili kuruluşları ile uluslararası mahkemeler veya kuruluşlarda görev yapan hâkim ve savcılar ile geçici yetki veya görevlendirme ile başka bir kurum, kurul veya kuruluşta çalışan hâkim ve savcılar, idari görevleri yönünden savcılar, komisyon işlerine yönelik görevleri yönünden adalet komisyonu başkan ve üyeleri, yargı yetkisinin kullanımına ilişkin hususlar hariç olmak üzere hâkimlerin idari görevleri ile delilleri değerlendirme ve suçu niteleme yetkisi hariç olmak üzere savcılarının adli görevlerine ilişkin konularda genelge düzenlemek de bu kurulun görevleri arasındadır.

Madde gerekçesinde, 13.5.1981 tarihli ve 2461 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun 4 üncü maddesinde yer alan, hâkim ve savcılarının maddede belirtilenler dışında kalan özlük işlerinin Adalet Bakanlığınca yerine getirileceği hükmü yerine, kanunlarda açıkça Adalet Bakanlığına verilenler dışında, hâkim ve savcılarının tüm özlük işlerinin, Kurul tarafından yerine getirildiği belirtilmiştir²³⁵.

3.2. KURULUN YAPISI

Kurul, Başkanlık, Genel Kurul, daireler ve hizmet birimlerinden oluşur. Kurulun hizmet birimleri ise Genel sekreterlik ve Teftiş Kuruludur.(m.5)

3.2.1.Başkanlığın Oluşumu, Görev ve Yetkileri

Başkanlık, Başkan ve Başkanvekilinden oluşmakta ve şu görevleri yapmaktadır(m.6):

a)- Kurulu yönetmek ve temsil etmek.

b)-Kanunlardaki istisnalar saklı kalmak üzere, Genel Kurul çalışmalarına başkanlık etmek ve oy kullanmak.(Başkan, disiplin işlemleriyle ilgili Genel Kurul toplantılarına ve dairelerin çalışmalarına katılamaz.)

c)-Genel Kurulun teklif ettiği üç aday arasından Genel Sekreteri atamak.

²³⁵ Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10.10.2011 <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>.

d)- İlgili dairenin teklifi üzerine, hâkim ve savcılar hakkında denetim, araştırma, inceleme ve soruşturma işlemlerine olur vermek gibi görevleri vardır.

Başkanın olmadığı zaman onun yerine bakmakla görevli Başkanvekili ise Başkan tarafından Genel Kurulun daire başkanları arasından seçilmekte ve şu görevleri yapmaktadır:

a)-Başkanın katılmadığı Genel Kurul çalışmalarına başkanlık etmek.

b)-Başkanın kendisine devrettiği yetkileri kullanmak.

c)- Hukukî veya fiilî nedenlerle dairelerin toplanmasına engel sayıda üye eksiği olursa diğer dairelerden üye görevlendirmek gibi görevleri vardır.

Madde gerekçesinde, yeni oluşan Kurulun daha bağımsız olması düşüncesinden hareketle Kurul Başkanının, disiplin işlemleriyle ilgili Genel Kurul toplantılarına ve dairelerin çalışmalarına katılamayacağına altı çizilmektedir. Buna ilave olarak, Anayasada Başkanın Genel Kurul toplantılarına katılamayacağına ilişkin herhangi bir sınırlama olmamasına rağmen, Kurulun bağımsızlığını daha da güçlendirmek amacıyla Başkanın, disiplin işlemleriyle ilgili Genel Kurul toplantılarına da katılmaması öngörülmektedir. Yine bu hükümlerle, Venedik Komisyonu olarak tanınan Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu tarafından 2007 yılında hazırlanan Hâkimlerin Atanması Hakkında Raporun 33 üncü paragrafında yer alan "Yürütme erkinin temsilcilerinin Kurul içinde yer alması güvene dayalı endişeler yaratsa da bu uygulama yaygındır" düşüncesinden hareket edildiği belirtilmektedir. Türkiye'de Adalet Bakanı ve Müsteşarı HSYK üyesidir. Bu durum tek başına, Venedik Komisyonu'na göre Kurul'un bağımsızlığını zayıflatmaz. Yine Venedik komisyonunun " Adalet Bakanı, Kurul'un başta disiplin konuları olmak üzere tüm toplantılarına katılmamalıdır." şeklindeki tavsiyesinin yerine getirilmeye çalışıldığı da açıklanmaktadır²³⁶.

3.2.2.Genel Kurulun Oluşumu ve Görevleri

Genel Kurul Yirmi iki asıl üyeden oluşmakta ve şu görevleri yapmaktadır(m.7):

a) Başkanvekilini ve daire başkanlarını seçmek.

b) Dairelerin kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyip karara bağlamak.

²³⁶ Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10.10.2011 <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>.

c) Daireler arasında çıkan görev ve işbölümü uyuşmazlıklarını kesin olarak karara bağlamak.

ç) Kurulun görevine giren, fakat Genel Kurul veya dairelerin görevleri arasında gösterilmeyen konularda karar merciini belirlemek.

d) Dairelerden birine gelen ve olağan çalışmalar ile karşılanamayacak oranda artan işlerden bir kısmını diğer bir daireye vermek.

e) Kurul üyeleri hakkındaki suç soruşturması ile disiplin soruşturma ve kovuşturma işlemlerini yürütmek ve bu konuda gerekli kararları vermek.

f) Bakanlığın, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlamak.

g) Yargıtay ve Danışta' ya üye seçmek.

ğ) Genel Sekreterin atanması için Başkana üç aday teklif etmek.

h) Teftiş Kurulu Başkanını, Teftiş Kurulu başkan yardımcılarını, genel sekreter yardımcılarını, Kurul başmüfettişlerini, Kurul müfettişlerini ve Kurulda geçici veya sürekli olarak görev yapacak tetkik hâkimlerini atamak.

ı) Kurulun görev alanına ilişkin yönetmelik çıkarmak ve genelge düzenlemek.

i) Kurulun stratejik plânını onaylamak ve uygulamasını takip etmek.

j) Görev alanını ilgilendiren kanun, tüzük ve yönetmelik taslakları hakkında görüş bildirmek.

Madde gerekçesinde Genel Kurulun Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile ilgili tüm atama ve seçim işlemlerinde yetkili olduğu belirtilmekte bunun tek istisnasının ise Genel Sekreterin atanması olduğu açıklanmaktadır. Yine aynı madde gerekçesinde Genel sekreter atanmasının Genel Kurulca seçilen üç adaydan birinin Başkan tarafından seçilmesi şeklinde olduğu belirtilip Başkanın buradaki yetkisinin “mutlak yetki” olmayıp, “bağlı yetki” olduğunun altı çizilmektedir. Yine Genel Kurulun görev ve yetkileri incelendiğinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun en güçlü karar organının, Genel Kurul olduğu görülmektedir. Çünkü Genel Kurul; Kurulun tüm üyelerinden oluşmakta, Başkanvekili ve daire başkanlarını seçmekte, Genel Sekreterin atanması için Başkana üç aday teklif etmekte, Kurulda görev yapacakların seçim ve atama işlemlerini yerine getirmekte, dairelerce verilen kararlara karşı yapılan

itirazları incelemekte, Kurul üyeleri hakkındaki suç soruşturması ile disiplin soruşturma ve kovuşturma işlemlerini yürütmekte ve Yargıtay ve Danıştay'a üye seçmektedir²³⁷.

3.2.3.Dairelerin Oluşumu ve Görevleri

Yukarıda da bahsedildiği gibi Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun organlarından biri de üç bölüm şeklinde çalışan dairelerdir.

3.2.3.1.Birinci Dairenin Oluşumu ve Görevleri

Birinci daire, Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Yargıtay'dan seçilen bir üye, adli yargı hâkim ve savcılarının kendi aralarından seçtikleri üç üye, idarî yargı hâkim ve savcılarını arasından seçilen bir üye Cumhurbaşkanınca seçilen bir asıl üyeden oluşmakta (m.8) ve şu görevleri yapmaktadır(m.9):

a)-Hâkim ve savcılarla ilgili olarak, atama ve nakletme, geçici yetki verme, kadro dağıtma, müstemir yetkileri düzenleme, yıllık ve mazeret izinleri dışında her türlü izin verme, işlemlerini yapmak.

b)-Türkiye Adalet Akademisi tarafından yapılan plânlamaya ve alınan taleplere uygun olarak eğitim programlarına katılmaya ilişkin izin verme, işlemlerini yapmak ve meslek öncesi eğitimde staj mahkemelerini belirlemek gibi görevleri yapmaktadır.

3.2.3.2.İkinci Dairenin Oluşumu ve Görevleri

İkinci daire ise, Yargıtay ve Danıştay'dan seçilen birer üye, adli yargı hâkim ve savcılarını arasından seçilen iki üye, idarî yargı hâkim ve savcılarını arasından seçilen bir üye ve Cumhurbaşkanınca seçilen iki asıl üyeden oluşmakta(m.8) ve şu görevleri yapmaktadır(m.9).

a)-Hâkim ve savcılarının, her türlü yükselme ve birinci sınıfa ayırma işlemlerini yapmak.

b)-Görevlerinden dolayı veya görevleri sırasındaki suç soruşturması ile disiplin soruşturma ve kovuşturması sonucu hakkında karar vermek.

²³⁷ Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10.10.2011 <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>.

c)-Disiplin veya suç soruşturma ve kovuşturması nedeniyle geçici yetkiyle yer değiştirmesine veya görevden uzaklaştırılmasına karar vermek, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar vermek.

d)- Diğer kurumların geçici görevlendirme ve nakil taleplerine ilişkin izin işlemlerini yürütmek gibi görevleri yapmaktadır.

3.2.3.3.Üçüncü Dairenin Oluşumu ve Görevleri

Üçüncü daire, Yargıtay ve Danıştay'dan seçilen birer üye, Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulunca seçilen bir üye, adli yargı hâkim ve savcılar arasında seçilen iki üye, idarî yargı hâkim ve savcılar arasında seçilen bir üye ve Cumhurbaşkanınca seçilen bir asıl üye, olmak üzere yedişer üyeden oluşan(m.8) üçüncü daire şu görevleri yapmaktadır(m.9):

a)-Hâkim ve savcı adaylarını mesleğe kabul etmek.

b)- Hâkim ve savcıların görevlerini; kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarına ilişkin denetleme işlemlerini Teftiş Kuruluna yaptırmak.

c)- Hâkim ve savcılar hakkındaki ihbar ve şikâyetleri inceleyip gereğini yapmak, hâkim ve savcıların görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını Kurul müfettişleri veya müfettiş yetkilerini haiz kıdemli hâkim veya savcı eliyle araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri için teklifte bulunmak.

d)- Hâkimlik ve savcılık görevine tekrar atanma ile diğer hizmetlerden mesleğe atanma talepleri hakkında karar vermek.

e)- Meslekten çekilme, çekilmiş sayılma ve görevin sona ermesi hakkında karar vermek.

f)- İlgili kanunlarda verilen görevlerin yerine getirilmesi bakımından en yakın ağır ceza, bölge adliye ve bölge idare mahkemesini belirlemek gibi görevler üçüncü dairenin görevlerindedir.

Yukarıdaki dairelere seçilen üyelerin hangi dairede görev yapacağına Genel Kurul karar vermektedir. Yine Genel Kurul, her dairenin kendi üyeleri arasında bir üyeyi, o dairenin başkanı olarak seçer. Adalet Bakanlığı Müsteşarı daire başkanı seçilemez. Daire başkanının yokluğunda; yerine, o daire üyelerinden hangisinin vekâlet

edeceğini daire başkanı belirler. Daire başkanı ise daireyi temsil etmek, gündemini hazırlamak, toplantılara başkanlık etmek, dairenin verimli, uyumlu ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlamak, daireler arasında meydana gelen görev ve işbölümü uyuşmazlıklarını Genel Kurula götürmekle görevlidir.

Madde gerekçesinde, her dairenin başkanının o dairenin üyeleri arasından seçildiğine işaret edilmekte, Adalet Bakanlığı Müsteşarının daire başkanı olarak seçilemeyeceği vurgulanmaktadır. Dolayısıyla müsteşarın daire başkanı olarak seçilememesinin doğal bir sonucu olarak Başkanvekili seçilmesi de mümkün olmayacaktır. Bu düzenleme de, Kurulun bağımsızlığı bakımından atılan önemli adımlardan birini teşkil etmektedir²³⁸.

3.2.4.Genel Sekreterliğin Oluşumu ve Görevleri

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun bu yeni yapısında kurulun idarî ve malî işleri ile sekretarya hizmetlerini yerine getirmek üzere bir Genel Sekreterlik kurulması ön görülmüştür. Bu Genel Sekreterlik; Genel Sekreter, dört genel sekreter yardımcısı ile yeteri kadar tetkik hâkimi ve bürolardan oluşmakta ve şu görevleri yapmaktadır(m.10):

- a) Kurulun büro işlemlerini yürütmek.
- b) Kurulun taraf olduğu adlî ve idarî davalar ile icra takiplerinde avukatlar vasıtasıyla kurulu temsil etmek, davaları takip etmek, ettirmek, hukuki hizmetleri yürütmek ve kurulca hizmet satın alma yoluyla temsil ettirilen davaları takip ve koordine etmek.
- c) Hâkim ve savcılarının sicilleri ile şahsî dosyalarını tutmak.
- ç) Kurulun arşiv hizmetlerini yürütmek.
- d) Kanunlarla malî hizmet ve strateji geliştirme birimlerine verilen görevleri yapmak.
- e) Hâkim ve savcılarının izin ve emeklilik işlemlerini yürütmek.
- f) Kurul üyeleri ile kurulda görev yapanların özlük işlemlerini yürütmek.
- g) Kurulun görev alanıyla ilgili hususlarda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminin kullanılmasını sağlamak.

²³⁸ Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10.10.2011 <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>.

3.2.4.1.Genel Sekreterin Atanması, Görev ve Yetkileri

Genel Sekreterin seçilme işlemi şöyle yapılmaktadır: Genel Kurul tarafından muvafakatleri alınan birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcılar arasından en çok oyu alarak seçilen üç aday, Genel Sekreter seçilmek üzere Başkana teklif edilir. Başkan da bu adaylardan birini Genele Sekreter olarak atar. Her bir Kurul üyesinin en fazla üç adaya oy verebileceği Genel Sekreter adayının seçileceği seçime, Başkan katılamaz. Genel Sekreter şu görevleri yapmaktadır(m.11):

a)- Görevini mevzuata, kurul stratejik plânına, performans ölçütlerine ve hizmet kalite standartlarına uygun olarak yürütmek.

b)- Genel Sekreterliğin verimli, uyumlu ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlamakla yükümlüdür.

3.2.4.2.Genel Sekreter Yardımcılarının Atanması, Görev ve Yetkileri

Genel Sekreter olmadığı zaman ise yerine kendisinin belirleyeceği bir genel sekreter yardımcısı bakmaktadır.

Genel sekreter yardımcıları ise birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcılar arasından, muvafakatleri alınarak, Genel Kurul tarafından atanmakta, kendilerine bağlı büroların verimli, uyumlu ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlamak ve daire başkanı veya Genel Sekreter tarafından verilen görevleri yapmakla sorumlu tutulmaktadır(m.11).

3.2.5.Tetkik Hâkimleri

Kurulda çalıştırılmak üzere Genel Sekreterliğe bağlı tetkik hâkimleri bulunur. Tetkik hâkimi olabilmek için, hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az beş yıl görev yapmış olmak ve başarılı olmak gerekmektedir. Bu şartları taşıyanlar, muvafakatleri alınarak, Genel Kurul tarafından, geçici veya sürekli çalıştırılmak üzere tetkik hâkimi olarak atanırlar. Tetkik hâkimleri, Başkan, ilgili daire başkanı ile Genel Sekreter tarafından kendilerine verilen görevleri yerine getirir(m.12).

3.2.6.Bürolar ve Personel

Kurulun görevlerini yerine getirmek amacıyla Genel Sekreterliğe bağlı bürolar oluşturulur. Bu bürolarda çalışan personeller, naklen veya devlet memurluğuna giriş için yapılan merkezi sınav sonuçlarına göre yerleştirilenler arasından Genel Sekreterin

teklifi üzerine Başkanvekili tarafından atanırlar. Bu personeller 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri tabi olmaktadır(m.13).

3.2.7. Teftiş Kurulunun Oluşumu ve Görevleri

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun eski yapısında teftiş kurulu Adalet Bakanlığına bağlıydı ve bu durum beraberinde birçok tartışmaya yol açıyordu. HSYK'nın yeni yapısında ise Teftiş Kurulu, HSYK'ya bağlı bulunmaktadır.

Teftiş Kurulu, bir başkan, iki başkan yardımcısı, yeteri kadar kurul başmüfettişi ile müfettiş ve bürolardan oluşmaktadır.

Teftiş Kurulu Başkanı ve başkan yardımcıları, birinci sınıf hâkim ve savcılar arasından seçilmektedir. Kurul başmüfettişleri ise Teftiş Kurulunda fiilen beş yılını doldurmuş, birinci sınıfa ayrılmış ve birinci sınıfa ayrılma niteliklerini yitirmemiş olan müfettişler arasından, kıdem sırasına göre seçilmektedir. Kurul müfettişleri, hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az sekiz yıl görev yapmış ve başarılı olmuş olanlar arasından, muvafakatleri alınmak kaydıyla Genel Kurul tarafından atanırlar. Adalet müfettişliğinden Kurul müfettişliğine, Kurul müfettişliğinden adalet müfettişliğine, ilgililerin muvafakatleri alınmak suretiyle atama yapılabilir. Bu şekilde yapılacak atamalarda önceki teftiş kurulunda geçen süre, yeni atanan teftiş kurulunda geçmiş sayılır. Kurul müfettişi veya adalet müfettişi olarak görev yaptıktan sonra bu görevlerinden ayrılanların yeniden müfettişliğe atanmaları durumunda da bu hüküm uygulanır(m. 15).

15.madde gerekçesinde Teftiş Kurulunda görev yapacak olanların atanma usulleri düzenlendiği belirtilmekte ve Teftiş Kurulunda görev yapacak olan, başkan, başkan yardımcıları, başmüfettiş ve müfettişlerin muvafakatleri alınarak Genel Kurul tarafından atanması öngörüldüğü açıklanmaktadır. Yine aynı madde gerekçesinde müfettişlerin yapacağı görevlerin yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkeleri ile doğrudan ilişkisi göz önüne alınarak, Teftiş Kuruluna yapılacak atamalarla ilgili tüm yetkinin Genel Kurula verildiği belirtilmektedir²³⁹.

Teftiş Kurulu, şu görevleri yapmaktadır(m.14):

²³⁹ Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10.10.2011 <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>.

a)- Adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarının görevlerini kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetlemek.

b)-Görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırmak ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemlerini yapmak.

c)-Görev alanına giren konularda, uygulamada ortaya çıkan mevzuat yetersizliği ve aksaklıklar ile ilgili hususlarda gerekli inceleme ve araştırmaları yaparak alınması gerekli kanunî ve idarî tedbirler konusunda kurula teklifte bulunmak.

d)-Kurul müfettişleri tarafından hazırlanan araştırma, inceleme ve soruşturma raporları ile denetim raporlarını, Kurulun ilgili dairelerine; hâkim ve savcılar hakkında düzenlenen hâl kâğıtlarını Genel Sekreterliğe; denetlenen birimlere yönelik yapılan önerileri ise ilgili mercilere göndermek, gibi görevleri yapmaktadır.

Teftiş Kurulu, yukarıda sayılan görevleri Üçüncü Daire Başkanının gözetiminde Kurul adına yapar. Kurul müfettişleri, görevlerini yerine getirirken Teftiş Kurulu Başkanına; Teftiş Kurulu Başkanı ise Kurula karşı sorumludur.

Madde gerekçesinde, bugüne kadar teftiş kurulu ile ilgili yapılan eleştiriler (özellikle Adalet Bakanlığına bağlı olduğu eleştirisi) göz önüne alınarak yeni bir yapılanmaya gidildiği belirtilmekte ve yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatının zedelendiği eleştirisini de bertaraf etmek için Teftiş Kurulunun, Üçüncü Daire Başkanının gözetiminde ve Kurul adına görev yapmasının hüküm altına alındığı ve dolayısıyla Adalet Bakanlığına değil de Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna bağlandığının önemi vurgulanmaktadır.

Yine aynı madde gerekçesinde Kurul müfettişlerinin, görevlerini yerine getirirken Teftiş Kurulu Başkanına, Teftiş Kurulu Başkanının ise Kurula karşı sorumlu olduğu hükme bağlandığından söz edilmekte ve bu hükümle, Kurul müfettişlerinin bağımsız ve her türlü etkiden uzak bir şekilde çalışmaları amaçlandığı belirtilmektedir²⁴⁰.

²⁴⁰ Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10.10.2011 <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun 16.maddesine göre Teftiş Kurulu Başkanı şu görevleri yapmaktadır:

- a) Teftiş Kurulunu temsil etmek, yönetmek, verimli, uyumlu ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlamak.
- b) Başkan yardımcıları arasındaki işbölümünü düzenlemek.
- c) Yokluğunda yerine vekâlet edecek başkan yardımcısını, başkan yardımcılarının da bulunmaması hâlinde vekâlet görevini yürütecek başmüfettişi belirlemek,
- ç) Yıllık teftiş programı taslağını hazırlayarak Üçüncü Daireye sunmak, bu Daire tarafından alınacak Başkan oluru üzerine uygulanmasını sağlamak.
- d) Denetleme, araştırma, inceleme ve soruşturma olurları üzerine müfettişleri görevlendirmek ve uygulamayı takip etmek.
- e) Kanun, tüzük ve yönetmeliklerde gösterilen veya ilgili daire başkanı tarafından verilen benzeri görevleri yapmak veya yaptırmak.

Yine aynı kanun maddesine göre Teftiş Kurulu Başkan Yardımcıları ise Teftiş Kurulu Başkanı tarafından düzenlenecek işbölümüne göre verilen görevleri yürütmekle görevlidirler.

3.2.8.Kurul Müfettişlerinin Görev ve Yetkileri

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun 17.maddesine göre Kurul müfettişlerinin görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Hâkim ve savcılarının görevlerini kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetlemek.
- b) Hâkim ve savcılarının görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma yapmaktır.

Kurul müfettişleri bu görevlerini yerine getirirken; yapacakları araştırma, inceleme ve soruşturmalarda, lüzum gördükleri kimseleri yeminle dinleyebilir, gerektiğinde istinabe yoluna başvurabilir, sübut delilleri ile gereken bilgileri kamu kurum, kurul ve kuruluşlarından doğrudan toplayabilir. Yapacakları inceleme ve soruşturmalarda bu Kanunda verilen yetkilere ilave olarak 4.12.2004 tarihli ve 5271

sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa göre işlem yapabilir; kanunlarda kendilerine ve Cumhuriyet savcısına, soruşturmanın yürütülmesiyle ilgili tanınan tüm yetkileri kullanabilir. Ceza Muhakemesi Kanununda gecikmesinde sakınca bulunan hâllere ilişkin olmak üzere Cumhuriyet savcısına tanınan yetkiler bu hükmün dışındadır(m.17).

Bu arada Kurul müfettişlerince yapılacak denetim, araştırma, inceleme ve soruşturmalarda ilgili kuruluş ve kişiler istenecek her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdürler. Kurul müfettişleri, denetimlerde, yargı yetkisine ve yargısal takdire giren konulara karışamazlar, tavsiye ve telkinde bulunamazlar(m.17).

3.3. KURUL ÜYELERİNİN SEÇİMİ VE ÜYELİĞİN SONA ERMESİ

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 22 asıl ve 12 yedek üyenin seçimi şu şekilde yapılmaktadır. Kurulun; dört asıl üyesi, hâkimlik mesleğine alınmasına engel bir hâli olmayan; yükseköğretim kurumlarının hukuk dalında en az on beş yıldan beri görev yapan öğretim üyeleri ile meslekte fiilen on beş yılını doldurmuş avukatlar arasından Cumhurbaşkanınca seçilmektedir.²⁴¹ Yargıtay Genel Kurulu da Yargıtay üyeleri arasından üç asıl ve üç yedek üyeyi seçerken, Danıştay Genel Kurulu da Danıştay üyeleri arasından iki asıl ve iki yedek üyeyi seçmektedir. Yine kurulun bir asıl ve bir yedek üyesi, kendi üyeleri arasından Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulunca, seçilmekteyken, kurulun yedi asıl ve dört yedek üyesi, birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adlî yargı hâkim ve savcıları arasından, adlî yargı hâkim ve savcılarınca, seçilmektedir. Son olarak kurulun üç asıl ve iki yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idarî yargı hâkim ve savcıları arasından idarî yargı hâkim ve savcılarınca, dört yıl için seçilir(m.18).

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun 18. Maddesine göre, süresi biten üyeler yeniden seçilebilirler ve kurula üye seçimlerinde oy kullanabilirler. Kurulun asıl

²⁴¹ Tasarının orijinal metninde Cumhurbaşkanı, meslekte on beş yıl görev yapan öğretim görevlileri ve avukatlarla birlikte, iktisat ve siyasal bilim dallarından ve üst kademe yöneticilerinden 4 asıl üyelik için seçim yapmaktadır. Maddede yer alan iktisat ve siyasal bilimler ve üst kademe yöneticileri deyimleri, Anayasa Mahkemesi'nin 7.7.2010 günlü ve E. 2010/49 - K. 2010/87 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesinde, hukukçu öğretim görevlileri ile avukatların, yargı ile konularda bilgi birikimlerinin olması nedeniyle Kurulun çalışmalarına katkı yapabilecekleri düşünülebilir. Ancak yargının işleyişi ve yargı teşkilatı ile herhangi bir şekilde ilgisi olmayan yargının ve yargı üyelerinin sorunları, yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı hakkında yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmayan iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile üst kademe yöneticilerin, hakim ve savcıların tayin atama terfi gibi işlemlerin yapıldığı bir kurulda görev yapmaları yargı bağımsızlığı ve hakimlik teminatı açısından uygun olamayacağını belirtmektedir.

ve yedek üyelerinin görev sürelerinin tamamlanmasından en geç üç ay önce; Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği ve Yargıtay Birinci Başkanlığı ile Danıştay, Türkiye Adalet Akademisi ve Yüksek Seçim Kurulu başkanlıklarına bu husus bildirilir.

Kurul üyeliği seçimleri dört yılda bir olmak üzere, üyelerin görev süresinin dolmasından önceki altmış gün içinde yapılır. Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisi genel kurullarından seçilecek Kurul üyeliği için her üye, birinci sınıf adli ve idarî yargı hâkim ve savcıları arasından seçilecek Kurul üyeliği için her hâkim ve savcı; kendi aralarından seçilecek asıl ve yedek üyelerin toplam sayısı kadar aday için oy kullanabilir.²⁴² Daha fazla sayıda aday için oy verilmesi durumunda ise oy pusulası geçersiz sayılır. En fazla oy alan adaylar sırasıyla asıl ve yedek üye seçilmiş olur. Bu seçimler; her dönem için bir defada ve gizli oyla, serbest, eşit, tek dereceli, açık sayım ve döküm esaslarına göre yapılır. Oyların eşitliği halinde adaylar arasında kura çekilir(m.19).

3.3.1.Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisinin Kurula Üye Seçimi

Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisinin Kurula üye seçimi şu şekilde yapılmaktadır: “Yargıtay Birinci Başkanı ile Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisi başkanlarınca; Kurul üyeliği için üyelerin görev sürelerinin dolmasından altmış gün önce seçim süreci başlatılır ve adaylık için başvuru tarihleri ilân edilir. İlân tarihinden itibaren on gün içinde adaylar ilgili başkanlığa başvurur. Başvuruların bittiği tarihten itibaren beş gün içinde kesin aday listesi ilan edilir. Kesin aday listesinin ilanından itibaren otuz gün içinde Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisi genel kurullarında seçim yapılır”(m.20).

3.3.2.Adli Ve İdarî Yargı Hâkim ve Savcılarının Kurula Üye Seçimi

²⁴² Tasarının orijinal metninde, Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisi genel kurullarından seçilecek Kurul üyeliği için her üye, birinci sınıf adli ve idarî yargı hâkim ve savcıları arasından seçilecek Kurul üyeliği için her hâkim ve savcı; kendi aralarından seçilecek asıl ve yedek üyelikler için ancak bir aday için oy kullanır ifadesi Anayasa Mahkemesinin 7.7.2010 günlü ve E. 2010/49-K. 2010/87 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi iptal gerekçesinde, bazı adaylar açısından seçmenlere oy kullanma hakkı tanınmayarak sonuçları seçmen iradesini yansıtmaktan uzak olan bir seçim usulünün demokratik olmadığını belirtmekte; seçmen iradesini gerçek anlamda oya yansımını sınırlayan böylece oy kullananların iradesini olumsuz yönde etkileyen bu düzenlemenin tarafsız ve bağımsız bir yargının oluşmasına da engel olacağına altı çizilmektedir.

Adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılar Kurula üye seçerken, hâkim ve savcılarının tamamı oy kullanma hakkına sahiptir. Yine adlî yargı hâkim ve savcılarını adlî yargıdan; idarî yargı hâkim ve savcılarını idarî yargıdan aday olanlara oy verebilir. Yeni düzenlemenin olumlu tafralarından biri de birinci sınıf olan ve birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş her hâkim ve savcının kurul asıl ve yedek üyeliğine seçilme hakkına sahip olmasıdır(m.21).

3.3.3.Üyelerin Seçim İşlemleri

HSYKK'nın 21 maddesine göre, “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun bütün asıl ve yedek üyelerinin seçimleri Yüksek Seçim Kurulunun yönetim ve denetiminde yapılır. Adlî yargı hâkim ve savcılarının Kurula üye seçmesi için, her ilde, il seçim kurulunun yönetim ve denetimi altında yapılacak seçimlerde, o ilde ve o ilin ilçelerinde görev yapan hâkim ve savcılar oy kullanır. İdarî yargı hâkim ve savcılarının Kurula üye seçmesi için, bölge idare mahkemelerinin bulunduğu illerde, o il seçim kurulunun yönetim ve denetimi altında yapılacak seçimlerde, o bölge idare mahkemesinde ve yargı çevresi içerisinde kalan yerlerde görev yapan idarî yargı hâkim ve savcılarını oy kullanır. İl seçim kurulları, oy kullanacak hâkim ve savcı sayısına göre, kamu görevlileri arasından seçilecek bir başkan, dört asıl ve iki yedek üyeden oluşan sandık kurulları oluşturur. Sandık kurullarının işlem, tedbir ve kararlarına karşı yapılan şikâyet ve itirazlar il seçim kurulunca karara bağlanır. Yine hâkim ve savcılar, sandık ve il seçim kurullarında oyların sayım, döküm ve seçim tutanaklarının birleştirilmesi çalışmalarını izleyebilir, sonuç tutanaklarından örnek alabilir”.

Yine HSYKK'nın 23.maddesine göre seçim süreci şöyle olmaktadır: “Yüksek Seçim Kurulu, seçim takvimini, üyelerin görev sürelerinin dolmasından en geç altmış gün önce ilân eder. Seçim takviminin ilânı tarihinden itibaren on gün içinde illerde oy kullanacak hâkim ve savcılarını listelerini belirleyerek, il seçim kurullarına gönderir. İl seçim kurulları, listeleri ulaştığı tarihten itibaren en geç iki gün içinde askıya çıkartır. Bu listeler on gün askıda kalır ve askıda kaldığı süre içinde bu listelere karşı il seçim kuruluna itiraz edilebilir. Süresi içinde yapılmayan itirazlar dikkate alınmaz. İl seçim kurulları, itiraz süresinin sona erdiği tarihten itibaren iki gün içinde itirazları evrak üzerinden inceleyerek sonuçlandırır ve kesin seçmen listelerini internet sitesinde ilân etmek üzere Yüksek Seçim Kuruluna gönderir. Yargıtay, Danıştay, Kurul ve Adalet

Bakanlığı teşkilâtlarında görev yapanlar ile yurt dışında bulunan hâkim ve savcılar Ankara'da, geçici yetki ile bir başka yerde görevlendirilenler ise görevlendirildikleri yerde oylarını kullanırlar. İzinli, görevli, hastalık veya aylıksız izinli olmaları nedeniyle, bir başka yerde bulunan hâkim ve savcılar, seçmen listeleri kesinleştirilmeden önce, oy kullanacakları yerdeki il seçim kuruluna başvurmaları hâlinde, buldukları yerde oy kullanabilirler. Seçim takvimi başladığı tarihten itibaren listelerde ismi bulunanlardan herhangi bir nedenle meslektan ayrılanlar, Kurul tarafından Yüksek Seçim Kuruluna bildirilir ve bunlar oy kullanamaz”.

HSYKK'nın 24.maddesine göre, “Adaylar seçim takviminin ilân tarihinden itibaren on beş gün içinde Yüksek Seçim Kuruluna başvurur. Başvuru tarihinin sona erdiği günden itibaren beş gün içinde Yüksek Seçim Kurulu adayların başvurularını inceler ve geçici aday listesini ilân eder. Hâkim ve savcılar tarafından gerekçeleri ve buna bağlı somut delilleri ile birlikte ilân tarihinden itibaren beş gün içinde adaylığa itiraz edilebilir. Yüksek Seçim Kurulu, itiraz süresinin sona erdiği tarihten itibaren beş gün içinde itirazları evrak üzerinden inceleyerek sonuçlandırır ve kesin aday listesini ilân eder. Seçimler, Yüksek Seçim Kurulunun kesin aday listesini ilân ettiği tarihi takip eden ikinci pazar günü yapılır”.

Adaylar, kesin aday listesinin ilanından oy verme süresinin sonuna kadar propaganda yapamazlar. Ancak; Yüksek Seçim Kurulunun belirlediği esaslar dâhilinde özgeçmişlerini bu iş için tahsis edilmiş bir internet sitesinde yayımlayabilirler. Kendilerini tanıtan ve mesleki konularla ilgili düşüncelerini açıklayan mektup, elektronik posta ve kısa mesaj gönderip, kapalı yer toplantısı yapabilirler.(m.25)

3.3.4.Üyelğin Boşalması

HSYKK'nın 27.maddesine göre, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunda üyelikler şu şekilde boşalmaktadır:

a)- Cumhurbaşkanı tarafından seçilen üyeliklerin ölüm, emeklilik, istifa ve benzeri nedenlerle boşalması halinde, boşalmayı takip eden altmış gün içinde, kalan süreyi tamamlamak üzere, yeni üyelerin seçimi yapılır.

b)-Diğer üyeliklerin boşalması hâlinde, asıl üyenin, yedeği tarafından kalan süre tamamlanır.

c)-Genel Kurulun toplantı yeter sayısını oluşturamayacak şekilde üyeliklerde boşalma olması hâlinde ise boşalan asıl ve yedek üyelikler için altmış gün içinde yeniden seçim yapılır. Bu seçim sonucunda asıl ve yedek üyeliğe seçilenler, yerine seçildikleri üyelerin kalan sürelerini tamamlar.

Madde gerekçesinde yirmi iki asıl ve on iki yedek üyeden oluşan kurulda, Cumhurbaşkanlığı tarafından seçilen üyelerin yedeğinin bulunmaması; Kurulun seçimle gelen diğer asıl üyelerinin ise yedeğinin bulunması ve yedeği bulunan üyeliklerin herhangi bir sebeple boşalması halinde yedek üyenin göreve başlayarak kalan süreyi tamamlaması esasının benimsendiği belirtilmiştir. Yine aynı madde gerekçesinde, kanun maddesinde bahsi geçen "asıl üyenin yedeği" ibaresinde yedek üyenin aynı kaynaktan gelmesi koşulunun ifade edildiği belirtilmekte ve bu şekilde göreve başlayanların, yerine geldiği asıl üyenin kalan süresini tamamlaması öngörülmekte ve böylece kurulun olağanüstü nedenler dışında dört yıl boyunca seçim ortamından uzak tutulmasının amaçlandığının altı çizilmektedir²⁴³.

3.3.5.Üyeliğin Sona Ermesi

HSYKK'nın 28.maddesine göre, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeliği üç şekilde sona erer.

a) Birinci durumda Başkan dışındaki kurul üyeleri ile yedek üyelerin, Hâkimler ve Savcılar Kanununa göre hâkimlik ve savcılık mesleğinden çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı kesin hüküm giymesi, çekilmesi veya altmış beş yaşını doldurması hallerinde kendiliğinden üyelik sona ermektedir.

b)-İkinci durumda, kurul üyesi olabilme şartlarından herhangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması veya kurul üyeliği sırasında bu şartlardan herhangi birini kaybetmesi hâlinde Genel Kurulun üye tamsayısının üçte iki çoğunluğunun, bu durumu tespit eden kararıyla, kurul üyeliği sona erer.

c)-Son olarak kurulun seçimle gelen üyelerinin, görevlerini yerine getiremeyeceklerinin sağlık kurulu raporuyla kesin olarak anlaşılması veya görevlerine izinsiz, mazeretsiz ve kesintisiz olarak on beş gün ya da bir yılda toplam otuz gün süre

²⁴³ Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10.10.2011 <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>.

ile devam etmemeleri hâlinde, Genel Kurul üye tamsayısının üçte iki çoğunluğunun kararıyla, kurul üyeliği sona erer.

Yargıtay ve Danıştay'dan gelen üyelerin, kurul üyeliklerinin sona ermesi durumunda herhangi bir işleme gerek olmaksızın ve boş kadro şartı aranmaksızın, geldikleri yüksek mahkeme üyeliği görevine geri dönmeleri sağlanır ve boşalan ilk üye kadrosu kendilerine tahsis olunur. Adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılığında seçilenlerden; sürenin tamamlanmasından önce kurul üyeliği sona erenler mevcut Genel Kurul tarafından; sürenin tamamlanması nedeniyle kurul üyeliği sona erenler, kendilerinden sonra oluşacak Genel Kurul, tarafından, müktesepi dikkate alınarak, tercih ettikleri üç ayrı ilden birinde uygun görülecek bir göreve atanırlar. Diğer kamu görevlerinden seçilenlerden, kurul üyeliği sona erenler, başvuruları üzerine, yetkili kurumları tarafından önceki görevlerine veya kazanılmış hak aylık derecelerindeki başka bir göreve atanırlar. Kurul üyeliğinin sona ermesi durumunda yapılacak atama işlemleri, kurul üyeliğinin sona erdiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılır. Atama işlemi yapılmıyaya kadar ilgililer izinli sayılır ve Kurul üyeliği özlük haklarından yararlanmaya devam ederler. Yine kurul üyelerinin kurulda geçirdikleri süreler, tâbi oldukları kanun hükümlerine göre hizmetlerinde değerlendirilir(m.28).

3.4.GENEL KURUL TOPLANTI VE KARAR YETER SAYISI

HSYKK' nın 29.maddesine göre, “Genel Kurul, her yılın Ocak ayının onuncu işgünü kendiliğinden toplanarak, yıllık olağan toplantı günlerini tespit eder. Başkan, gereken hâllerde Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırabilir. Üye tam sayısının salt çoğunluğunun, görüşülecek konuyu da belirten yazılı talebi üzerine Başkan, Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırır. Genel Kurul, en az on beş üyeye toplanır ve üye tamsayısının salt çoğunluğuyla karar alır. Genel Kurul toplantı gündemi, Başkan tarafından işin önemine, ivedi veya süreli oluşuna göre düzenlenir. Gündem, toplantının yapılacağı gün ve saati, Kurulda görüşülecek işleri ve sırasını gösterir. Tamamlanmayan gündem maddeleri bir sonraki gündemde öncelikle görüşülür. Gündemde değişiklik yapılması; ancak gündemin düzenlenmesinden sonra ivedi ve süreli işlerin ortaya çıkması hâlinde Başkan veya üyelerden birinin talebi üzerine Genel Kurul kararı ile olur. İvedi ve süreli olmayan talepler bu suretle ele alınamaz. Gündemdeki işlerden

birinin sırasından önce ya da sonra görüşülmesi, ertelenmesi veya gündemden çıkarılması aynı usule tâbidir”.

3.5.DAİRELERİN TOPLANTI VE KARAR YETER SAYISI

HSYKK ‘nın 30.maddesine göre, “Daireler, daire başkanının çağrısı üzerine her yılın Ocak ayında toplanarak yıllık olağan toplantı günlerini tespit eder. Daire başkanı, gereken hâllerde daireyi olağanüstü toplantıya çağırabilir. Üye tam sayısının salt çoğunluğunun, görüşülecek konuyu da belirten yazılı talebi üzerine daire başkanı, daireyi olağanüstü toplantıya çağırır. Daireler en az beş üyeye toplanır ve üye tamsayısının salt çoğunluğuyla karar alır. Dairelerin toplantı gündemi, daire başkanı tarafından işin önemine, ivedi veya süreli oluşuna göre düzenlenir. Gündem, toplantının yapılacağı gün ve saati, görüşülecek işleri ve sırasını gösterir. Tamamlanmayan gündem maddeleri bir sonraki gündemde öncelikle görüşülür. Gündemde değişiklik yapılması; ancak gündemin düzenlenmesinden sonra ivedi ve süreli işlerin ortaya çıkması halinde daire başkanı veya üyelere birinin talebi üzerine daire kararı ile olur. İvedi ve süreli olmayan talepler bu suretle ele alınamaz. Gündemdeki işlerden birinin sırasından önce ya da sonra görüşülmesi, ertelenmesi veya gündemden çıkarılması aynı usule tâbidir”.

3.6.GENEL KURUL VE DAİRELERDE KARARLARIN OYLANMASI

Genel Kurulda ve dairelerde görüşmelerden sonra oylamaya geçilir. Eğer aksine hüküm yoksa veya karar alınmayan durum varsa oylama açık yapılır. Genel Kurul ve dairelerde oylama gizli yapılır ve önce usul ile ilgili hususlar oylanır. Usul konusunda azınlıkta kalanlar esas hakkında oylamaya katılmak zorundadır. Çekimser oyun kullanılmadığı oylama işlemlerinde Kurul veya daire başkanı yaş itibarıyla en genç üyeden başlayarak oyları toplar ve en sonunda kendi oyunu kullanır. Disiplin işlemlerinde oyların dağılması hâlinde ilgilinin en fazla aleyhinde olan oy çoğunluk meydana gelinceye kadar kendisine en yakın olan oya ilave edilir. Oylamanın sonucu oturum başkanı tarafından tespit edilir ve açıklanır(m.31).

Oylama işlemlerinden sonra sırasıyla şu işlemler yapılır: “Genel Kurul ve dairelerde görüşülen işler tutanağa bağlanır ve yapılan işlemler bir kararla tespit edilir. Bu kararlarda; konunun, varsa iddia ve savunmanın özeti, kararın ve varsa karşı oyun gerekçesi, karara karşı başvurulabilecek kanun yolları, mercileri ve süresi, gösterilmektedir. Kararların gerekçesi, karar tarihinden itibaren en geç on beş gün

içinde yazılır. Yine Kurul tarafından; gerekli görülen kararlar Resmi Gazetede, disipline ilişkin kararlar, kişisel verilerin korunması kaydıyla Kurulun internet sitesinde, yayımlanır. Bu arada Genel Kurul ve dairelerin; hâkim ve savcılarının özlük ve disiplin işleri hakkında verdiği kararlar kendilerine tebliğ edilirken, müracaatlarının sonuçları ise ilgisine tebliğ edilir. Ayrıca hâkim ve savcılara, savunmaları alınmış olmadıkça, haklarındaki şikâyet ve ihbar üzerine verilen kararlar tebliğ edilmez”(m.32).

3.7.GENEL KURUL VE DAİRE KARARLARININ NİTELİĞİ

HSYKK'nın 33.maddesine göre, “Genel Kurulun ilk defa aldığı kararlara karşı, Başkan veya ilgililer, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, Genel Kuruldan yeniden inceleme talebinde bulunabilir; yeniden inceleme talebi üzerine verilen kararlar kesindir. Dairelerin kararlarına karşı, Başkan veya ilgililer, tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, kararı veren daireden yeniden inceleme talebinde bulunabilir. Dairelerin yeniden inceleme talebi üzerine verdiği kararlara karşı, Başkan veya ilgililer tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde, Genel Kurula itiraz edebilir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir. Disipline ilişkin kararlara karşı şikâyetçilerin de yeniden inceleme ve itiraz hakları vardır. Genel Kurulun veya dairelerin, meslekten çıkarma cezasına ilişkin kesinleşmiş kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulabilir; diğer kararları yargı denetimi dışındadır. Meslekten çıkarma kararlarına karşı açılan iptal davaları ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülür. Bu davalar acele işlerden sayılır”.

Madde gerekçesinde, Genel Kurulun veya dairelerin meslekten çıkarma cezasına ilişkin kesinleşmiş kararları aleyhine yargı yoluna başvurulabilmesinin hükme bağlandığı ve kurulun meslekten çıkarma kararlarına karşı açılan iptal davalarının ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görüleceği ve bu davaların acele işlerden sayılacağı belirtilmektedir. Yine aynı madde gerekçesinde, Genel Kurulun veya dairelerin meslekten çıkarma cezaları hariç olmak üzere, kararlarına karşı yargı yoluna gidilmesi mümkün değildir. Ancak, Kurulun Başkanı olan Adalet Bakanının, tek başına yaptığı işlemlere ve aldığı kararlara karşı, idare hukukunun genel ilkelerine göre, yargı yoluna gidilebileceğinde herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Dolayısıyla ilgili dairenin teklifi üzerine, Kurulun Başkanı olan Adalet Bakanının, mevcut uygulamada olduğu gibi hâkim ve savcılar hakkında, araştırma, inceleme ve soruşturma işlemlerine

"olur" vermemesi kararına karşı ilgililerin yargı yoluna başvurması mümkün olacağı özellikle belirtilmektedir²⁴⁴.

3.8.KURUL ÜYELERİNİN HUKUKİ DURUMLARI

Yeni HSYKK' nın 34.maddesine göre, "Kurulun seçimle gelen üyeleri; görevleri süresince, Yargıtay daire başkanı için ilgili mevzuatta öngörülen tüm mali ve sosyal haklardan yararlanırlar. Kurulun seçimle gelen üyelerinin, sosyal güvenlik bakımından 31.5.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamındaki hak ve yükümlülükleri, Yargıtay daire başkanı esas alınarak tespit edilir. Başkan dışındaki Kurul üyelerine, (30000) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda aylık ek tazminat ödenir. Bu tazminata hak kazanılması ve ödenmesinde Hâkimler ve Savcılar Kanununun aylıklara ilişkin hükmü uygulanır ve bu tazminat damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tâbi tutulmaz. Kurulun seçimle gelen üyelerinin, kadro ve eski görevleriyle ilişkileri kesilir. Kurulun seçimle gelen üyeleri, bu Kanunda belirtilenler dışında kalan özlük işleri ve hakları bakımından Kurul üyeliği görevi süresince, Yargıtay daire başkanı hakkındaki hükümlere tâbidirler. Kurul yedek üyeliğine seçilenler asıl görevlerini yapmaya devam ederler. Kurul üyeliğinde süresinden önce boşalma sebebiyle göreve başlayan yedek üye, göreve başladığı tarihten itibaren Kurul üyesinin hak ve yükümlülüklerine aynen sahip olur. Kurulun seçimle gelen üyeleri, adlî ara verme süresi kadar yıllık izin hakkına sahiptirler".

Yine yeni düzenlemeye göre kurulun seçimle gelen üyeleri; resmi veya özel başka bir görev alamazlar ve ticari faaliyetlerde bulunamazlar. Ancak bilimsel araştırma yapabilirler; Başkanlığın bilgisi dâhilinde ulusal ve uluslararası kurul, kongre, konferans, seminer ve benzeri bilimsel toplantılar ile meslekleriyle ilgili diğer toplantılara katılabilirler; yargıya ilişkin veya meslekle ilgili konularda konferans verebilir ve tebliğ sunabilirler. Üyelerin eş ve çocukları eğer kazanç getiren sürekli faaliyetlerde bulunuyorlarsa, üyeler bu durumu göreve başladıkları tarihte Kurula bildirmek zorundadırlar. Söz konusu faaliyetlerin üyenin göreve başladığı tarihten sonra

²⁴⁴ Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10.10.2011 <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>.

ortaya çıkması hâlinde ise, üyeler bu durumu faaliyetlerin başladığı tarihten itibaren bir ay içinde kurula bildirmekle yükümlüdürler. Üyeliğin devamı süresince, Kurul tarafından başka bir göreve atanamaz ve seçilemezler(m.35).

Madde gerekçesinde kurulun seçimle gelen üyelerinin, kadro ve eski görevleriyle ilişkilerinin kesileceği belirtilmektedir. Buna göre, üyelerin, tüm malî ve sosyal hakları kurul tarafından karşılanacaktır. Üyeler, eski görevleri ya da statülerinden kaynaklanan yetkilerini kullanamayacaklardır. Bu durumda, örneğin hukukçu öğretim üyeliğinden ya da avukatlıktan gelen kurul üyesi, üniversitedeki rektör seçimlerinde ya da baro seçimlerinde oy kullanamayacaklardır. Yine yüksek mahkemelerden gelen kurul üyeleri, yüksek mahkemelerde yapılan seçim ya da aday gösterme işlerinde oy kullanamayacaklardır. Bunun tek istisnası, bir sonraki dönemde kurul üyeliği için aday olması ve bu seçimlerde oy kullanmasıdır²⁴⁵.

Kurulun seçimle gelen üyelerinin, bu kanunda belirtilenler dışında kalan özlük işleri ve hakları bakımından, kurul üyeliği görevi süresince, Yargıtay daire başkanı hakkındaki hükümlere tâbi olacakları hükmü yer almaktadır. Madde gerekçesine göre bu düzenlemenin amacı, kadro ve eski görevleriyle ilişkileri kesilen kurul üyelerinin, dış ve iç tehditlerden uzak olarak görev yapabilmesi için, kurul üyeliği görevi süresince aynı hükümlere tâbi olarak eşit statüde bulunmalarını sağlamaktır²⁴⁶.

3.9.ÜYELER HAKKINDAKİ SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMALAR

Genel Kurul, seçimle gelen üyelerin, disiplin suçu oluşturan eylemleri ile ilgili disiplin soruşturması ve kovuşturmasını yapar. Kurulun seçimle gelen üyeleri hakkında yapılan ihbar ve şikâyetlerde, Başkan, işi Genel Kurula götürmeden önce daire başkanlarından birinin vasıtasıyla ön inceleme yaptırabilir. Görevlendirilen bu daire başkanı, incelemesini yaptıktan sonra, durumu bir raporla Başkana bildirir. Başkan, ihbar veya şikâyeti doğrudan ya da inceleme yaptırdıktan sonra Genel Kurula sunar. Genel Kurul yapılan görüşme sonucunda; soruşturma açılmasına ya da soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verebilir. Soruşturma açılmasına karar verilmesi hâlinde, üyeler arasından, gizli oyla, üç kişilik bir soruşturma kurulu seçilir. Soruşturma

²⁴⁵ Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10.10.2011 <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>.

²⁴⁶ Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10.10.2011 <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>.

kuruluna, en yüksek oyu alan, oyların eşitliği hâlinde ise yaşça büyük olan başkanlık eder. Soruşturma kurulu, konu ile ilgili bilgileri toplar ve sübut delillerini tespit eder, lüzum gördüğü kimseleri yeminle dinler, ilgiliye isnat olunan hâl ve hareketi bildirerek savunmasını alır. İlgili savunmasının istendiği andan itibaren, bizzat veya vekili aracılığıyla soruşturma evrakını incelemeye yetkilidir. Soruşturma kurulu, yaptığı soruşturmayı, elde ettiği bilgi ve delilleri gösteren ve bunlara göre disiplin cezası verilmesine yer olup olmadığı hakkındaki kanaatini belirten bir rapor hazırlayarak, rapor ve eklerini Genel Kurula verir. Soruşturma sonucu ilgiliye yazılı olarak bildirilir ve yedi günden az olmamak üzere tayin edilen süre içinde Genel Kurul huzurunda kovuşturma aşamasına ilişkin olarak, bizzat veya vekili aracılığıyla sözlü ya da yazılı savunmasını vermeye davet edilir. Genel Kurul, disiplin kovuşturması kapsamında, hazırlanmış olan disiplin soruşturması dosyası ve raporunu inceler. İlgili, yazılı savunma vermişse bu savunmayı okur, sözlü savunma yapmak istemişse sözlü savunmasını dinler; tüm evrak kapsamını göz önüne alarak; gerekirse soruşturmanın genişletilmesine veya derinleştirilmesine, isnat olunan hâl ve hareketi sabit görmezse dosyanın işlemde kaldırılmasına ya da isnat olunan hâl ve hareketi sabit görürse eyleme uyan disiplin cezasına, karar verir(m.36).

Cezai açıdan soruşturma veya kovuşturma başlatılmış olması, ayrıca disiplin soruşturması yapılmasına ve disiplin cezası verilmesine engel değildir. Disiplin soruşturmasını gerektiren bir eylemin üzerinden üç yıl geçmişse disiplin soruşturması açılamaz. Eğer bu eylem üzerinden beş yıl geçmişse disiplin cezası da verilemez. Ayrıca disiplin cezasını gerektiren eylem, aynı zamanda bir suç teşkil eder ve bu suç için kanunda daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörülmüş olur ve ceza soruşturması veya kovuşturması da açılır ise, bu fıkra da belirtilen süre yerine bu süreler uygulanır. Genel Kurulca kovuşturma sonucunun beklenmesine karar verilenler hakkında ise, mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren iki yıl geçmekle ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar. Kurulun seçimle gelen üyelerinin, Kurul üyesi olmadan önceki eylemlerinden dolayı disiplin soruşturma veya kovuşturmaları Kurul tarafından, bulunduğu aşamadan itibaren, bu kanundaki usul çerçevesinde, ilgililerin özel kanunlarındaki hükümleri esas alınmak suretiyle karara bağlanır(m.36).

Yine kurulun seçimle gelen üyeleri, eğer hizmetin aksamasına yol açacak bir eylemde bulunmuşlarsa veya Kurul üyeliğinin şerefi ile bağdaşmayan hâl ve

hareketlerde buldukları tespit edilmişse, eylemin niteliğine ve ağırlığına göre ya uyarılırlar ya da Kurul üyeliğinden çekilmeye davet edilirler. Bu konuda alınan kararlar ilgiliye tebliğ edilir. Disiplin cezasına ilişkin Genel Kurul kararlarına karşı yeniden inceleme başvurusu yapılabilir. Genel Kurulun yeniden inceleme sonucunda verdiği kararlar kesindir. Kurul üyeliğinden çekilmeye davete ilişkin kesinleşen kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde görevden çekilmeyen ilgilinin Kurul üyeliği sona erer. Bu bir aylık süre içinde ilgili izinli sayılır(m.37).

Kurul üyelerinin görevleriyle ilgili suçları ile kişisel suçları hakkındaki soruşturma ve kovuşturma açılmasına izin verme yetkisi Genel Kurula aittir. Genel Kurulun kovuşturma açılmasına izin vermesi durumunda, hangi mercilerin soruşturma ve kovuşturma konusunda yetkili olduğunun belirlenmesi ise bu Kanun hükümleri uyarınca yapılır. Soruşturma açılmasına karar verilmesi hâlinde ise 36.maddede belirtildiği gibi bir soruşturma kurulu oluşturulur. Soruşturma kurulu, Ceza Muhakemesi Kanununa göre işlem yapar ve kanunların Cumhuriyet savcısına tanıdığı bütün yetkileri kullanır. Soruşturma sırasında hâkim kararı alınması gereken hususlarda ilgililer hakkında isnat edilen suçun niteliğine göre belirlenmiş bulunan kovuşturma mercilerine başvurur. Soruşturma kurulu, soruşturmayı tamamladıktan sonra kovuşturma açılmasına yer olup olmadığı hakkındaki kanaatini belirten bir rapor hazırlayarak, rapor ve eklerini Genel Kurula verir. Genel Kurul, dosyayı inceledikten ve varsa eksiklikleri tamamlattıktan sonra, kovuşturma yapılmasına gerek görmediği takdirde evrakın işleminden kaldırılmasına karar verir; aksi hâlde kovuşturma yapılmasına izin verir. Kovuşturma yapılmasına ilişkin verilen izin kesinleşmesi üzerine dosya; görevle ilgili suçlarda Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesine, kişisel suçlarda Yargıtay Ceza Genel Kuruluna, kamu davası açılmak üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir(m.38).

HSYKK'nın 40.maddesi Kurul üyelerinin işe bakmaması ile ilgilidir. Buna göre, "Kurulun Başkan ve üyeleri; iş kendisi ile ilgili ise, ilgilinin, evlilik bağı kalmasa bile karı veya kocası, kan veya kayın hısımlığından üstsoyu veya altsoyu veya onunla evlat edinme bağı veyahut ilgili ile aralarında ikinci dereceye kadar (bu derece dâhil) kan hısımlığı veya evlilik sona erse dahi ikinci dereceye kadar (bu derece dâhil) kayın hısımlığı olursa, aynı işte tanık olarak dinlenmiş, mütalaa vermiş, bilirkişilik, müşavirlik, avukatlık, hâkimlik veya savcılık yapmış ya da daha önce işin

soruşturulması ile görevlendirilmiş ise, İlgili ile aralarında bakılan işe esas olan olaydan önce açılmış bir dava varsa, Kurul ve daire çalışmalarına katılamazlar ve herhangi bir şekilde işe bakamazlar”.

Ayrıca Kurul üyelerinin işe bakmamalarıyla ilgili bir durumda, üyeler ile ilgili kişi arasında bir husumetin bulunması veya üyelerin tarafsızlıklarını etkileyecek bir şüphenin ortaya çıkması halinde, üyeler işi görmekten çekinebilecekleri gibi ilgili tarafından da ret olunabilirler(m.41).

3.10. 1982 HSYK İLE 2010 HSYK’NIN KARŞILAŞTIRILMASI

Bir toplum veya bir devlet farklı sosyal, ekonomik ve ideolojik etnik ve dini grupların bir araya gelmesiyle oluştuğuna göre böyle bir toplum ve ya devlette yapılan sosyal kültürel, ekonomik ve hukuki değişikliklerin de farklı gruplarca olumlu veya olumsuz eleştirilmesi de gayet normaldir. Yine dünyanın herhangi bir toplumunda yapılan ekonomik sosyal, hukuksal vb. değişikliklerinde toplumun tamamı tarafından benimsenmediği gerçeğini de göz önünde bulundurursak Türkiye’de HSYK ile ilgili yapılan eleştirilere de daha mantıksal yaklaşmış oluruz. Dolayısıyla Türkiye’de yapılan 2010 Anayasa değişiklikleri bünyesinde bir takım olumlu ve olumsuz eleştirileri de barındırmaktadır.

3.10.1.Kurulun Yapısı ve Üyelerin Seçimi İle İlgili Karşılaştırma

1982 Anayasasıyla Anayasal bir kurum olarak düzenlenen Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun, gerek oluşumu gerekse işleyişi açısından bir takım eleştirilere maruz kaldığı yukarıda belirtilmişti. Özellikle Adalet Bakanın Kurulun başkanı olması Adalet Bakanlığı Müsteşarının da kurulun doğal üyesi olması yürütmenin yargı üzerinde bir etkiye sahip olduğu gerekçesiyle eleştirilmekteydi. Yine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun Bakan ve Müsteşar dışında geri kalan 5 üyenin de Yargıtay ve Danıştay üyeleri içinden seçilmesi bir taraftan da temsil sorununu doğurmaktaydı. Dolayısıyla Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 30 senedir eleştirilen bu yapısı nihayet 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle değiştirildi. Yukarıda da bahsedildiği gibi bu yeni değişiklik de bazı çevrelerce olumsuz eleştirilere maruz kaldı.

2010 HSYK ile ilgili yapılan en önemli değişikliklerden biri kurulun 7 olan üye sayısının 22 ‘ye çıkarılmasıdır Değişiklik öncesinde Adalet Bakanı, Adalet Bakanlığı Müsteşarı ile birlikte Yargıtay’dan gelen üç ve Danıştay’dan gelen iki üyeden oluşan

HSYK adli ve idari yargı mensuplarının özlük haklarında yetkili bir Kurul olarak öngörülmesine rağmen, Kurulda ilk derece mahkemelerinde görev yapanların hiçbir şekilde temsili mümkün değildi. Yapılan değişiklikle mevcut yedi üyeye ek olarak Kurula adli yargı ilk derece mahkemelerinde çalışan hâkim ve savcılar arasından seçilen yedi üye ile idari yargı ilk derece mahkemelerinde çalışan hâkim ve savcılar arasından seçilen üç üye daha dahil edildi. Böylece Kurulda, ilk derece mahkemelerinde çalışanların da temsili sağlanarak yargının bütününe geniş ve orantılı temsili imkânı oluşturulmuştur²⁴⁷. Türkiye’de 2009 rakamlarına göre, 7 bin civarında hâkim ve 4 bin civarında savcı görev yapmakta ve halen çok sayıda boş kadronun da mevcut olduğu bilinmekte, dolayısıyla 7 kişilik bir kurulun yargı mekanizmasının sahip olduğu hacme paralel bir yapıya sahip olmadığı da görülmektedir²⁴⁸. Üye sayısının 7 den 22’ye yükselmesi bu temsildeki adaletsizliği de bir nevi gidermektedir.

Yine eski HSYK ile karşılaştırıldığında, HSYK’ nın yeni yapısında üye sayısının kalabalık olması ve üye dağılımının da farklı hukuk çevrelerinden olması olumlu bir gelişmedir. Çünkü böylece HSYK’ nın eski yapısında eleştirilen, kişisel kayırmalar, kişisel çıkarlar, ideolojik yaklaşımlar, arkadaşlık ilişkileri, blok halinde oy kullanmalar daha da az olacaktır²⁴⁹.

Yine üyelerin farklı hukuk çevrelerinden seçilmesi, yargının geniş ve orantılı temsiline imkân sağlamakta ve eleştiri konusu yapılan Yargıtay ve Danıştay’ın HSYK’ daki ağırlığı da kırılmış olmaktadır. Çünkü yargının oluşumu ve işleyişinde ağırlıklı etkiye sahip HSYK, eski biçimiyle, üye çoğunluğu yüksek yargıdan gelen bir kurul olarak vesayetçi modelin önemli bir aktörü olarak görülmekteydi.²⁵⁰Yine Kurulda yargının dışından seçilen belli sayıda üyeye yer verilmesi de Kurulun çoğulcu yapısının sağlanması, Kuruldaki korporatif oluşum sakıncalarının giderilmesi, yargı dışından gelen üyelerin Kurul çalışmalarına farklı bir gözle yaklaşarak daha yetkin kararlar alınmasına katkı sağlaması ve Kurulun demokratik meşruiyeti açısından olumlu karşılanabilir²⁵¹.

²⁴⁷ Hakyemez, Y. Şevki, “2010 Anayasa Değişiklikleri ve Demokratik Hukuk Devleti”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 2010 s.401.

²⁴⁸ Yazıcı, *Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkinliği*, s.100.

²⁴⁹ Hakyemez, *2010 Anayasa Değişiklikleri Ve Demokratik Hukuk Devleti*, s.401.

²⁵⁰ Hakyemez, *2010 Anayasa Değişiklikleri Ve Demokratik Hukuk Devleti*, s.401.

²⁵¹ Hakyemez, *2010 Anayasa Değişiklikleri Ve Demokratik Hukuk Devleti*, s.401.

Kurulun yapısı ile ilgili bir başka olumlu gelişme de doğrudan halk tarafından seçilen Cumhurbaşkanının, seçeceği 4 asıl üyeyi kendisinin belirlemesi ve kurulun demokratik meşruiyetine belli bir katkının sağlanmasıdır. Ancak demokratik meşruiyetin sağlanabilmesi açısından Kurulda TBMM'nin belli sayıda üyeyi nitelikli çoğunluk oyu ile seçmesi esasının benimsenmesi çok daha isabetli olabilirdi. Avrupa ülkelerindeki örneklere bakıldığında yüksek yargısal kurulların tümünde bu biçimdeki bir oluşumun tercih edildiği, yüksek yargısal kurullarda parlamentonun belli sayıda üye seçmediği ülke örneği bulunmadığı görülmektedir²⁵².

Cumhurbaşkanının doğrudan kurula üye seçmesinin yargı bağımsızlığına uygun olmadığını savunan görüşler de mevcuttur. Bu görüşlerden birine göre HSYK'nın eski yapısında kurul üyelerinin doğrudan Yüksek Mahkemeler tarafından seçilmeyip, gösterilen adaylar arasından Cumhurbaşkanınca atanmasının, kuvvetler ayrılığı ilkesine ve yargı bağımsızlığına aykırı olduğu kabul edilip eleştirilmekteydi. Ancak HSYK'nın yeni yapısında Cumhurbaşkanına hiçbir sınırlama olmaksızın hukukçular arasından doğrudan atama yetkisi tanınmakla yürütmenin yargı üzerindeki etkinliği iyice pekişmiş olmaktadır. Çünkü genellikle Cumhurbaşkanı belli bir siyasî partiye üye olup, onun desteğiyle seçilmekte, tek başına yaptığı işlemler yargı denetimine tâbi olmamakta ve siyasî sorumluluğu bulunmamakta dolayısıyla siyasi bir kişiliğe sahip Cumhurbaşkanının genelde yargı organlarına, özelde ise kurula üye ataması, yargı bağımsızlığını ihlâl etmektedir²⁵³.

Yine Cumhurbaşkanı, yeni düzenlemeye göre hiçbir sınırlamaya tâbi olmaksızın hukukçular arasından 4 üye belirleme hakkına sahip olmaktadır. Bakan ile Müsteşar da Kurul üyesi oldukları için Kurulun 22 üyesinden 6'sı yürütme organı tarafından belirlenmektedir. Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulunun ağırlıklı olarak Bakanlık bürokratlarından oluştuğu dikkate alındığında, yürütme organının doğrudan seçtiği üye sayısı 7'ye yükselmekte; hatta Bakanlık mensuplarından birisinin Kurula seçilme ihtimali de bulunmaktadır. Bu da kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı olup; yürütme organının, kendisini denetlemekle görevli olan yargı organını hegemonyası altına alması anlamına gelmektedir²⁵⁴.

²⁵² Hakyemez, 2010 *Anayasa Değişiklikleri Ve Demokratik Hukuk Devleti*, s.402.

²⁵³ Kadir Özbek, Ali Suat Ertosun, *Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna İlişkin Anayasa Değişikliği Konusunda Analitik Bir İnceleme*, Ankara 2010, s.6.

²⁵⁴ Özbek, Ertosun, s,7.

Cumhurbaşkanının, Kurula doğrudan doğruya üye atamasının kabul edilebilir olmadığını savunan bir başka yazara göre ise çoğulcu bir demokrasi için Cumhurbaşkanının değil yasama organının hâkim veya savcı olmayan adaylar arasından Kurula üye seçmesi gerekmektedir²⁵⁵.

Ancak böyle bir seçim yargı bağımsızlığına gölge düşürecek nitelikte olmamalıdır. Yargının siyasallaşmasını önlemek, tarafsızlığını sağlamak, çoğunlukçu değil çoğulcu bir demokrasiye dayanmak için başka bazı güvenceleri de öngörmek gereklidir. İlk olarak yasama organı tarafından seçilecek üyelerin sayısı sınırlı tutulmalıdır, yargıç ve savcıların kendi aralarından seçecekleri üye sayısı büyük bir çoğunluğu oluşturmamalıdır. Ayrıca yasama organının üye seçme usulü iktidar partisinden istediği atamayı yapacak bir sisteme dönüşmemeli, yargı organının iktidar partisi karşısında da tarafsızlığını koruyabilmesi için muhalefetle uzlaşarak seçim yapılmalıdır²⁵⁶.

Türkiye’de 2007 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle Cumhurbaşkanı (5 yıl için en fazla iki defa) artık halk tarafından seçilmektedir. Kanımızca yargının bağımsızlığının kaynağı milletin iradesi olduğuna göre, milletin seçtiği bir Cumhurbaşkanının yargı ile ilgili bir kurula üye seçmesinin direkt yargı bağımsızlığını olumsuz etkileyen bir durum olarak görülmesi çok ta anlaşılır bir durum değildir. Çünkü HSYK’ nın eski yapısında Cumhurbaşkanının kurula üye seçmesi zaten seçilmiş adaylardan birini onamaktan ibaretti.

Bilindiği gibi kanunda Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisi genel kurullarından seçilecek Kurul üyeliği için her üye, birinci sınıf adlî ve idarî yargı hâkim ve savcıları arasından seçilecek Kurul üyeliği için her hâkim ve savcı; kendi aralarından seçilecek asıl ve yedek üyelikler için ancak bir aday için oy kullanır ifadesi, Anayasa Mahkemesinin 7.7.2010 günlü ve E. 2010/49-K. 2010/87 sayılı kararı ile iptal edilmişti.

Anayasa Mahkemesi iptal gerekçesinde Bazı adaylar açısından seçmenlere oy kullanma hakkı tanınmayarak sonuçları seçmen iradesini yansıtmaktan uzak olan bir seçim usulünün demokratik olmadığını belirtmekte, seçmen iradesinin gerçek anlamda oya yansımalarını sınırlayan böylece oy kullananların iradesini olumsuz yönde etkileyen bu düzenlemenin hukuk devletinin temel ögesi olan bağımsız ve tarafsız bir yargının oluşmasını da engelleyeceğine işaret etmektedir.

²⁵⁵ İnceoğlu, s.244.

²⁵⁶ İnceoğlu, s.244.

İşte HSYK' nın yeni oluşumunu eleştiren bazı kişiler Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesine dayanarak yapılmak istenen değişikliğin esas amacının yargının demokratikleşmesinden ziyade yargının baskı altına alınması olduğunu belirtmektedirler. Bu kişilere göre mevcut sistemde her aday için bir oy kullanılmak suretiyle Yargıtay ve Danıştay Genel Kurulunca salt çoğunlukla belirlenen adaylar arasından Cumhurbaşkanıca Kurul üyeleri seçilmektedir. Dolayısıyla Yargıtay ve Danıştay tarafından Cumhurbaşkanıca sunulan adayların arkasında belli bir çoğunluğun desteği olduğundan yapılan seçim, hem Yargıtay ve Danıştay'ın hem de Cumhurbaşkanıca'nın ortak iradesinin ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Kanun'da ise, seçilecek aday sayısı kadar oy kullanılması yerine, seçimlerde her seçmen üyenin seçilecek tüm adaylar için sadece bir oy kullanması öngörülmektedir. Bu durum, hukuk devleti ve demokratik devlet ilkeleriyle bağdaşmamaktadır²⁵⁷.

Kanımızca, Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarında yapılan seçimlerle ilgili eleştirilerde haklılık payı vardır. Eğer Anayasa Mahkemesi ilgili iptali yapmasaydı, bu genel kurullarda her seçmen sadece bir aday için oy kullanacaktı. Anayasa Mahkemesinin gördüğü böyle bir ayrıntıyı, kanun tasarısını hazırlayanlar acaba neden görmedi doğrusu bunu anlamak ta zor.

3.10.2. Adalet Bakanı ve Müsteşarın Kuruldaki Durumu İle İlgili Karşılaştırma

Daha önceden de bahsedildiği gibi Adalet Bakanı ve Adalet Bakanlığı Müsteşarının kuruldaki varlıkları direkt yürütmenin yargı üzerindeki etkisiyle ilişkilendirilmiş ve tartışmaların odağını oluşturmuştur.

2010 yılında yapılan yeni düzenlemeyle Adalet Bakanı ve Adalet Bakanlığı Müsteşarının kurulda tartışma konusu olan etkinliği eskiye göre zayıflatılmıştır. Artık Adalet Bakanı Kurulda dairelerin değil, sadece Genel Kurulun çalışmalarına katılıp, orada oy kullanabilecektir. Yeni düzenlemeyle disiplin işlemleri ve özlük konularındaki kararlar dairelerde alınacağına göre, Adalet Bakanının Genel Kurulda yer alması nedeniyle bu tür konularda oy hakkının olmaması olumlu bir yeniliktir. Dolayısıyla Adalet Bakanlığı Müsteşarı da bir dairede üye olarak bulunacak olmakla birlikte, artık

²⁵⁷ Özbek, Ertosun, s.7.

eskisi gibi Kurul veya daire çalışmalarına katılmadığında çalışmaları bloke edemeyecektir²⁵⁸.

İnceoğlu'na göre, yeni düzenlemeyle Adalet Bakanının Kuruldaki etkinliği azaltılmakla birlikte yargı bağımsızlığına tehdit olmayacak düzeye inmemiştir. Adalet Bakanı Genel Sekreterin belirlenmesinde, Kurul gündeminin oluşturulmasında, disiplin soruşturmasının yapılmasına izin verip vermeme konusunda hala yetkilidir. Adalet Bakanı dairelerin işleyişinde herhangi bir role sahip olmamasına rağmen Genel Kurulda bulunarak daire kararlarına karşı itiraz aşamasında Kurulu etkileme pozisyonundadır²⁵⁹

Adalet Bakanının, Kurula disiplin konularında oy hakkı olmamak kaydıyla ve sadece bir üye olarak katılması hem Venedik Komisyonu Raporuna hem de Avrupa'daki diğer ülke örneklerine daha uygun olurdu²⁶⁰.

Yürütmenin yargı üzerindeki etkinliğini, Adalet Bakanının Kurulun başkanı olmasına bağlayan değerlendirmelere göre yeni düzenleme Bakanın kuruldaki etkinliğini zayıflatmamış; tam tersine arttırmıştır. Bu yorumlara göre, Kanun'da, Kurulun yönetiminin ve temsilinin Bakana ait olduğu belirtilerek, mevcut Anayasa'da olmayan bir düzenleme öngörülmüştür. Mevcut hukukî düzenlemede, Bakanın Kurulu yönetme yetkisi olmayıp, sadece Kurulu temsil ve Kurul adına beyanda bulunma yetkisi vardır. Kanun ile Kurul, yürütme organının temsilcisi olan Bakanın yönetimine bırakılıp, Bakanlığın bir dairesi hâline dönüştürülmekte; Başkanın (Bakanın) yetkilerinden bir kısmını Başkanvekiline devredebileceği öngörülmektedir. Bu durumda Bakan, istediği zaman belirli yetkilerini devredecek, istediği zaman geri alacaktır. Kuvvetler ayrılığı ve yargı bağımsızlığı ilkelerine aykırı bu düzenlemelerle Bakanlığın hukuka aykırı eylem ve işlemlerine anayasal garanti getirilmektedir²⁶¹.

Yine Hâkim ve savcıların denetlenmesi, haklarında araştırma, inceleme ve soruşturma yapılmasına ilişkin olarak Kanun'da yer alan hükümler, mevcut sisteme özü itibariyle bir yenilik getirmemektedir. Çünkü söz konusu işlemlerin yapılıp yapılmaması konusunda son söz ve belirleyici yetki Bakana aittir. Bu durumda uygulamada hâlen görüldüğü gibi Bakan istediği hâkim ve savcıyı baskı altına alabilecek, istediğini ise koruyabilecektir. Mevcut sisteme göre daha olumsuz olan yönü ise, Bakanın bu yetkileri

²⁵⁸ Hakyemez, *2010 Anayasa Değişiklikleri ve Demokratik Hukuk Devleti*, s.402.

²⁵⁹ Sibel İnceoğlu, "Yeni Anayasada Bağımsız Bir Yargı İçin Neler Yapılmalı?" *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 95, 2011, s.241.

²⁶⁰ İnceoğlu, s.241; Hakyemez, *2010 Anayasa Değişiklikleri Ve Demokratik Hukuk Devleti*, s.402.

²⁶¹ Özbek, Ertosun, s.13.

Kurul Başkanı olarak kullanacak olması nedeniyle, idarî yargı yolunun kapalı olmasıdır. Böylece Bakanın soruşturma izni vermemesi durumunda şikâyetçi vatandaşın söz konusu idarî işlemi iptal ettirerek soruşturma açılmasını sağlama imkânı mevcut Anayasa'da öngörülürken, Kanun ile vatandaşın bu hakkı da elinden alınarak, yargı denetimi dışına çıkarılmaktadır. Dolayısıyla hukuk devleti ile kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı olan ve yargı bağımsızlığını ihlâl eden bu durum, Bakana Kurul Başkanı zırhı giydirilip, mevcut Anayasa'daki düzenlemeden daha da gerilere götürülerek, önemli bir yenilik şeklinde topluma sunulmaktadır ²⁶².

3.10.3.Kurul Kararlarının Niteliği İle İlgili Karşılaştırma

1982 Anayasası dönemindeki HSYK' nın en çok eleştirilen yönlerinden birisi de kurul kararlarının yargı denetiminin dışında olmasıydı. Yeni düzenlemede Kurulun sadece meslekten ihraç kararlarına karşı yargı yolu açılmıştır. Eski düzenlemeye göre olumlu olan bu durum da idarenin bütün iş ve eylemlerinin yargısal denetime tabi olması gerekçesiyle eleştirilmektedir.

Yeni düzenlemeyle, Kurulun meslekten çıkarma cezası haricindeki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamayacağına öngörülmesi, Anayasa'nın hâkim ve savcılarının hak arama özgürlüğünü kısıtlayan antidemokratik hükümlerinin önemli ölçüde sürdürülmek istendiğini göstermektedir ²⁶³.

1982 Anayasasınının 129. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, disiplin kararlarının yargı denetimine tâbi olduğu belirtilmekte, ancak uyarma ve kınama cezaları yargı denetimi dışında tutulmaktaydı. Cezanın hafifliğinin, insan onurunu zedeleme niteliği yönünden diğer cezalara göre daha az etki doğurmayacağı dikkate alınarak, 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle memurlar ve diğer kamu görevlilerine verilen uyarma ve kınama cezalarının da yargı denetimine açılması gerektiği madde gerekçesinde belirtilip, "Disiplin kararları yargı denetimi dışında bırakılamaz." hükmü getirilmektedir. Dolayısıyla kanunla, memurlar için kabul edilen yargısal koruma, hâkim ve savcılardan esirgenmiştir. Hukuk devletinin vazgeçilmez unsurlarından biri, idarenin hiçbir eylem ve işleminin yargı denetimi dışında kalmamasıdır. Kanun'da memurlar ve diğer kamu görevlilerine ilişkin olarak bütün disiplin cezalarının yargı

²⁶² Özbek, Ertosun, s,14-15.

²⁶³ Özbek, Ertosun, s.9.

denetimine tâbi olması benimsenirken, Kurulun meslekten çıkarma cezası haricindeki disipline ilişkin kararlarına yargı yolunun kapatılması, Anayasa'nın 125. maddesi ile çelişmekte, kanun önünde eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine de uymamaktadır²⁶⁴.

3.10.4.Kurulun Özerkliği İle İlgili Karşılaştırma

Yine 1982 Anayasası HSYK' nın eleştirilen konularından bir başkası da kurulun ayrı bir binasının, sekretaryasının ve bütçesinin olmaması konusudur. Bu yeni düzenlemeyle bu konulara çözüm getirilmiştir. Ancak bu getirilen yenilikler de eleştirilmekten kurtulamamıştır.

Özbek ve Ertosun' a göre Kurulun kendi sekretaryasının olmaması, bu işlemlerin Bakanlık Personel Genel Müdürlüğü tarafından yapılması mevcut sistemin haklı olarak eleştirilmesine neden olmaktadır. Hâkim ve savcılarını mesleğe kabul, atama, nakil, geçici yetkilendirme, yükselme, birinci sınıfa ayırma, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma gibi her türlü özlük işlerinin yürütme organı tarafından hazırlanması ve siyasî etkiye açık olması yargı bağımsızlığını zayıflatmaktadır. Sınırlı sayıdaki Kurul üyelerinin 12.000 hâkim ve savcının tüm işlemlerini bizzat takip etmeleri ve ayrıntılı incelemeleri mümkün olmadığından; sekretarya, Kurul kararlarının oluşumunda önemli bir işleve sahiptir. Yürütme organının yönetim ve denetiminde siyasî etkiye açık bir sekretaryanın varlığı, Kurulu da siyasî etkiye açık hâle getirir. Kurulun ayrı bir sekretaryasının olmaması bu nedenle eleştirilmekte olup, Kanun gerekçesinde de yapılan eleştirinin haklı olduğu ve giderilmesinin öngörüldüğü belirtilmiştir²⁶⁵.

İlk bakışta yargı bağımsızlığını zayıflatan bu durumun Kanun'da düzeltildiği şeklinde bir izlenim doğmakta ise de bu yanıltıcıdır. Genel sekreterin, Kurulu yönetme yetkisi bulunan ve her türlü özlük işleri açısından bağlı olduğu Bakan tarafından atanması karşısında; Personel Genel Müdürlüğünün, Genel Sekreterlik adı altında Bakanlık binasından Kurul binasına fiilen taşınması, mevcut sisteme yönelik haklı eleştirileri karşılamamaktadır. Özellikle Kurul üyelerinin dört yılda bir tamamen değişecek olması nedeniyle, karar tasarılarını hazırlayan ve sunan, önceki uygulamaları bilen, üyelere göre daha uzun süre Kurulda görev yapan, Bakana ve dolayısıyla Müsteşara bağlı bir Genel Sekreter ve genel sekreterlik bürokrasisi mevcut sistemde

²⁶⁴ Özbek, Ertosun, s.9.

²⁶⁵ Özbek, Ertosun, s.14.

olduğu gibi etkin olmaya devam edecektir. Kurula bağlı bir sekretaryanın bulunmamasının, yargı bağımsızlığını zayıflattığı Kanun'un gerekçesinde dahi kabul edilmesine rağmen, plânlanan değişiklikle bu durum aynen sürdürülmekte; şu an Kurulun en büyük sıkıntısı olan kurumsal hafıza yine hâkim ve savcı kökenli üyelere olmamakta, Bakan tarafından atanan Kurul sekretaryasının inisiyatifine bırakılmaktadır. Böylelikle, yargı bağımsızlığının en önemli güvencelerinden birini oluşturan Kurulun seçilmiş üyelerinin etkinliği, henüz işin başında zaafa uğratılmaktadır²⁶⁶.

Benzer bir eleştiriye göre de kurulun bağımsız bir kurum olması bir yana, özerk olarak nitelendirilebilmesi için bile bağımsız bütçe, bina ve sekretaryaya sahip olması gerekmektedir. Yeni düzenlemede sadece Kurulun işlerine hız kazandıracak bir Genel Sekreterlik kurulmuş fakat Genel Sekreteri belirlemede yetki Adalet Bakanına verildiği için Kurulun bağımsızlığı yine sağlanamamıştır²⁶⁷.

İnceoğlu'na göre, 2010 değişikliği ile Kurula bağlı bir Genel Sekreterliğin oluşturulması olumlu bir adımdır. Ancak Genel Sekreterin kurulun teklif ettiği üç aday arasından Adalet Bakanı tarafından seçilmesi bu olumlu adıma gölge düşürmüştür. Yargının işleyişinde kilit önemde olan bu kurulun Genel Sekreterini özerk bir biçimde belirleyememesi kabul edilir bir durum değildir²⁶⁸.

Kanımızca Adalet Bakanının Genel Sekreteri ataması veya Genel Sekreterliğin Adalet Bakanlığı binasında olup olmaması Kurulun bağımsızlığını direkt etkileyen bir durum değildir. Esas bağımsızlığı etkileyen durum Genel Sekreter ve genel sekreterlikte çalışan kişilerin nitelikleridir.

3.10.5.Hâkim ve Savcıların Denetimi İle İlgili Karşılaştırma

Hâkim ve savcılarının nasıl denetlendikleri, kuvvetler ayrılığının ne kadar benimsendiği konusunda son derece önemlidir. Özellikle HSYK' nın eski yapısında hâkim ve savcılar Adalet Bakanlığına bağlı olan Teftiş kurulunun müfettişlerince denetleniyordu. Bu durum, bazı çevrelerce siyasetin yargıya müdahalesi olarak değerlendirilip eleştiriliyordu. İşte HSYK' nın yeni düzenlemesinde Teftiş Kurulu artık Bakanlığa bağlı değil de doğrudan Kurula bağlı bir birim olarak çalışacaktır. Fakat bazı

²⁶⁶ Özbek, Ertosun, s.14.

²⁶⁷ Kumkumoğlu, s.109.

²⁶⁸ İnceoğlu, s. 246.

çevreler yeni düzenlemede, Adalet Bakanının yetkisinin sanıldığı gibi azalmadığı tam tersine arttığını belirtmektedirler.

Hakyemez' e göre, yeni düzenlemeyle yargı bağımsızlığının bir gereği olarak hâkim ve savcıların görevleri ile ilgili soruşturmalarını yapmakla yetkili Kurul müfettişleri statüsü oluşturulmuştur. Adalet Bakanlığı müfettişlerinin artık bu konularda denetim yetkisi kalmamıştır²⁶⁹.

Özbek ve Ertosun ise tam aksine yeni düzenlemeyle Adalet Bakanının etkisinin arttığını belirtmektedirler. Yazarlara göre, Hâkim ve savcılar hakkında soruşturma ve denetim yapma yetkisi olan ve yükselmelerinde önemli ölçüde esas alınan hâl kâğıtlarını düzenleyen adalet müfettişlerinin (Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulunun) siyasî bir makam olan Bakanlığa bağlı olması yargı bağımsızlığını zayıflatmaktadır. Bu nedenle Teftiş Kurulunun siyasî bir makam olmayan Kurula bağlanması, yargı bağımsızlığı açısından büyük önem taşımaktadır. Daha açık bir anlatımla Teftiş Kuruluna yönelik eleştirinin temelinde, siyasî etki altında kalıp kalmadığı sorunu yer almaktadır. Her ne kadar Kanun'da kurul müfettişliği öngörülmüşse de adalet müfettişliği kurumu korunarak, Cumhuriyet savcılarının kurul müfettişlerinin yanı sıra idarî görevleri açısından da denetim altına alınması suretiyle teminatları daha da zayıflatılmıştır. Özellikle idarî açıdan önemli görevler ifa eden Cumhuriyet başsavcıları, Bakanlığa karşı güvencesiz hâle getirilmiştir. Kanun'da bu eleştirinin karşılandığı iddiası ile önemli bir yenilik yapıldığı belirtilerek Teftiş Kurulunun Kurula bağlanması öngörülmüştür. Ancak, yargı bağımsızlığını zayıflatan Teftiş Kurulu üzerindeki siyasî etki bu kez daha da artırılmış; düzeltilmesi belirtilen sistemdeki yanlışlık, siyasî etkinin dozu daha da yükseltilecek pekiştirilmiştir.²⁷⁰ Sonuç olarak yazarlara göre, adalet müfettişlerini atayan, soruşturma ve inceleme için görevlendiren, her türlü özlük işleri konusunda karar vermeye yetkili kişi Kurul Başkanı sıfatıyla Bakan olarak öngörülmüştür. Bu şekilde, Teftiş Kurulunun siyasî etki altında kaldığı yönündeki haklı eleştiri karşılanmamış, aksine bu yanlışlığın dozu daha da artırılmış; hâkimleri ve yargısal görevlerinden dolayı savcıları denetleyecek olan Kurul müfettişlerinin de Kurulun yönetim yetkisi olan Bakana bağlanması anayasal kural hâline getirilmiştir²⁷¹.

²⁶⁹ Hakyemez, 2010 *Anayasa Değişiklikleri Ve Demokratik Hukuk Devleti*, s.404.

²⁷⁰ Özbek, Ertosun, s.13.

²⁷¹ Özbek, Ertosun, s.13.

	1982 HAKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU	2010 ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ KASPSAMINDA HAKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU
KURULUN YAPISI	Hâkim ve savcıların atama, özlük işleri ve disiplin ile ilgili işlemleri Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yapılmaktadır	Hâkim ve savcıların atama, özlük işleri ve disiplin ile ilgili işlemleri Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üç daire şeklinde yapmaktadır
ÜYELERİN SEÇİMİ	Adalet Bakanının başkanlığında, Yargıtay'dan üç asıl ve üç yedek, Danıştay'dan iki asıl ve iki yedek üye ile Adalet Bakanlığı Müsteşarından oluşur.	Adalet Bakanlığının başkanlığında yirmi iki asıl ve on iki yedek üyeden oluşur. Adalet Bakanı ve Adalet Bakanlığı Müsteşarı (kurulun doğal üyesi) dışında Kurul,Cumhurbaşkanınca seçilecek dört asıl üye, Yargıtay'dan seçilecek üç asıl ve üç yedek üye Danıştay'dan seçilecek iki asıl ve iki yedek, üye Türkiye Adalet Akademisinden seçilecek bir asıl ve bir yedek, üye birinci sınıfa ayrılmış olan adlî yargı hâkim ve savcıları arasından seçilecek yedi asıl ve dört yedek üye ile yine birinci sınıfa ayrılmış olan idarî yargı hâkim ve savcıları arasından seçilecek üç asıl ve iki yedek üyeden oluşur
KURUL KARARLARININ NİTELİĞİ	1982 Anayasasına göre Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun kararları yargısal denetime kapalıdır.	Kurulun meslekten çıkarılma cezası dışındaki kararları yargısal denetime kapalıdır
ADALET BAKANININ YETİKİSİ	Adalet Bakanı kurulun üyesi olup oy kullanma hakkına sahiptir	Adalet Bakanı Kurulun başkanı olarak Kurulda dairelerin değil, sadece Genel Kurulun çalışmalarına katılıp, orada oy kullanabilecektir
KURULUN BAĞIMSIZLIĞI	Kurul kendi başkanını seçmemektedir. Ayrıca kendine ait bir binası, özerk bütçesi ve sekreteryası bulunmamaktadır	Kurulun sekreterlik işlemlerini yürütmek üzere bir genel sekreterlik bulunmaktadır. Ayrıca dairelerin başkanları genel kurul tarafından dairelerin kendi üyeleri içerisinde seçilmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Adaletin sağlanması, hukuk devletinin en önemli görevlerinden biridir. Hukuk devleti olabilmenin en önemli koşullarından biri ise bağımsız ve tarafsız bir yargının oluşturulmasıdır. Ancak bağımsız ve tarafsız bir yargı sayesinde adalet sistemi, dışarıdan gelebilecek her türlü siyasi baskı ve etkilerden korunabilir. Hukuk devleti olabilmek, hukuku üstün kılabilmek, adaleti sağlamak için yasalar yapmak, yapılan bu yasaların uygulanmasında görevli hâkim ve savcılarının bağımsızlığı sağlamak, onları bir takım teminatlarla donatmak elbette gereklidir. Ancak bununla birlikte zihinsel yapının, algının ve anlayışın da evrensel hukuk ilkeleri, demokratik kültür paralelinde değişmesi gerekiyor ve bu değişimin de bir gelenek gibi hatta genetik yapı gibi kuşaktan kuşağa geçmesi gerekiyor.

Konumuz açısından bakıldığında yüksek yargı ile ilgili kurulların, birinci bölümde de bahsedildiği gibi Avrupa'nın farklı ülkelerinde farklı yapılara sahip olduğunu gözlemlemekteyiz. Türkiye bu farklı kurul yapılarının birebir olmasa da benzer örneklerini farklı zamanlarda uygulamaya koymuştur. Fakat bir türlü istenilen sonuç alınamamış, bu kurullarla ilgili tartışmalar son bulmamıştır. Sürekli bazı çevreler bu kurulların üye seçiminden, yürütme organının etkisinden veya yargının baskın olmasından şikâyet etmişlerdir. Kısaca büyük çoğunluğu memnun edebilecek bir yapı henüz oluşturulmamıştır.

Bu durumun sebeplerinden biri toplumumuzun yapısı ile ilgilidir. Çünkü yapılan her değişiklik, yapılan her çalışma ülkenin daha güçlü olması, insanların daha iyi yaşaması amacıyla ziyade hep birilerini daha güçlü kılmak, gücü iyice pekiştirmek ve kendini iyice sağlama almak amacıyla taşınmaktadır. En azından toplumun büyük çoğunluğu tarafından böyle algılanmaktadır.

Örneğin 1961 Anayasası ile oluşturulan Yüksek Hâkimler Kurulunun Avrupa'daki örnekleri gibi daha demokratik bir yapıya sahip olduğu, Yüksek Yargının, Millet Meclisi ve Senatonun, sahadaki hâkimlerin üye seçebildikleri bir kurul olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca bugün tartışmaların odağını oluşturan, Adalet Bakanının kurulda etkin olması durumunun da söz konusu olmadığı görülmektedir. Çünkü Adalet Bakanı sadece kurulun toplantılarına katılabilir fakat oylamaya katılamazdı. Neticede 1961 Anayasası, yürütmenin yargıyı etkilemesini sağlayan hiçbir düzenlemeye yer vermemiştir. Fakat 12 Mart 1971 muhtırasından sonra Yüksek Hâkimler Kurulunun

yapısının değişmesi, Kurulun bütün üyelerinin yargı mensuplarınca seçildiği saf kooptasyon sistemine geçilmesinin sebebini anlamak çok zor gzmektedir.

1980 ihtilalından sonra egemen olan militarist ideoloji ve antidemokratik devlet sistemine uygun, hâkim ve savcıların özlük, atama, disiplin gibi işlemlerinin tek çatı altında halledildiği bir kurul oluşturuldu.1982 Anayasası ile anayasal güvenceye kavuşturulan bu kurulun verdiği kararlar aleyhine başka bir mercie başvurulamazdı. Hukuk devleti anlayışına ve ilkelerine aykırı olan bu durum, 2010 Anayasa değişikliğine kadar devam etti.

2010 Anayasa değişikliği ile oluşturulan yeni Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Avrupa da ki örnekleri gibi, Cumhurbaşkanının, Yüksek Yargının, sahadaki hâkim ve savcılarının, avukatların ye seçebildikleri karma bir yapıya sahip olsa da eleştirilerden nasibini aldı. Çünkü iktidardaki siyasi parti tarafından gerçekleştirilen bu değişiklik hukukun siyasete alet edilmeye çalışıldığı gerekçesiyle eleştirildi ve hukuk bir kez daha menfaat çatışmalarının merkezinde kaldı.

Kanımızca yeni Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, ye sayısının artması, sahadaki hâkim ve savcılarının temsil edilmesi, Adalet Bakanı ve müsteşarın yetkilerinin eski düzenlemeye oranla azaltılması, ayrı bir binasının ve sekreteryasının olması gibi olumlu bir yapıya kavuşmuştur. Ancak yeni düzenlemenin, yargı bağımsızlığı ve hukuk devleti ilkeleri ilgili beklentileri yeterince karşılamadığı kanısındayız.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun gerek yargı bağımsızlığını sağlama açısından gerekse bu konuda ülkemizdeki mevcut tartışmaları bertaraf etmesi açısından nasıl olması gerektiği ile ilgili önerilerimizi şöyle sıralayabiliriz:

- 1- Adalet Bakanı ve Müsteşarın kuruldaki varlıkları sonlandırılmalıdır. Adalet Bakanı, 1961 Anayasası ile oluşturulan Yüksek Hâkimler Kurulunda olduğu gibi, oy hakkı olmaksızın Kurulun toplantılarına katılabilmelidir.
- 2- Kurul başkanının yine Kurul yeleri tarafından seçilmesi gerekmektedir. Bu durum Kurulun Bağımsızlığı açısından çok önemlidir.
- 3- Cumhurbaşkanı Kurula doğrudan ye seçmek yerine, Yargıtay, Danıştay, Türkiye Barolar Birliği ile birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcılarının gösterdiği adaylar arasından birer üyeyi seçmelidir.

- 4- Kurulun yirmi iki olan asıl üye sayısı yirmi beş'e çıkarılmalıdır. Geri kalan üç üyeyi Türkiye Büyük Millet Meclisi, hâkim ve savcı olmayan fakat hukukçu olan kişilerden seçmelidir.
- 5- Kurulun bütün üyelerinin mesleklerinde en az 15- 20 yıllık tecrübeye sahip olması gerekmektedir. Mesleki tecrübe sayesinde belli bir birikime sahip, nitelikli üyelerin seçilmesi sağlanabilir.
- 6- Üyelerin görev süresi yine 4 yıl olmalıdır. Kurul üyeleri tekrar seçilmemelidir. Böylece üyeler tekrar seçilebilmek için hukuk dışı ilişkilere girmek durumunda kalmazlar.
- 7- Kurulun bütün kararları (ihtar, aylıktan kesme, kınama dâhil), istisnasız yargı denetimine açık olmalıdır. Kurul kararlarının yargı denetimine açık olması, üyelerin verdikleri kararlarda daha dikkatli davranmalarını sağlamaktadır. Aynı zamanda yargı denetimi, üyelerin keyfi davranmalarını engellemekte, dinsel, etnik ve ideolojik yaklaşımların da önüne geçmektedir.
- 8- Kurulun maddi ve idari özerkliği sağlanmalıdır. Üyeler maddi açıdan rahat yaşayabilecekleri teminatlara sahip olmalıdır.

Son olarak şu söylenebilir: Anayasa ve kanun değişiklikleri, bazı sorunların halledilmesinde tek başına yeterli olmamaktadır. Özellikle hukuk ile ilgili karar mekanizmalarında yer alan kişilerin ideojilerden, dini inançlardan ve siyasi görüşlerden arındırılmış saf bir hukuk anlayışına, vicdani ve ahlaki sorumluluğa sahip, dürüst ve erdemli kişiler olması gerekmektedir. Ancak o zaman hukuk adamlarının verdikleri kararları, siyasal ve ideolojik bakış açısından uzak bir hukuk anlayışıyla değerlendirebiliriz.

KAYNAKÇA

- Akyürek, Güçlü, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2010.
- Atar, Yavuz, *Türk Anayasa Hukuku*, (5.Baskı), Mimoza Yayınları, Konya 2009.
- Avrupa Komisyonu Genişleme Genel Müdürlüğü 2006 Yılı Türkiye İlerleme Raporu, s.56, (8 Kasım 2006), Erişim tarihi: 15.12.2010.
- Aydoğdu, Emine, *Teşkilatı Esasiyeden Günümüze Anayasalar*, Palme Yayıncılık, Ankara 2005.
- Çelik, Burak, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2010.
- Daragenli Evik, Vesile Sonay, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2010, 155-156.
- Demirkol, Ferman, *Yargı Bağımsızlığı*, Kazancı Yayınları, İstanbul 1991.
- Dönmez, Celalettin, *Hâkim ve Savcuların Atanmalarına ilişkin Düzenlenmeler 2009*, <http://www.abgm.adalet.gov.tr> Erişim tarihi 03.05.2011.
- Duman, İlker Hasan, *Uygulamalı ve Karşılaştırılmalı Türk Anayasa Hukuku*, (1. Baskı), Gaye Yayınları, İstanbul 1985.
- Dursun, Hasan, “Erkler Ayrılığı ve Yargıçlar Bağımsızlığı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. Sayı:80, 2009.
- Erdem, Kasım; Solak, Mehmet, “Bazı Ülkelerde Yargı Konseylerinin Oluşumu ve Görevleri”, *Yasama Dergisi*, Sayı:13, 2009.
- Erdoğan, Mustafa, *Anayasal Demokrasi*, Siyasal Kitapevi, Ankara,2010.
- Fendoğlu, Hasan Tahsin, *Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı*, Yetkin Yayınları, Ankara 2010, 210-211.
- Gözler, Kemal, *İdare Hukuku Dersleri*, Ekin Kitapevi Yayınları, Bursa 2010.
- , *Türk Anayasa Hukuku*, Ekin Kitapevi, Bursa 2000.
- Gözübüyük, A. Şeref, *Yönetim Hukuku*,(16.Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara 2002
- , *Yönetim Hukuku*, (30 Baskı),Turhan Kitabevi Ankara 2010
- Günday, Metin, *İdare Hukuku*, İmaj Yayınları, Ankara 2003.
- Hakyemez, Şevki, *Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları*, Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları, Ankara 2010

- , “2010 Anayasa Değişiklikleri Ve Demokratik Hukuk Devleti”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 2010.
- , *Stratejik Düşünce Enstitüsü Yargı Raporu*, Öncü Basımevi Ankara 2010.
- İnceoğlu, Sibel, Yeni Anayasada Bağımsız Bir Yargı İçin Neler Yapılmalı? *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 95, 2011.
- Kaboğlu, Ö.İbrahim, *Anayasa Hukuku Dersleri*,(3.Baskı), Legal Yayıncılık, İstanbul 2006.
- Kapani, Münci, *İcra Organı Karşısında Hâkimlerin İstiklali*, AÜHFY, Ankara 1956.
- Kardaş, Ümit, *Türk Demokrasisinin Geleceği Yargı Reformuna Bağlı*, *Zaman Gazetesi*,(22 Haziran 2007).
- Kerman, Onur, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2010.
- Korkmaz, Birol, *Avrupa Birliği Sürecinde Türk Anayasasında Hâkimlerin Denetimi ve Yargı Bağımsızlığı*, Adalet Yayın Evi, Ankara 2009.
- Kumkumoğlu, Ahmet Kemal, *2010 Anayasa Değişikliği Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, seçkin Yayın Evi, Ankara 2010.
- Kutlu, Mustafa, *Kuvvetler Ayrılığı, Temelleri, Gelişimi, Hukuk Devletinin Kökenleri*, Seçkin Yayın Evi, Ankara 2001.
- Kuzu, Burhan, *1982 Anayasasının Temel Nitelikleri ve Getirdiği Yenilikler*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1990.
- Memiş, Pınar, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2010.
- Odyakmaz, Zehra; Kaymak, Ümit; Ercan, İsmail, *Anayasa Hukuku, İdare Hukuku*, İkinci Sayfa Yayınları, (7.Baskı), İstanbul 2006.
- Ökçesiz, Hayrettin, *Hukuk Devleti*, Alfa Yayınları, İstanbul 1998.
- Özbek, Kadir; Ertoşun, Ali Suat, *Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna İlişkin Anayasa Değişikliği Konusunda Analitik Bir İnceleme*, Ankara 2010.
- Özbudun, Ergün, *Türk Anayasa Hukuku*,(6. Baskı), Ankara 2000,171-173.
- , *Türk Anayasa Hukuku*,(8. Baskı), Ankara 2005.
- Özer, Atilla, *Anayasa Hukuku Genel İlkeler*, (3.Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara 2009

- Özkorkurt, Nevin Ünal, “Yargı Bağımsızlığı Açısından Osmanlı’da ve Günümüz Türkiye’sinde Yargıya Genel Bir Bakış”, *AÜHFD*,57(1), 2008.
- Öztürk, Bahri, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2010.
- Retornaz, Eylem Aksoy, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2010.
- Sancar, Mithat, *Devlet Akli Kısılcacında Hukuk Devleti*,(5. Baskı), İstanbul 2010.
- Selçuk, Sami, “Yargı Bağımsızlığı Neden Olmalı?”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*,1997, Sayı:2
- Tanör, Bülent, Necmi Yüzbaşıoğlu, *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*, (7.Baskı), Beta Yayınları, İstanbul 2005.
- Tunç, Hasan; Bilir, Faruk; Yavuz, Bülent, *Türk Anayasa Hukuku*, (2.baskı), Berikan Yayınevi, Ankara 2011.
- , *Türk Anayasa Hukuku*, Asil Yayınları, Ankara 2009.
- Ünal, Şeref, *Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı*, TBMM Kültür ve Sanat Yayınları, Ankara 1994.
- Yazıcı, Serap, *Türkiye’de Anayasa Reformuna İlişkin Görüş ve Öneriler*, TESEV Yayınları, İstanbul 2010.
- , *Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkinliği*, Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2009.
- Yılmaz, Hasan, *Türkiye’nin Yargı Bağımsızlığına İlişkin Sorunları*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2009.
- Yüzbaşıoğlu, Necmi, *Anayasa Hukukunun Temel Metinleri*, (1.Baskı), Beta Yayınları, İstanbul 2003.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Abdulvahit TAŞ
Doğum Yeri ve Tarihi	Hınıs – 10.08.1975
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Sağlık Bakanlığı
İletişim	
E-Posta Adresi	tasvahit@yahoo.com
Tarih	07.08.2012